

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF
Félelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:
Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Tévedés vagy szédelgés.

Budapest, május 29.

(v.) Ki az a hazaáruló a magyar parlamentben, aki ellene volna annak, hogy a magyar állam fenségjogai, a nemzeti nyelv és a nemzeti jelvények tekintetében, az állami-ság minden intézményében, sőt még a társadalmi életnek mindennemű megnyilatkozásában is teljes foganatra jussanak? Az ellenzék, hogy mentegesse a közvélemény minden komoly tényezője által immár egyértelműen elítélt hadjáratát, ama cselfogáshoz nyúl, hogy a kormányt és a többséget a nemzeti nyelv és a nemzeti jelvények elleneségei gyanánt tünteti fel. Szabad-e cselfogást tulyhén merő tévedésnek minősítenünk? Nem nyilvánvaló-e, hogy ebben a ráfogásban célzatosság van s hogy tehát ez a félrevezetési manőver a szándékos tévedések tisztátlan kategóriájába tartozik? Nem is fogunk e ráfogás elosztására több szót vesztegetni. Elvégre is az ország közvéleménye nagykorú és ép fülű; tehát a maga eszével gondolkodik, nem pedig az ellenzékével, s meghallja azt is, amit az obstrukció oly szívesen takarna el lármaival. Meghallotta tehát az ország, amit a többség a sajtóban és a parlamentben egyaránt hangoztat, hogy a nemzet törvényhozásának szuverén hatalma igenis kiterjed a hadsereg nyelvére és jelvényeire is és hogy legislációnk e kétségtelen jogát a kormány és a szabadelvűpárt is kész mindenkivel, hangsúlyozva mondjuk: *mindenkivel* szemben megvédeni. A nemzet ezt számtalanszor — s ma is — meghallotta, tudomásul is vette, meg is alkotta e felől véleményét. S e vélemény úgy szól, hogy jogfosztásról a katonai javaslatokkal szemben szó sem lehet, mert a hadsereg közjogi állapota e javaslatok által nem érintetik és jogfosztás nemléteben hiányzik min-

den jogosultsága a kisebbség parlamenti forradalmának. Ezt a nézetét az ország megalakította, nem is titkolja, sőt harsány hangon hirdeti a törvényhatóságoknak egymást követő felirataiban.

De visszatérünk a kérdés lényegére: arra, hogy a nemzeti nyelvnek csakugyan szent és elvitázhatatlan joga van az érvényesülésre és államélet minden intézményében és társadalmi élet minden vonatkozásában. Tehát a hadseregben is. Am a nyilvánosság színe előtt kérdezzük az ellenzéket, vajjon minden állami intézményünk és minden nyilvános intézményünk meghódolt-e immár a nemzeti nyelvnek s az e nyelvben és e nyelv révén élő és ható nemzeti kulturának és csupán a hadsereg van-e még hátra mint olyan egyetlen állami szerv, mely ezt a meghódolást visszautasítja? Ha igen, akkor az obstrukciónak van komoly mérlegelésre való háttere. Ha nem, akkor ez a forradalmi hadjárat egyike a magyar parlamenti történet legfrívólabb csinytevéseinek.

Ha úgy tetszik, kezdjük vizsgálódásunkat a közönségek területén. A hadügyekkel a szuverénítás szempontjából egyenlő fontosságúak a külügyek. Rokon e két ágazat abban is, hogy mindenkik bizonyos vonatkozásokban közös. Viszont eltérnek egymástól egy nagyon lényeges pontban: abban, hogy a külügyek terén semmiféle törvénybe iktatott felségjog nem akadályozza az idő szerint sem a magyar nyelvnek s állami jelvényeinknek teljesen paritásos érvényesülését, holott a 67-iki kiegyezés a hadügyek tekintetében igenis statuált felségjogokat, amelyeknek jogereje éppen a hadsereg nyelvére és jelvényeire is kiterjed. Hát nézzük, vajjon a külügyek terén érvényesül-e már a törvénykivánta mértékben a nemzeti nyelv és a nemzeti lobogó? Csüggedten kell bevallanunk, hogy nem. Pedig harminchét esztendő óta nemcsak követelni lehetett volna, de ki is lett volna vivható a közjo-

gunknak megfelelő átalakulás ezen a téren. Csak azt kellett volna következetesen követelni, hogy ama képző-intézetekben, ahol a közös külügyi szolgálat diplomatai és konzuljai neveltetnek, legalább annyi súlyt fektessenek a magyar állam hivatalos nyelvére, mint az angol, francia és olasz nyelvre. Ezen az akadémiákon ugyanis bizonyos tárgyakkól az utóbb említett három nyelvből kell a növendéknek vizsgáznia. Nem jogosult-e hát az a kívánság, hogy akik majdan az Ausztriával paritásos jogu magyar államot is képviselni akarják a külföldön, a magyar nemzet közjogából és történelméből magyar nyelven tartozzanak a vizsgát letenni? Ugyebár, hogy jogosult ez a törekvés? És ugyebár, hogy e kívánság teljesítésének semmiféle fel-éjjog nem áll útjában? Nos hát, hic Rhodus, hic salta! Itt van az a tér, amelyen az ellenzéki ágaskodásnak meglelt volna a multban a teljes jogosultsága, sőt a teljes sikere is. Es itt az a tér, amelyen a magyar parlamentnek s ebben kivált a nemzeti lelkiismeret hivatott képviselével dicekvő ellenzéknek még sok tennivalója akad, s mondja meg nekünk az ellenzék, de őszintén ám, nem gondolja-e ő is, hogy sokkal könnyebben s biztosabban fog a nemzeti érdek a hadseregben érvényesülni, ha a monárkia diplomatai és konzuljai közt egyetlen egy sem akad többé, aki nyelvünket nem ismeri, s ha el lesz érve az az állapot, hogy a közös külügyi képviselet minden szerve magyar nyelven fog a magyar hatóságokkal és a magyar honpolgárokkal levelezni? Hát ha már minden áron nem itthon akarjuk nemzeti nyelvünket az egész vonalon érvényesíteni, hanem arra sarkal minket egy fonák ambíció, hogy — legyen a nemzeti eszme sorsa a hazai intézményekben bármilyen szomorú — de az államnyelvnek a közös viszonylatokban kell a tout prix mielőbb érvényesülnie: akkor

TÁRCA

A titok.

(Premiére a Nemzeti Színházban.)

≡ A Budapesti Napló eredeti tárcája. ≡

Írta: *Abrányi Emil.*

Kapuzárás előtt még egy csinos kis francia darabot kaptunk a Nemzeti Színház buzgó igazgatójától. A *Nero anyja* után — rendkívül súlyos eledel a mi közönségünk gyomrának! — könnyű csemegével kedveskedett nekünk. (Akiik egyébiránt a premiérekkel torkig vagyunk így június küszöbén.) Reméljük, hogy ez a premiére ezuttal az utolsó. A színészek sokat dolgoztak szeptember közepétől egészen a mai napig. Sokat dolgoztak és sokszor hiába. Hosszu szerepeket kellett betanulniok azzal a kínzó tudattal, hogy fáradságuk teljesen veszendő, mert a darabok három-négy előadás után a feltámadás minden reménye nélkül tűnnek el a repertoárról. S ez az eset — fájdalom! — az idén gyakrabban állott be, mint a korábbi években. Kivált az eredeti szerzőkön esett meg ez a szerencsétlenség, akiket a Nemzeti Színház igazgatósága szép számmal vezetett a lámpák elé. Voltak köztük kiváló és fényes talentumok, akik gyönyörű részleteket adtak és akiket a mi közönségünk nagyobb szeretettel fogadhatott volna; de tartós érdeklődést ezek sem tudtak kelteni maguk iránt; s a szomorú tény az, hogy eredeti darabjaik kilenc-tizedrésze nem vert gyökeret a Nemzeti Színház műsorában és a színészek fáradozása, verejtéke

haszontalan volt. A színészek tekát bőven megérdemlik, hogy pihenjenek. De a kritikuskok is megérdemlik a rekreációt, mert sokat állottak ki kilenc hónap alatt. Nemesak bizonyos daraboktól, hanem a játszó művészek egynémelyikétől is sokat kellett elszenvedniök.

A szerepe mélyedő ambíció, a studiummal megalkotott jellem, a művészettel való rendkívül komoly foglalkozás, az élet nagy megfigyelésén alapuló természetes játék, megvetése minden sablonnak, minden olező diceőségnak és heves, lankadtalan törekvés az igazság felé: ezek a szép és kívánatos dolgok még most sincsenek általánosan elterjedve a nemzeti színpadon.

A mi színészeink egy része nem olvad föl teljesen abban az alakban, akit a színpadra visz. Nem változik át külsőleg, belsőleg azzá az emberré, akinek az arcát és jellemét élénk állítja. Nem feledkezik meg arról, hogy csak betanult játék az, amivel nekünk szolgál. Nem éli bele magát a szerepe olyan magas foku önáltatással, hogy amíg a színpadon mozog: annak az idegen embernek érzi magát, akinek a testét magára vette, akinek a lelkével gondolkodik s akinek a testi-lelki mivoltából egy pillanatra sem esik ki. Pedig csak ez az önáltatás az igazi alakító művészet. Csak az emelkedik a színjátszás legmagasabb fokára, akinek az önáltatása ilyen magas foku; aki szuggerialja magának, hogy az alatt a néhány óra alatt, amíg a színpad deszkáin jár, nem játsza, hanem átéli a valóságot. Teljes illuzió csak akkor fakad a nézőtérben, ha teljes az illuzió a színpadon. Mennél tökéletesebb a színész illuziója önmaga iránt, annál tökéletesebb az én illuzióm is, amivel rajta esüngök. Ennek a két illuziónak az összeolvadásából áll elő a játszott, imitált életnek az a

csodálatos tümenénye, amit szebbnek, érdekesebbnek, intenzívebbnek és igazabbnak érzünk magánál a valóságos életnél.

A modern színész, aki át van hatva hivatásának a jelentőségétől és teljes mértékben ki akarja használni művészetének a hatását: közönség előtt játszik ugyan, de úgy tünik föl, mintha nem a közönségnek játszanék. Mintha észre sem venné, hogy közönség ül a színházban; észre sem venné, hogy játékaik az a hatalmas bírálója és jutalmazója ezer és ezer szemmel figyeli minden taglejtését, ezer és ezer füllel hallgat minden szavára. S ez az egyedül helyes, egyedül művészi számítás. Mert intelligens közönségre annál nagyobb hatással van a színész, mennél kevesebb akar a közönségnek játszani. Ez a látszólagos nembánomság arra mutat, hogy a színész teljesen belemerült a szerepébe, hogy nem akar és nem tud élni a szerepén kívül, hogy mátra nem törekszik, csak a jellem következetes ábrázolására, hogy mátra nincs tekintettel, csak a költőre, akinek az alakjait megtestesíti, hogy egyebet nem tart szem előtt, csak a jellemzés igazságát. És az intelligens közönségnek éppen ez tetszik; az intelligens közönség mást nem becsül, csak az ilyen színészt. Mert az ő élvezete annál nagyobb, mennél egységesebb, logikusabb, természetesebben folyó az előadás; mennél kevesebb esorba esik az illuzióján; mennél hibebebben tükrözi ez a játék a valóságot; mennél erősebben beleragathatja magát abba az érzésbe, hogy az életet látja maga előtt. És ezt az élvezetet csak az a színész szerzi meg neki, aki nem vadászik a kegyeire, nem vadászik a tapsaira; aki egy szót sem hangsúlyoz erősebben, csak azért, hogy a közönségnek jelet adjon a kacagásra, vagy a taps kitorására; akinek a szí-

mért nem kereskedik az ellenzék a külügyi térten, ahol leküzdendő jogi akadályra nem talál, s mért veti magát csökönyös dühével épp a hadügyi térre, ahol a törvénybe iktatott felségjog miatt a korona és a nemzet közt támadható konfliktus veszélye fenyeget?

A nemzeti nyelvnek érvényesülnie kell minden nyilvános intézményünkben, — nagyon helyes. Hát itt az iskola, a nemzet-nevelő intézmények közül jelentőségre és terjedelembre a legfontosabb. Magyarország népfiskoláinak túlnyomó részében, kivált a felekezetiekben, az oktatás nyelve nem a magyar, sokukban — törvény ellenére — még csak mint köteles tantárgy sem szerepel az állam hivatalos nyelve. Van-e tudomása az ellenzéknek e szűgyenletesen szomorú tényről? Avagy úgy találja-e, hogy a hadsereg, amelybe csakis a férfi-nem, s ennek is csupán egy része jut, nemzetképzési szempontból fontosabb a népiskolánál, amelynek hatalmi körébe belekerül a mindkét nembeli egész nemzetnek valamennyi generációja? S hiszi-e az ellenzék, hogy az idegen szellemben és idegen nyelvben fölnevelt ifjak a magyar szolgálati nyelvű hadsereg révén szolgálati kötelezettségük teljesítése után törülmetszett szittya magyarokul fognak falvaikba visszatérni? S nem valószínűbb-e az feltevés, hogy ha az iskola a hajlítható és idomítható zsenge lelkeket egytől-egyig konok magyarokká nevelte, akkor se német, se muzska, se semmiféle más idegennyelvű vezénlyű nem fogja többé magyar ifjainkat sem csábítással, sem kényszerítéssel a nemzeti eszmék lelkes táplálásától elhódítani. Hát mért nem követeli az ellenzék a népoktatásügynek az egész vonalon való államosítását? Mért nem obstruálja meg a közoktatásügyi költségvetést, hogy kiszorítsa a népiskolának államivá és nemzetivé tételét? Én bizony ezer örömmel segíteném ezt az obstrukcióját; s hiszem, hogy a szabadelpárton nagyon sokan cselekednének ugyanígy; és felteszem, hogy nem akadhat magyar kormány, — kivéve valamely néppártit — mely ne gyűretné le magát szivesen az ilyen obstrukciótól.

Kiszolgáltatunk a nemzeti nyelv jogaiért küzdő ellenzéknek még két új területet, melyen könnyebb is, sokkalta sürgősebb is lenne a nemzeti munka foganatbavétele. Obstruálja ki azt a két fontos vívmányt, hogy a községi közigazgatás terén senki se lehessen hivatalképes és az egyházélet terén senki se végez-

hessen lelkesíti funkciókat, aki a magyar nyelvet szóban és írásban nem bírja. Itt sem ütköznek felségjogokba. S itt is legfeljebb politikai ellentállásra talál a nemzetiségiek és a klérus részéről, de jogi akadályra nem. Hát a nemzetiségi igazgatók és a hecckáplá-nokkal nem akar a nemzeti eszmékért rajongó ellenzék konfliktusba keveredni, de a dinasztáival igen? A nemzetiségi és az ultramontán ellenszergőléstől visszarad, de egy törvénybe iktatott felségjognak nem áttal nekirontani?

Ennyi egyelőre a szavunk az ellenzék-hez. Ha magyarrá nevelt minden honpolgárt a nemzeti iskola, ha az állam nyelvén folyik a széles néprétegekkel állandó érintkezésben levő községi közigazgatás, ha a felekezettek sem hátráltatják többé a honpolgárok összeségének nemzeti átalakulását, s ha a közös külügyi képviselő terén tökéletes érvényre jut a magyar állam hivatalos nyelve: akkor ez a nagy nemzeti evolúció önként kiterjeszti hatását a hadseregre is és akkor nem kell majd meddő ostrom alá fogni azt a bizonyos felségjogot. A közvélemény ezt már belátja. Az ellenzék talán még nem. Hát majd okul a káron. Sajna, nem a magáén, hanem a nemzetén.

ORSZÁGGYÜLÉS

Budapest, május 29.

A vita ma Vészi József tegnapi beszéde körül forgott. Azt a személyes kérdésben való felszólalást, melynek során Gabányi Miklós megkérdte Vészit, hogy ne bántsa mindig, hiszen tegnapelőtt elég értelmesen beszélt: nem vesszük a vitához tartozónak, Gabányi maga megmondotta, elég őszintén, hogy miért beszélt. Mert mialatt cseveggett, beszélt a terembe a vajda és Gabányi föl-legézett:

— No, most már itt van a mi szónokunk, nem kell tovább beszélnem.

De Eötvös Károly is Vészi fejtegetéseire építette egész polemikus beszédét. A vajdát, ki lehet mutatni, minden ünnepi szünet előtt pontosan behozzák az utolsó ülésre, hogy amint neki istentől megadott, szépen és hangulatosan fejjeze be az obstrukciós hősköltevény egyes szakaszait. Így volt karácsonykor, így volt husvétkor, így volt most is, a pünkösdi szünet küszöbén. S a vajda kitűnő parádés szónok, akiben sosem csalatkozik pártja. Egészben legalább

sohasem. Sokkal eredetibb koponya, sokkal magyarább szív és sokkal gazdagabb elme, sem-hogy olyat beszélne, amit meghallgatni érdemes ne volna. Mindig érdemes a vajdát meghallgatni. S ma is, mikor pedig nem volt éppen szerencsés napja, gyönyörűség volt előadását figyelni. Talán ha a tegnapi napon nem lendült volna fel ugyanis a vita, a vajda mai beszédének hangosabb lett volna a sikere. De a „hősköltevény“ legújabb szakasza tegnap oly szépen végződött, hogy hatását említeni még a vajdának is nehéz volt. Ez azonban a rendezés hibája s a véletlen dolga. Eötvös beszéde mégis elég érdekes maradt s szellemének gazdag játékában minden párt egyformán gyönyörködött.

Ami azonban fejtegetéseinek konkrét tartalmát illeti, az nem győzött. Vészi József, akit Eötvös polemikus beszéde felszólalásra kényszerített, meghajtotta ugyan lobogóját a vajda előtt, de argumentumait — szerettel és tisztelettel bár, mégis alaposan — szétszede. Amint Vészi magát kifejezte: iparkodnia kell megvizsgálni, hogy vajjon a vajda robusztus argumentációja igazán agyonnyomta-e az ő tegnap elmondott igazságait? Nos, ezek az igazságok a súlyos teher alatt sem váltak freskókká. Vészi fényes rögtönzésben védte meg a maga álláspontját, sőt Eötvös Károly fejtegetéseivel szemben egészen új szempontokat is hozott a vitába, amelyek erősen ki fognak hangzani a közvéleménybe. Mert ha Eötvös Károly ma akarva vagy akaratlan azzal próbálta a szabadelpártont megvádolni, hogy az egyszerűen elvitatja a magyar törvényhozásnak jogát a magyar szuverenitásnak a hadseregben való érvényesítéséhez, nos hát Vészi ezzel szemben kimutatta, hogy ilyen törekvés a szabadelpártonban nem volt és most sincsen. A törvényhozás jogát a többség sohasem homályosította el s nem is engedi elhomályosítani. Próbálna meg csak Ausztria, hogy a magyar törvényhozásnak jelzett jogát kétségbevonja: nem a függetlenségi párt volna az, mely legerélyesebben állna ki a sikra, hanem a többség. Mert sem a többség, sem annak oszlopok tagjai nem vitatták soha a törvényhozás jogát, hanem egyszerűen azt mondták, hogy a korona a maga felségjogát *kiszárodag celszerűségi szempontból* érvényesítette úgy a közös hadsereg vezénlyetében, mint ahogy érvényesítette. S Vészi József ma a szabadelpártont zajos helyeslése közben fejtekte ki, hogy amikor a magyar nyelvnek minden téren való érvényesítéséről van szó: nem a hadsereg az egyetlen és korántsem a legfontosabb szerv, amelynél az érvényesítést keresztül kell vinni. Ott van az iskola, ott

nézsi becsvágya, a művészettel szemben vállalt kötelességérzése olyan erős, hogy ezer mértföldnyire áll a komédiázásnak minden hatásos és népszerű fogásától.

Csak az ilyen színészek játéka kelti fel bennünk azt a hitet, hogy most hirtelen valami falat romboltunk le és ezen a nagy részen keresztül látunk egy darab életet; látjuk egy családnak a legbelsőbb intimitását; látunk embereket, akik sirnak és kacagnak, vitatkoznak egymással, boldogítják, vagy gyötírik egymást, borzalmas, vagy neveléses dolgokat követnek el. Mi látjuk őket, hallgatjuk őket, kiléssük mindazt, amit csinálnak, de ők nem vesznek bennünket észre és éppen ezért nem is törődnek azzal, vajjon milyen impressziót tesznek ránk? A szemlélés gyönyörűsége annál nagyobb, mennél biztosabbaknak érezzük magunkat eldugott rejtekhelyünkön. Mennél bizonyosabbak vagyunk abban, hogy ezek az emberek, akiket most kiléssük, a saját szenvedélyük, a saját temperamentumuk törvényei szerint cselekednek jól, vagy rosszat, aljast, vagy magasztost. Abban a pillanatban, amikor rájövünk, hogy rejtekhelyünket fölfedezték, hogy nemesak mi nézzük őket, hanem ők is néznek bennünket s ami tetszésünk szerint kezdenek beszélni és cselekedni: részükről megszűnnek az akció szabadsága, az akció őszintesége, részünkről pedig az a tiszta és zavartalan érdeklődés, amit a szabad, őszinte, póz-mentes akció okoz.

Eppen így teszi tönkre élvezetünket az a színész, akit rajtakapunk, hogy előadás közben nem merül egész lelkével a darabba és a szerepbe, hanem elküldi azt a szemérmetlen prostitúciót, hogy jobbra-balra kacérkodik a közönséggel; akit rajtakapunk, hogy oda nem való — tehát illetlen — mókákkal akarja megnevetetni a könnyen kacagókat, vagy harsogó — tehát hamis — páthoszszal akarja megrikatni a hamar könnyezőket; akit rajtakapunk, hogy nem éli a maga szerepét teljes odaadással, hanem folyvást a sugóra pillant

és a sugályukból földobált foszlányokat elkapkodva, aljas ügyességgel, silány rutinnal evickéli magát keresztül a darabon; akit rajtakapunk azon a közönséges hiuságon, hogy nem a költőt, nem a drámat, nem a művészetet, nem a színpadot becsüli, hanem pusztán a maga sikerét, amit möhön és erőszakosan, komolyság és lelkiismeret nélkül sajtolt ki a kevésbé válogató közönség tenyeréből.

Hányszor szoktam gondolni némely jeles színésznőre, amikor tapasztalom, hogy minden harmadik pillantásuk a közönségre vetődik, mintha szemlét akarnának tartani: hány ismerősük van jelen a színházban? Hányszor üti agyon minden illúziómat az a tapasztalás, hogy kézületlenül lépnek a színpadra és minduntalan rászorulnak a sugó kegyelőre. Szeretnék kimenni a színházból, ha látom, hogy magánbeszédüket nem maguk elé meredve mondják el, ahogy töprengve és medítelve eselekedni szoktuk, hanem a közönséghez intézik; ha észlelem, hogy a szavakat aláhúzzák, az élceket durrogva sűtik el, mint a mozsárgyut, és kézzel-lábbal dolgoznak, hogy legmagasabb tetszésünket kiérdemléjk. Hányszor depimál, hogy még a külső maszkiujk is a legnagyobb felületességgel hevonyezik össze. Legalább ebben adnának valami jellemzőt, ha már a belső karakter részletes kidolgozására lusták! Hányszor éjt kétségbe, hogy a nagy kultúra vonásait nem látom ezekben a kiváló talentumokban; hogy nem használják az időt komoly és szép tanulmányokra; hogy nem akarnak tökéletesek lenni az őszjártékban, valamennyi társukkal egy célra törekedvén; hogy nagy tehetségűkhöz nem kaptak egyuttal nagy szerénységet, nagy becsvágyat, nagy judiciumot; hogy nincs meg bennük a haladás végtelen vágya és a kötelességtudás nagyszerű fegyelmel!

Dühös vagyok a német színészekre és szeretném, ha inváziójuk többé nem ismétlődne Budapesten. De nemesak azért vagyok dühös, mert

nemétül játszanak, hanem azért is, mert — irigykedem rájuk. Irigykedem rájuk, mert egyes tehetségek dolgában nem olyan gazdagok, mint mi, és mégis több figyelmet keltenek, több tiszteletet parancsolnak maguk iránt műveltségük, tudásuk, kötelességérzésük, komolyságuk, művészetük ritka szeretete és kultusza révén. Irigylem őket, mert náluk a színjátszás már nem tündöklő naturalizmus, nem egyesek elragadó bravúrja, hanem a képzett talentumok versenye a szó legnemesebb értelmében; szakadatul studium; bámulatos gondolat egybehangolt összjáték; az igazság bátor kifejezése; az élet komoly iskolája; a legérdekesebb és legmagasabb rendű közoktatás.

A ma bemutatott francia darab igen kedves és érzékeny polgári vigjáték. Eredetiben *Le secret de Polichinelle* a címe. Ez a kifejezés annyira franciás, hogy más nyelvre szorúl-szóra lefordítani nem lehet. A magyar fordító — Fái Béla jeles kollegánk, aki szokott bravúrral, kitűnő nyelvrézékével ültette át a háromfelvonásos darabot — egyszerűen és helyesen *Titoknak* nevezi. Ez a darab nagyon alkalmas arra, hogy édes megindulást fakasszon az emberek szívében. Párisban is erős vonzóereje volt a derék párisi burzsoák tödultak a Gymnaseba, valahányszor színrekerült, és Pierre Wolfjak, a szerencsés szerzőnek (össze nem tévesztendő a Figaro néhai Wolfjával) csinos tantieme verte a markát.

A Jovenelle házaspár egyetlen fia, Henri, (foglalkozására nézve védő ügyvéd) husz éves korában a szülők tudta nélkül benső viszonyt kötött egy szép, szelid és jómodoru munkásleánnyal, akinek a neve Mária. Szabad szerelmük nem maradt gyümölcs nélkül, de a honett fiatal ur a kis Róbert világrajötte után sem hagyta faképnél Máriát. A szülők akkor tudják meg, hogy a fiunk viszonya van, amikor a kis Róbert már hatusztendő. A papa is, a mama is áldott

van az adminisztráció, ott van a papság: — ha a) magyar nyelv ezekben elfoglalta az őt megillető helyet, akkor a hadseregben az akadályok jóformán maguktól fognak elcsúszni. De míg a népoktatás, az adminisztráció s a papság magyarság szempontjából nagyon is távol van az ideáltól, addig szeszélyes egyoldalúság nyilatkozik meg abban a heves és erőszakos követelésben, hogy harminchétt esztendő után egyszerre és máról holnapra tegyük magyarrá a hadsereget.

A többség nagy lelkesedéssel fogadta ezt az erőteljes fejtegetést, melynek kétségtelenül erős visszhangja lesz a közvéleményben is. De más-különbben is nagyon szerencsés volt Vészi, mikor a vajdával kellett tornára kelnie. A vajda rá-citálta a többségre Deák Ferencnek egy 1847-ben Kossuth Lajoshoz intézett levelét, melyben a haza bölcsé állítólag súlyos aggodalmakat hangoztatott volna a parlamenti többségből eredhető tulkapások ellen. A vajda szerint Deák körülbelül azt mondta volna: „csak a többségből kerülhetvén ki a kormányok, a kormányok majd csinálnak maguknak többséget!” Nos, Vészi József kikérte a Deák Ferenc levelét, fel is olvasta — de abban egy szó sincs abból, amit a vajda citált. Az ellenkezője van benne. S mikor Vészi József az egész Ház jóliú nevével közben átnyújtotta Eötvös Károlynak a Deák levelét, a vajda is csak annyit dörögött: „no akkor talán nem Kossuth Lajosnak írta és nem 1847-ben írta!” Lehet. Sőt talán nem is Deák Ferenc írta. Talán a vajda gondolta ki. Mert sokkal közelebb eső időkre is rosszul emlékezett ma a vajda. Azt akarta bizonyítani, hogy a többség tagjai nem a kerület, hanem a központi végrehajtóbizottság bizalmából kapnak mandátumot, s erre példának hozta fel — Vészi Józsefet. Hát ezt is rosszul tudta. Vészi József az egész Ház derűtsége közben konstalálta, hogy a központ ajánlotta ugyan őt a szászsebesi kerületnek, de az — bizonyos születési hibamiatt — nem akarta acceptálni s csak mikor személyesen ment a kerületbe s igazán fáradtságos utánjárással kedveltette meg magát, akkor választották meg. És mostani mandátuma is klasszikus bizonyosság, hogy a központ varázshatalma éppen-séggel nem oly nagy, mint a vajda hiszi. Mert bár Ó-Budán 5 volt a hivatalos jelölt — az általa lenjelöltjére szavaztak. Szóval: igen szerencsés volt Vészi polémiája s frappáns röpítői, meg-lepő bizonyítékai nemcsak a szabadelpvűpart elismerését szereztek meg neki. A többség megtap-solta, de az ellenzék is szívesen hallgatta. A

jó emberek, de huszonhétvi házasság után még nem ismerik egymást közelről és azt hiszik egymásról, hogy erkölcs dolgában mindketten szigorú puritánok, társadalmi konvenció dolgában kirelhetetlen arisztokraták. Színből mindketten fölháborodnak és kényszeríteni akarják a fiút, hogy a parti-vadász Langeac asszony unalmas leányát, Genevièvet vegye feleségül, de magában mindkettőt elhatározza, hogy kevésbé lesz szigorú, mint a másik. Először Jouvénelle papa megy a szerető lakására, azután Jouvénelle mama és mindkettőt halálisan belebolondul a hat éves Róbertkébe, akit még egy közös házi-barátjuk, Trevoux is adorál. A vigjáték derűs és egyszerű bonyodalma abból áll, hogy Jouvénelle-ék titokban járnak Mária lakására. Titkolják egymás előtt, hogy szabad óráikat törvénytelen unokájuk-nál töltik. Jouvénelle papa attól fél, hogy Jouvénelle mama rápirít, ha tudomást vesz ezekről a titkos randevukról; Jouvénelle mama viszont Jouvénelle papa zord konzervatívizmusa miatt retteg. A közönség régen tudja, hogy mindkettő olyan, mint a falat kenyér, és nyugodtan néz a kibontakozás elébe. (Sőt egy kissé türelmetlenül, mert a szimpla mese nincs nagy művészettel bogozva és szélesen, hosszadalmasan megy az előrelá-tott megoldás felé.) Végre a papa és mama kistitk egymásról, hogy mindketten liberális gondolkodásúak és mindketten melegen óhajtik, hogy Henri vegye feleségül hü és kitudó kedve-sét, aki olyan remek unokával ajándékozta meg őket, mint a kis Róbert. A harmadik felvonás végén ráadják áldásukat a boldog mesallianc-ra. És hogy a boldogság még teljesebb legyen, a derék Trevoux is megkéri özvegy Santenay asz-szony kezét, akit finom tartózkodással szeret három felvonáson keresztül.

A mindenható gyermekkel van itt dolgunk, aki szénege hájával uralkodik az emberek szívé-n és játésva hárítja el az akadályokat, mosolyogva egyeztet ki az ellentéteket. A tárgy banális. s

vajda aztán személyes kérdésben mondott egyet-mást — de a Deák levelére, a központ hatalmára stb. többé nem reflektált.

Az ülés végén interpellációk voltak. Most pedig jövő szerdáiig pünkösdi szünetét élvezzi a t. Ház . . .

A képviselőház ülése május 29-én.

— Kezdele délelőtt 10 órákor. —

Tallian Béla alelnök megnyitja az ülést. A mult ülés jegyzőkönyvét felolvassák és hitelesítik. Majd előterjesztik az irományokat.

Lukács László pénzügyminiszter: Törvényjavaslatot nyújt be a szegénysorsu tüdőbetegék szana-tóriumának engedélyezett sorsátékáról, valamint a gyertyánligeti gyártelep eladásáról.

Elnök: Kinyomtatnak, kiosztatnak és a pénz-ügyi bizottsághoz utasítatnak.

Flósz Sándor igazságügyminiszter: Törvényjavaslatot nyújt be a kereskedelmi üzlet átruházások-ról továbbá az uszoráról és káros hitelügyletekről szóló 1888. évi XXV. törvényeink módosítása és ki-egészítése tárgyában.

Elnök: Kinyomtatnak, kiosztatnak és az igaz-ságügyi bizottsághoz utasítatnak.

Gabányi Miklós: Személyes kérdésben szólal föl. Vészi tegnapi beszédében megcsipkedte őt. Azt hitte, hogy Vészi már kibékülték, most már megint kezd. Jól van de majd szöke is fog ám csipkedni. A szólo beszéde hangos, érthető volt, Vészi azonban rekedt hangon eldarálta beszédét. Meg van győződve arról hogy ha Vészi elolvassa szólo beszédét. titok-ban kapacitálva lesz. (Derűtség.) És most, miután megérkezett a negyvenolcas párt szónoka. befejezi fölhasználát. (Derűtség.)

Következik a miniszterelnök két ex-lex jelenté-sének folytatódó tárgyalása.

(Eötvös Károly beszéde.)

Eötvös Károly: T. képviselőház! (Halljuk! Hall-juk!) Daóra annak, hogy minden oldalról azt han-goztatják, hogy itt a szó szoros értelmében obstrukció folyik a Házban, én még nem tettem le arról a reményről, hogy ha ma nem is, ha néhány nap alatt nem is, de az idők folyamán mégis képesek leszünk egymást a nemzet igazságairól meggyőzni, s azért szölok én most fel.

De e felszólalásra különösen felhívott engem Vészi József t. képviselőházunk tegnapi beszéde s felhívott különösen az a körülmény, hogy a t. tul-oldal és a t. kormány a törvényhatóságok és városok feliratainak nézetem szerint sokkal nagyobb súlyt tulajdonítanak, mint amennyit azok voltaképpen nyomonk.

Egy dolog azonban látszólag mégis igaz, az t. i., amit a t. tuloldal és a kabinet folyton han-goztatnak, hogy ők a parlamentarizmus jogát, azzal együtt a többség jogát és a többség szabad működé-sének képességét akarják velünk szemben megvédel-mezni és hogy a törvényhatóságok és városok fel-irataiban szintén ezt hangoztatják, erre az álláspontra helyezkednek.

Hát ezt komoly dolognak tartom. Valami kis igazság van a dologban, hogy mennyi igazság, lesz szerencsém beszédem folyamán kifejteni. De a lát-szat mindenesetre úgy mutatkozik, mintha az a kis igazság, amelyet én a dologban látok, egész és tö-

kidolgozás sem elsőrangú, de minden szerzőnek nyert ügye van a közönség előtt, aki egy hat-csütendős gyermek édes csacsogásával csinál fülbe-mászó muzsikát a szinpadon. Olyan ez a darab, mintha *Koztzebe* írta volna meg az eredetijét és Pierre Wolf francia mártást adott volna hozzá. Pszichológiánk nem igen gazdagodik vele, új gon-dolatokat nem hallunk, de gyönyörködve látjuk, hogy még van sziv a világon, mert az emberek sírnak körülöttünk és nagyon meg vannak hatva, hogy a két komikus nyárspolgár végre törvényosítá Henri és Mária viszonyát és a kis Róbertnek legitim nagypapája és nagymamája lesz.

Ezt a kis Róbertet *Várdi* Ilke ma enniváló kedvességgel adta, minden elfoglaltság nélkül és szuverén játékszággal. Bájos, fesztelen játékát együtt tapsolták a nagyok játékaival, akikkel méltán osztozott az est dicsőségében. Jouvénelle papa szerepében *Ujházi* briliáns kedélye és humora a maga egész pompájában ragyogott és *Rákosi* Szidi mélyen meghatóta a közönséget a második fel-vonásban, amikor először látogatja meg fiának a szeretőjét és először öleli a szivére törvénytelen unokáját. Ez a jelenet igazán finom, előkelő mű-vészettel volt megjátszva. *Ligeti* Juliska egész-séges, természetes lény szerencsésen övta meg Máriát a fölszöveg érzélgéstől és *Deszö* kedves vidámsággal segítette neki Henri szerepében. *Lánczy* Ilka — özvegy Santenay asszony — ma is virtuóz módon társalgott *Náday*-val, a háziba-ráttal, aki egy epizódjelenetet (a mikor Trevoux bevallja szerelmét) magas nivóra emelt diskré-ciójának a bevégzett nemességével. A partiva-dász Langeac-nét és leányát, Genevièvet *Helvey* Laura és *Paulay* Erzi adták nagyon mulatsó-gosan. Ugy hiszem, hogy a közönség ma boldogan, vidáman, megelégedetten távozott a Nemzeti Színházból.

kéletes igazság volna. Nekünk pedig ezt a látszatot és ennek igazi jelentőségét meg kell világitanunk. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Mert maga az a pici kis igazság, amely a dologban van és a nagy látszat arra vezetheti a közvéleményt, a közön-séget, hogy felfogása megvéd, téves gondolatok, téves eszmék terjedhetnek el; olyan helyzetben pedig, amelyben mi vagyunk, nem ez az óvad, hanem az egész nemzet, a téves eszméktől óvakodnunk kell. (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Hogy a mi parlamentünk mai többsége, de nemcsak a mai, hanem hosszú időkn. én százszáz óta igen gyakran a mi országgyűléseink többsége igazán többség-e igazán a nemzet akaratát, érdekét, jogát és méltóságát képviseli-e, ez nagy kérdése nemcsak az állam vezetőinek, nagy kérdés ez a tudomány férfainak is. Vitatták a tudományban, a tör-kénében, vitattuk mi itt ebben a házban és vitaják ma is és vitajuk mi is.

Vázsonyi Vilmos t. képviselőházam tegnapi azt, gondolom, egészen helyesen mondotta, hogy az a párt, amely 25 28 vagy 30 esztendő óta vezeti nagy erővel és erélyvel az ország ügyeit, hogy az a párt nem uralkodó párt voltaképpen, hanem az uralkodó pártja. Ez a kijelentés nem écszamba megy én előt-tem, nem is szellemesség csupán, sokkal több, sokkal komolyabb dolog ez és én dacára annak teljes tisz-tellel vagyok a többség iránt, teljes tisztelettel a többség igen sok, de igen sok tagja iránt és elisme-rem, hogy méltán képviselhetik a kerületeiket, én mindamellel folytatom azt a felvetett eszmét, amelyet Vészi József t. képviselőházam minden komolyságá-ból kivételmenten törekedett, folytatom azt az eszmét és bebizonyítani töreksem, hogy a többség nemcsak a mostani, a mai, az ezidőszertit, hanem általában a mi szerencsétlen államjogi és közjogi helyzetünk-ben, igen régen, századoktól fogva alakult többség igen gyakran, és most sem a nemzetet és annak akaratát képviseli. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

En meglehetően figyelmen kívül eszem igen sok választást ebben az országban és tudom azt, hogy a választások pl. 1861-ben, 1865-ben, 1869-ben, sőt 1872-ben is miként történtek s tudom azt, hogy 1875. óta is miként történtek. Vészi József t. képviselőházam igazat fog nekem adni valószínűleg mindennemben, amit most el fogok mondani. Hogy alakul meg a mi Házunk, a mi parlamentünk és annak többsége? Amikor az országgyűlés bezáratik, vagy még be sem záratt, megalakul itt Budapesten egy bizonyos intézmény, amelyet törvény nem alkotott, törvény nem szabályoz, nyilvánosság nem ellen-őrzi, a törvény senkinek ellenőrzése semmittele jogot, módot és alkalmat nem nyújt megalakul egy rettenetes intézmény, nagy hatalommal, széles ter-jedelemmel, sok közzeggel, sok pénzzel: ezt nevezik a kormánypárt központi végrehajtó-bizottságának. (Felkiáltások a jobboldalon: Hát az ellenzéknek nem alakul meg?) Ha nálunk is megalakul, az is hiba egyáltalában.

Eötvös Károly: Csak erkölcsi alapon álljon!

Kossuth Ferenc: Sohasem alakult még eddig!

Eötvös Károly: . . . de a természete mégis más!

Ez, amit eredetileg a párt központi végrehajtó-bizottságának neveztek, ma már úgy ismeretes az országban, mint a „központ”. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Hát mit csinál ez a központ? Vészi t. képviselőházam feltétlen biztonságát job-ban tudja, hogy mit csinál, mint én, de valamelyest én is tudok abból, hogy mit csinál.

Ennek egy igen tiszteletreméltó képviselőházunk az elnöke, akit a multból nagy érdemek kísértek át a jelenbe. De ennek fővezére a minisztérium elnöke, egyuttal a párnak vezére vannak tagjai, van hiva-tala, hivatalhelyisége kettő is, az egyik a többség párkörében, a másik a miniszterelnök előszobájában.

Szöll Kálmán miniszterelnök: Ott bizony nincs!

Eötvös Károly: . . . és van titkos kamarája. Ennek a központnak közegei vannak, irnokok, sajtó, pénztáros, főispánok, alsispánok, mindazok, akik iránt ennek a központnak teljes bizalma már ismert tények után kifejeződött.

Eötvös Károly: A pénzügyigazgatók különösen!

Eötvös Károly: A központ sorba veszi a kerü-leteket és sorba veszi a jelölteket. Mindenekelőtt gon-doskodik pénzről, azután pénzről, azután igen sok pénzről, azután elég pénzről. (Élénk derűtség a szélső-baloldalon.)

Szöll Kálmán: Az csak volt!

Ugron Gábor: Függefelevél van rajta, de megvan!

Eötvös Károly: Hock János t. képviselőházam nagyon szomorúan leplezte le, nem egy miniszter-elnök nyíltan bevallotta, kéz alatt vagy bizalmasan pedig valamennyi miniszterelnök beavallotta, némelyik pl. gyakran panaszokdva, — mint a mai miniszter-elnök ur — hogy neki nincs pénze. (Tetszés a szélső-baloldalon.)

Szöll Kálmán: A vád ellen mondtam!

Eötvös Károly: Pedig van, csak nincs elég!

(Derűtség a szélsőbalalon.) Ez a végrehajtó-bizottság sorba veszi a kerületeket, osztályozza azokat, mint a böcs mezei gazda az ő tenyészállatait: ez jó, ez gyönge, ez egészséges, ez beteg, ez orvoslásra szor-ult, ennek híres ember kell, ennek sokpénzű ember kell, ennek senki sem kell, csak pénz kell. (Derűl-tés a szélsőbaloldalon.) Fájdalom, ilyen kerületek is vannak.

Vészi József: Akad!

Gajári Géza: Itt is, ott is van.

Eötvös Károly: Hogy itt volna, azt nem tudom, meglehetősen ismerem a kerületeket, de ilyet nem tudok.

Már most példákat hozhatok fel, hiszen az egyéni érdemet, tekintélyt és méltóságot nem akarom érinteni nem is fogom, de én tudok példákat nem a mostani miniszterelnök ur történetéből, mert az a történet remélem nem sokáig fog tartani, de egy ki-

osít mégis tart és a történetről annak befejezte után illik csak beszélni...

Széll Kálmán: Helyes!

Eötvös Károly: ... de én tudok példát 1887-ből annak a központnak működéséről, amely központ ma is épp úgy működik, mint valaha. Tudok példát, hogy egy képviselőt ajánlottak egy főispánnak egy erdélyi kerületbe és az a főispán azt felelte: megválasztatom, bizonyosan megválasztatom, de a kerületben meg ne jelenjen személyesen, mert akkor nem állok jól. (Derültség a szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: Nagy volt az orra!

Eötvös Károly: De hiszen itt van az én t. képviselőtársam Neumann Armin, aki mindenesetre méltó és alkalmas férfinak arra, hogy a törvényhozás terén egy állást betöltsön. Hogy került ő Bereczky példánul? Székelyfővárról vagy Páparól, tul a Dunáról, hogy került ő Bereczkyre? Ami erővel ez a nemzet rendelkezhetik annak megfelelő jutalmat tűzhet ki a miniszterelnök ur arra, hogy Bereczkyen hallotta-e valaki hírt Neumann Armin t. képviselőtársunknak. Odakerült, megválasztották és idejött. Bocsanatot kérek, Bereczkyt képviseli ő? Nem, a központot.

Széll Kálmán miniszterelnök: Hát Ráth Endre hogy került a szélekyek közé?

Eötvös Károly: De itt van képviselőtársam, Vészi József!

Kossuth Ferenc: Ráth 8 forinttal lett megválasztva!

Endrey Gyula: Ráthnak grádusa volt hozzá! Kossuth titkára volt.

Eötvös Károly: De, mondom, itt van Vészi József képviselőtársunk, mikor először valamelyik kerület, nem tudom, hogy melyik, de valahol ott a kertek alatt, biza-mával megtisztelte és képviselőjévé választotta, vajjon a kerületet képviselte-e ő, vajjon ismerék-e őt őt?

Vészi József: Nyugodt lélekkel merem állítani, hogy igen.

Eötvös Károly: Mint hírlapírók országos neve is volt. De hát nem a központot képviselte ő? (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Vészi József: Nem.

Eötvös Károly: Nem? A t. miniszterelnök ur nem fog tanuak odaállani. (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Domahády Elemér: Hát Gabányi hogy került Diósdra? (Zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.)

Endrey Gyula: Vasuton! (Élénk derültség.)

Ugron Gábor: Több joggal, mint Sámuel Lázár!

Gabányi Miklós: Egy millióval dolgoztak ellenem! (Élénk derültség. Halljuk! Halljuk!)

Eötvös Károly: T. képviselőhöz! Hogy Gabányi Miklós t. képviselőtársam hogy került Diósdra azt nem tudom én tehát arról nem beszéllek, hanem csak arról, amiről tudok. És ha önök tudják, hogy került ő Diósdra és hogy az ő odakerülésének olyan természete van, mint aminővel azok az esetek bírnak, aminőket felhoztam, ám tessék előállani. (Élénk tetszés és helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Ez az u. n. központ gondoskodik a pénzerőről is, hogy miként, arra nézve az elmúlt 28 év történetéből a szomorú példák egész óriási tömeget tudjuk felmutatni. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.) Ebben a pénzszerepbe, t. képviselőhöz, belevonták a korona tekintélyét is, belevonták a korona egészség hatáskörét is, belevonták a koronát a maga egész hatalmával és nemzeti jelentőségével; a koronával adatok kitüntetések, főrendiházi tagságokat, báróságokat, grófságokat, nemességeket, rendeket, rangokat és kitüntetések, csak azért, hogy a közponnak pénze legyen. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

S hogy annak a központnak és a központ működésének óriási követelése van, azt talán még sem meri tagadni senki. De állítani sem fogja senki, hogy az a központ a nemzet akaratát képviselne, avagy, — hogy dacára tagjai tisztesség jellemének — nem egy ellenőrzés nélkül, titkon, csupán párt-érdekből, csupán a kabinet érdekeiből folytatott működése a nemzet valódi akaratát elfogadható lenne. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

Ami már most, t. képviselőhöz, a hivatalos jelölések rendszerét illeti, ezt a kérdést ezelőtt negyven évvel s általában negyven év óta megvitatták különösen Franciaországban, ahol 48 előt is, 61 után is a hivatalos jelölések rendszere működött, még pedig működött olykorán, hogy a francia nemzet közvéleménye, tudománya és időszaki irodalma a nemzeti képviselést meghamisításnak és a nemzeti akarat kijátszásának bizonyította be a központi hivatalos működések rendszerét.

Széll Kálmán: Most nincs!

Eötvös Károly: T. képviselőhöz! Mikor mi fiatalabb fivél, mint most, olvastuk azokat a jelentéseket, amelyek onnan hozták érkeztek és amelyekből láthatuk, hogy III. Napoleon kormányra egy szerzi magának a képviselőket, elsőnyűködünk azon, hogy ilyen dolog megtörténhetik, és a mi jámbor erkölcsös nemzetünket képtelenné tartottuk arra, hogy Magyarországon is valaha ilyen rendszer meghonosodjék. Azonban meghonosodott és nem oly mértékben, mint Franciaországban, s ezor nagyob és ártalmasab mértékben. Meghonosodott annyira, hogy nálunk voltaképpen országos választás a központ alkalmas és erővel működése nélkül, hivatalos központi jelölések nélkül ma már nem is képzelhető. Ma természetesnek tartja a vidék is, hogy igen sok kerületnek megvan a maga jelöltje. Kedvelt ember, tehetséges ember, talán egészen méltó arra, hogy azt a kerületet és az abban megnyilatkozó nemzeti akaratot és meggyőződést is képviselje. De a központ ráir és azt mondja, óhajtom, hogy megválasztások ezt meg ezt...

Széll Kálmán: Nohát ez a múlt választásnál nem volt így! (Ugy van! Ugy van! jobbról.)

Eötvös Károly: Bocsanatot kérek t. miniszterelnök ur, az ön kormányzata megmínosította ez a rossz gyakorlatot.

Széll Kálmán: Ellenkezéleg, abbahagyta.

Eötvös Károly: Az ön kormányzata t. miniszterelnök ur, megint egy új divatot hozott be, azt a divatot, hogy mikor a választás kérdést összeült tanácskoznai, az első dolog nem az, hogy a jelöltek között válogasson, hanem, hogy a központ jelöltként elfogadja és egyidejűleg a miniszterelnök urhoz rendeltiben bizalmát kiejtő táviratot küldjön. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Egy hang a jobboldalon: Ezt a kerület teszi!) A t. miniszterelnök ur elődei, Bánffy, Wekerle, Szápáry, Tisza Kálmán ezt nem tartották szükségesnek, erre nem tekintettek súlyt, bizonyos féltékenységek volt meg bennük az ilyen külső cafrangok ellenében, most már úgy látom, ez a féltékenység is megszűnt és sokkal nagyobb nyíltsággal megy most már ennek a központnak a működése, mint azelőtt ment.

Ugron Gábor: Kézessókra bocsáttatnak a vidéki küldöttek!

Kubik Béla: Nem a szabadalvűpártot ünneplik, hanem Széll Kálmánt!

Vészi József: Benne a szabadalvűpártot is, mely azonos vele!

Eötvös Károly: A parlament tagjainak egy része, a többség tagjainak nem is csekély része a központ ezen természetű működése által és segélyével jut ide a parlamentbe. Azok tehát nem a kerületet, nem a nemzeti akaratot képviselik, hanem ismétlem és ismétlem képviselik azt a központot, amely központ, tegyük fel a kérdést: kit és mit képvisel? Azt a központot összehajlítja maga a miniszterelnök ur és a miniszterelnök ur nélkül és az ő beleegyezése nélkül és az ő irányadó tevékenysége nélkül az a központ meg nem alakítható. Ezt természetesen is tartom.

Emlékszem rá, és ezt Vészi József t. képviselőtársam figyelmébe különösen ajánlom, hogy 1847-ben Deák Ferenc irt egy levelet, az 1847-iki személyi országgyűlésre készítettek egy programot a nemzet legjobbjai hazafiái, akik egy kis komissziót alkottak. Gondolom, ahhoz a komisszióhoz, talán éppen Kossuth Lajoshoz intézte Deák Ferenc azt a levelet, amelyben figyelmeztette őt, hogy nagyon meg kell gondolni, hogy nálunk az angol példákba vett ugynevezett parlamentarizmus egészséges intézmény lesz-e. Nagyon meg kell gondolni, hogy a kormány a többség kormány legyen, mert akkor el kell néznünk, hogy a kormány a többség legyen, ha pedig ezt el kell néznünk a dolgok természete hozza magával, hogy a kormányok maguk csinálják maguknak a többséget és erre sokkal inkább módjuk van, mint az örökös ellenzékbe szorított nemzetnek. mert a kormány kezében hatalom, erő, vagyon, kitüntetés, minden van, sokat is adhat, még többet ígérhet, az ellenzék pedig sem nem adhat, sem politikai tisztességgel nem ígérhet semmit.

Drakulics Pál: Pedig nagyon sokat ígértek olyant, amiről tudták, hogy nem tudják betartani. (Zajos ellentmondások a szélsőbaloldalon.) Ezt nem tagadhatjuk le. (Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon. Élénk csevegés.) Én nem ígértem olyant, amit nem tarthatok meg!

Szatmári Mór: Nem oselekedte meg mindazt, amit ígért! (Zaj)

Elnök: Csendet kérek, t. képviselőhöz!

Eötvös Károly: Drakulics t. képviselőtársammal szemben meg kell jegyeznem, hogy ő tán elismeri azt, hogy adni még sem adhat az ellenzék, a kormány pedig adhat. És ebben igaz van ő neki, hogy mi sokat ígértünk: tájadalom, többet, mint amennyit nyujtani tudunk. De ígértük azt, hogy mi miképpen fogjuk teljesíteni a kötelezettségünket... (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Mozgás jobboldaltól.)

Floher Győző: Drakulics nem ígért 500 aranyat, de nem is adott. (Derültség.)

Eötvös Károly: ... és bizonyos ugyan, hogy minden hazafias buzgalmonk dacára is nem tudunk mindig akkora erőt kifejteni e Házban mint a mekkora erő kifejtését megígértük, de ennek bizony nem mi vagyunk az okai, hanem egybek között Drakulics t. képviselőtársam... (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Polczner Jenő: Aki nem kapcióáltható!

Eötvös Károly: ... és a többiek, akik utját állják az erősebb, hatalmasab és sikeresebb hazafias buzgalomnak. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Floher Győző: Utját állják az egységes kormánypártnak!

Eötvös Károly: T. Ház! Ideérkeznek a vármegyék és városok felirata és a t. miniszterelnök urnak egyik bizalmasabb, de nem a legbizalmasabb lapja, a *Nemzet* naponként közöl egy lapstromot, amelyben számszerint kinyomatja, hogy mely törvényhatóságok mely vármegyék és városok irak már fel ide, másik igazában bizalmas lapja, Vészi képviselőtársunk lapja pedig, —

Vészi József: Halljuk! Halljuk!

Eötvös Károly: ... csaknem naponként megemlékezvén arról a mozgalomról ezt aképpen jellemzi, hogy a nemzet ébredése. (Élénk derültség a bal- és a szélsőbaloldalon.)

Vészi József: Helyt is állók érte!

Polczner Jenő: Parancssóra ébred!

Eötvös Károly: T. képviselőtársam, mi a nemzet történetében ezt a szót: „a nemzet ébredése”, ismerjük. Ez a szó úgy hangzik jüülünkben, mint egy szép, mint egy fenséges melódia. A nemzet ébredése megvan: annak jérfaai voltak Széchenyi István Felsőbükk Nagy Pál, Vörösmarty Mihály, később Deák, Kossuth stb., kik lefelmarték a nemzetet először irodalmilag, aztán politikailag s akik végre a nemzet lelkébe verték azt az eszmét és azt a szenvedélyt, hogy ne szenvedjen el mindent néman se a hatalom részéről, se a kormánytól, se a koronával szemben, (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) hanem saját örökölt ősi jogának, becsületének és méltóságának tiszteletbentartását követeljen. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) Mi ezt értjük a nemzet ébre-

dése alatt. De mit értenek a nemzet ébredése alatt önké! Önké azt érik alatta, hogy Abrudbánya felirata ideérkezett... (Derültség a szélsőbaloldalon.)

Széll Kálmán: Hogy nem kel obstrukció!

Eötvös Károly: ... vagy hogy Temesvármegye, avagy Torontálvármegye felirata ideérkezett, hogy Biharvármegye felirata ideérkezett. (Mozgás jobboldaltól. Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.) Hát ne játszunk a szavakkal, t. képviselőtársam és ne nevezze ezt a nemzet ébredésének, nevezze ezt önké a vármegyék rugdalozásának. (Derültség a bal- és szélsőbaloldalon.) vagy akármiképpen, de a nemzet ébredésének ezt ne nevezze. (Mozgás jobboldaltól. Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk!)

Szatmári Mór: Nincs bennük ösztönesség, mert nem is mondják meg, hogy tulajdonképpen mit akarnak.

Eötvös Károly: T. képviselőtársam felszólalásában bizonyos statisztikai adatokkal is szolgált nekünk. A statisztikai tudomány meze én tett egy lépést; gratulálók hozzá, hogy nem nagy lépést. — Sok hiábavaló tudomány van a világon. de a leg hiábavalóbb a statisztikai tudomány. (Derültség.) A statisztika összes igazsággai között nagyon kevés az, amit én igaznak fel tudok ismerni. Megmondtam már ebben s Házban egyszer, hogy a statisztika olyan tudomány, amely egy kis ideig keveset, aztán tud semmit sem ér. (Derültség.) Különösen mióta a magyar parlamentarizmus kormányzat arra van berendezve, hogy elmuaszthat mindent, ami a nemzet érdeke, de a statisztikát nem lehet emulaszítani. (Derültség.) Mióta itt szavaz ember nem csinál más, csak statisztikát, azóta éppen nem adok erre a tudományra semmit. De hat a t. képviselőtársam egy lépést tett a statisztika terén és emondta, hogy 48 előt hány lélekből állott a nemzet mennyi volt a választó és most hány lélekből áll a nemzet és mennyi a választó? Igazi statisztikát nehéz ebben a dologban csinálni. Nem is ostromlom állításnak számbel igazságot, de értékelni igazságát nem atom az ő előadásából. tehát nem is fogadom el egyelőre. Egyet azonban bizonyosan tudok és ez az, hogy engem va amikor régen, egy negyed századdal ezelőt, vagy még régebben egy kerület megválasztott, amelynek központi székhelyén, egy előlélt városban akkor volt 1400 választó, közülük papi és hivatalosok voks 70—80, tehát alig 4—5 százalék. Most pedig 200 választó van abban a hata mas városban és ezek közt hivatalosok meg pap 300; tehát majdnem 50 százalék. (Felkiáltások jobboldaltól: Hol van ez? Ebben a városban minden ember ismert engem, én is ismerem mindenkit. Azóta is figyelemmel kísérem és elborzadok, ha nézem, hogy miként, minő irányban és minő mértékben megy a mi fejlődésünk az ország némei részében? A kézműiparos osztály megszűnt. A magyar kisbirtokos osztály megszűnt. A függetlenség megszűnt. Méltán lehet tehát azt mondan az ország sok vidékére kivált vidéki városainkra, amelyek pedig a választásoknál vagy tenyezők a legtöbb voksot szallítják a központ számára, el lehet mondani amit emondottak Gusot kormányról, hogy választóink egy része hivatalosan van másik része pedig hivatalba akar jutni. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ilyen nálunk a többség, így nálunk minálunk a többség a törvényhatóságokban is. Vannak azonban a törvényhatóságban és a városokban is jó, lelkes férfiak, akik csak úgy gondolkoznak, csak úgy éreznek, mint mi de akikben a politikai bátorság nem elég erős, akknek talán politikai függetlensége is érintve van mert a kormányhatalom, modern hatalmi berendezése ennek az államnak, iróztatosszövevényvel nálozza be a társadalomnak minden rétegét, úgy hogy a legelőkelőbb férfiaknál sem bizonyos az ember, csak hosszas vizsgálát után, va jón politikai bátorságuk érintetlen-e és minosen-e valamiképpen már az is megköve? (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Én elismerem, hogy ezen férfiak közt is igen sok a tiszteltemlőt, szabadalvű, független gondolkodású férfi a megyékben és a városokban, de a politikai bátorság még hiányzik belőlük. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Legutóbb pedig a hírlapokban és a parlament diskurzusokban azt látom, hogy már az eszmék is kezdenek elhomályosodni és megzavarodni. (Halljuk! Halljuk!)

Ugy tünnek most fel a vármegyék és a városokban a kérdést, mintha mi a költségvetést akarók hátráltatni, mintha mi az időhöz közt és időhöz nem közt, de a társadalom javára ólzó fontos törvényjavaslatokat akarók hátráltatni.

Széll Kálmán: Nem, csak válogatnak. (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Eötvös Károly: Engedelmet, mi sem nem válogatunk sem pedig ezeket nem akarjuk megátolni. Mi komoly törvényhozói munkát akarunk végezni, de miért nem végezhetünk?

Mielőtt erre a kérdésre felelnék csak konstátalom azt, hogy önkének, t. többség és t. kormány, abban valami alaki kis igazuk van, hogy a többséget az alkotmányban életben jogok illetik meg és e jogok egy része általunk talán meg van bontva. Igazuk van abban, hogy rendes körülmények közt, szabálys viszonyok közt a társadalom néke fejlődésének utján a törvényhozás többséget a maga akaratának nyilvánításában megátolani nem célszerű, nem jogos, tehát nem is szabad. Ebben önkének igazuk van. Hanem hat ezzel szemben nekünk is igazunk van ám, mert azt mondjuk ezzel szemben, hogy a nemzet fiat idegen lobogó alá, idegen nyelvre kényszeríteni nem szabad. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon) idegen érdekekre felhasználni nem jogos, nem tisztességes és nem becsületes. (Igaz! Ugy van! és taps a szélsőbaloldalon.)

Már most két igazság egymással áll szemben; önké azt mondják, önké a többség, mi meg azt mondjuk, mi védjük a nemzet érdeket, becsület és vért. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Elismerem, hogy önkének a többségre nézve igazuk van.

Önök vitatják, de gyöngén, hogy nekünk ebben nem volna igazunk. Elismerik igazunkat a törvényhatóságok is. Látnom félreutak turcsa hangjából, hogy a kérdés igazságához nem mernek nyulni. Megmaradnak a felszínen a többség elméleténél, tovább nem kereskednek, hogy vajjon a kisebbséget mily indokok, mily érzések, mily törekvések vezérlik? Elismerik, hogy nekünk is igazságunk van, de ha el nem ismernek is, mi érezzük, hogy nekünk van igazunk. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Már most két igazság összeütközött: a többség és — a mi szent meggyőződésünk szerint — a nemzet. Már most hogy jöjjön a megoldás? T. képviselőtársam, Vészi József. tegnap Gladstone híres egykori angol miniszterelnök valamely beszédét idézte és amikor az idézettel foglalkozott, akkor ezt a kérdést is megérintette. Azt mondta: Gladstone kereste annak okait, hogy miért nincs elég munkabírása az angol parlamentnek? Kereste ennek indokait. Már most t. képviselőtársam belátta Gladstone fényes példájából, hogy ha egy tünet előtt áll az ember, keresnie kell annak indokait. Azonban t. képviselőtársam kereste-e annak indokait, hogy miért áll egymással szemben ez a két igazság?

Vészi József: Kerestem és meg is találtam. (Mozgás és elentmondás a baloldalon.)

Buzáth Ferenc: Okos ember!

Vészi József: Másnak is lehet esze!

Eötvös Károly: Lehet, hogy megtalálta t. képviselőtársam, de nekünk nem mutatta meg. (Derűtség a bal- és szélsőbaloldalon.)

Vészi József: Majd megmutatom!

Eötvös Károly: Azt hiszem, másnak sem mutatta. Ez neki elrejtett kincse.

Vészi József: Majd kitarom!

Eötvös Károly: Ha indokait kutatta volna, hogy miképpen merült fel a két igazságnak harca egymással szemben és mik ennek igazi indokai és — mint-hogy annak a harcnak valamikor és valamiképp meg kell szünnie — mit tart célszerűnek arra nézve, hogy a nemzet nagy veszélye és a korona tekintélyének nagy csorbítása nélkül ez az összeütközés megszűnjék, a helyzetnek az orvoslása bekövetkezzék? Mert ez ám a kérdés. Az, hogy Abrudbánya mit ir ide tel és miként ir, meg Turócvarmegye, meg Fogaraszvarmegye az nem a kérdés lényege, az a méltóságos főispán ur pipaszóval egy óra alatt letekeltévé mellett el tudja intézni. Kereste-e ennek az összeütközésnek az okait a t. képviselő ur, azt kérdezem? Ez az összeütközés, mikor két igazság egy egymásként tör, szomorú dolog, e felett járnak az elmék, megengedem, az övé is, de a magyarázás módjaitára mit talál ki a t. képviselő ur? Kitalálta Gladstone, meg annak a többségét, meg Angolország parlamentjének példáját.

En sohasem voltam annak barátja és én egész parlamenti pályám hosszú folyamán keresztül talán sohasem folytattam abhoz, hogy a mi hazai viszonyaink megítélésénél idegen nemzet történetéből vonjak le példát.

Vészi József: Önök jönnek mindig vele! Béthy Ákos kezdte!

Zboray Miklós: És te folytatod tulságos mértékben!

Endrey Gyula: Angolország (Zaj.)

Eötvös Károly: En ezt nem tartom szerencsés megoldásnak, mert ezzel nem tudunk bebizonyítani semmit. Hiszen minden nemzetnél más az igazság, mert más az erje, más a törekvése, más a szenvedése, más a földrajzi elhelyezkedése, más a történelmi fejlődése, más a sorsa és más a szerencséje. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Olyan sorsa és olyan szerencséje, mint a mi nemzetünknek van, az angolnak nincs, sem a németnek, sem a franciának. Nekem beszélhet angol, német és francia bölcsekről, azt felelem reá, vajjon az angol meg a német olyan sorban van-e, mint a magyar? Ha nincs olyan sorban, akkor az ő többsége reám nézve nem irányadó. A magyaroknak külön igazsága van, ezt az angolok, németek, franciák igazságából megérteni, megmagyarázni nem lehet. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Minden illusztráció csak félreértés és félremagyarázás, más nem. Aztán az angol nemzet legnagyobb nemzete a világnak: államférfiai, kormányzóik nagy férfiak nagy elmék és nagy jellemek. Sokra nézve az országok és nemzetek kormányzásában példaként igenis feltehetőek az angolok, hanem kísértés meg a sors az angol nemzetet odajuttatni, hogy annak ura kódoháza idegen legyen, tejedelme idegen érdekeket is képviseljen és még százszor jobban, mint az angol érdekeket katonáját vezessék braunschweigi lófogó alatt, vezényeljek francia vagy német nyelven és az angolok zsebében idegen kezek legyenek az urak, akkor majd Gladstone urak a többségre mit fog mondani! (Élénk tetszés és éljenzés a szélsőbaloldalon.)

Vészi József: Epp oly kevés angol vér folyik az ő ereikben, mint aminő kevés vére van az Arpádoknak a Habsburgokban! (Nagy zaj.)

Eötvös Károly: Hogy milyen vér folyik ereikben, azt ne kutassuk, mert azt nem tudjuk egészen biztosan. (Derűtség a szélsőbaloldalon.) De egy bizonyos, hogy ha Gladstonek az angol nemzetét olyan helyzetbe hozná egy pillanatra a sors aminőben a magyar nemzet van akkor Gladstone nem határozás beszédében fejtené ki többségét és nem obstrukcióval élne a nemzet javára, hanem legyverrel, dinamittal és hóhérpallossal, amelyik alá a király nyakát tennék. (Élénk éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.) Mert az angol nemzet története ezt bizonyítja, az angol nemzetnek ez az igazsága, a magyar nemzetnek egészen más az igazsága, ezért én arra hívom fel azok figyelmét, kik a parlamenti tanácskozások alapján ezen felszólalásokat méltónak tartják a megfigyelésre, hogy mi nem a költségvetés tárgyalását gátoljuk, nem a hasznos, célszerű, mindennapi bajainkat orvosló törvényjavaslatok tárgyalását nehezítjük meg, mi a nemzetnek

nem kárt akarunk csinálni, sőt minden kárt és veszedelmet elhárítani törekszünk; mi a katonai javaslatok ellen küzdünk. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) mi azt meg nem engedhetjük, hogy a nemzet erejét fokozott mértékben vegyék igénybe egy teljesen idegen hadsereg erőstítésére. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Azért dolgozunk, azért fáradozunk, hogy abban a hadseregben, amelyről önök azt mondják, hogy a miénk is a nemzeti jog a nemzeti érdek, a nemzeti önérzet és a nemzeti erő érvényesüljön a valóságban is. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) A jövőndönök borus, mondhatnám sőtét képté tetette le előtünk a többség több igen t. szónoka, lefektette a nagybatalmi állás bajait, feladatait, a körülöttünk bonyodalmaiból merült világhelyzetet és szükségességet tartotta azért megérősíteni a hadsereget tarack-üteggek stb. Igaz lehet, de hiszen nemcsak arról van szó nemzetünk jövőndőjéről is van szó. Teljes bizodalommal a király iránt bár, de mégis mi egy király, egy halandó ember jóindulatától nemzetünk jövőndőjét függővé nem tehetjük. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Nekünk abban a hadseregben, amelyet ifjaink alkotnak s amelyet irtoztatólag vagyoni áldozattal tartunk ienn, nemzetünk jövőndőjének biztosításáról is kell gondoskodnunk. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Lehet a király erős, lehet a király gyenge, lehet bölcs, hiányozhatik nála a bölcsesség, mindig a legjobbat remélhetjük, mert önök is mindig a legjobbat hirdetik a trónról s önöknek abban igazuk lehet, de halandó ember, ezen halandó ember szeszélyéhez nemzetünk jövőndőjének biztonságát nem köthetjük. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Ha Macedoniában baj van s az önöket vezeti, mi azt érezzük, hogy irthon van igen nagy bajt s mintek az az indok vezet, hogy ezt a bajt orvosoljuk. Ne állassak önök magukat azzal, hogy a javaslat visszavonása, a rendes létszámot kérő javaslat előterjesztése, fog minket e nemzeti kívánságok vitatásától eltéríteni. Mi felállítottuk ezt a kérdést, mi a nemzet jövőndőjét és méltóságát meg akarjuk óvni a hadseregben. En más nevében nem beszélök, én a magam nevében beszélök, de meggyőződés, hogy lesznek elvárattak, vannak is, még buggóbbak, mint én, még jelkesebbek, mint én, kik egy idegen hadsereg számára egyetlen fillért, egyetlen uncot meg nem szavaznak. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) Ez a mi törekvésünk. Azok a vármegyék és városok értek meg, hogy arról van szó, hiába beszélnek nekünk többségről, az obstrukcióról, mi előtünk sem a többség, sem az obstrukció, sem a kisebbség, vagy nem tudom mi a cél, szóval a parlamenti polukai életnek ezen külső jelszavai minket nem vezetnek, de meg sem félemlitnek, vissza sem riasztanak. Száz meg száz angol igazságot hozhat ide a képviselő ur, hozhat ide osztrákot is még többet...

Vészi József: Hozok magyart is!

Eötvös Károly: ... mi erre nem adunk semmit. Az mondja t. képviselőtársam, hogy magyar igazságot is hoz majd ide. (Zaj a jobboldalon. Felekiáltások a szélsőbaloldalon: Halljuk! Halljuk!)

Ugron Gábor: A magyar igazság azonban vértanúság. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Menjünk tehát a magyar igazság mezejére. (Halljuk! Halljuk!)

Eötvös Károly: Azt kérde t. képviselőtársunk tegnap beszédében, hogy mi közjogi sérelem van ebben a törvényjavaslataban?

Vészi József: Az eddigi állapothoz képest!

Eötvös Károly: Igen, a következő állapotok képest. Kérdésének ez a lényege — mert szerinte ez az azt megelőző közvetlen közjogi állapot nem változtat semmit — hisz az, hogy 15,000 uncjonnal többet vagy kevesebbet kérnek, az a közjogi állapotnak nem sérelme. Hogy mi a közjogi sérelem e javaslatban, a felelet erre a kérdésre nagyon egyszerű, olyan egyszerű, hogy képviselőtársamat meg fogja lepni. Ebben a javaslatban az a közjogi sérelem, hogy változatlanul tartja ienn az eddigi közjogi sérelmet. (Altalan tetszés és derűség.)

Vészi József: Nagyon jó, de ekkor tessék változatlanul megtartani az ellenzéki korábbi taktikát is!

Eötvös Károly: Az eddigi közjogi sérelmeket akarja tehát fenntartani nagyobb teher mellett.

Tudom, hogy t. képviselőtársam számított arra, hogy valami ilyen feleletet fog tőlünk kapni és ezért tovább is fűrkészett. Mert hogy az eddigi, e javaslatot közvetlen megelőző közjogi helyzetnek vagy állapotoknak vannak közjogi sérelmei, azt nem kételem, t. képviselőtársam is elismeri, hisz ezt kénytelenek vagyunk, lájladom, mindnyájan elismerni.

Mik azok a közjogi sérelmek, amelyekre képviselőtársam angol, német és francia példát nem tud felhozni? Az, hogy a magyar fiuk osztrák-német ezredben, német vezényszóra, kétéjú-sasos zászlók alatt, a Gotterhale hangjai mellett szolgálnak. (Élénk tetszés és taps a szélsőbaloldalon.)

Lovász Márton: Erre tessék angol precedenst találni.

Vészi József: Van erre is precedens, majd elmondom.

Eötvös Károly: Tessék erre, a legsötétebb, az emberiség nézve a legaljasabb régmúlt zsoldos-hadseregről eltekintve, példát keresni a világ akármely nemzetének történetében! Nincs. Ez a közjogi sérelem. Meg van-e írva ez a sérelem, vagy nincsen, ezt mi nem keressük, mert érezzük, tudjuk, látjuk és szorvedtük alatta. (Élénk tetszés és taps a szélsőbaloldalon.)

Endrey Gyula: Pirulunk is miatta!

Eötvös Károly: S ezt a rettenő sérelmet — amely nemcsak közjogi sérelem, de annál sokkal több, mert a nemzet becsületének eltiprása (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) — akarja ez a javaslat továbbra fenntartani a nemzetnek még nagyobb megterhelésével. A megelőző állapothoz képest ez a sérelem. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

De mintha érezte volna az én t. képviselőtársam, hogy ilyenforma feleletet kap, tovább fűrkészett és felvette azt a másik kérdést: vajjon abban az 1867: XII. törvényekben benne van, vagy benne lappang-e a nemzetnek ez a joga? Hát t. képviselőtársam, az erre a kérdésre adandó felelet nem nagy nyomaték, ne is vegye nagy nyomatékunkat ezt a feleletet, mert akár benne van, akár nincsen benne, az mellékes, sőt ha az ellenkező volna is benne, nem az az irányadó mireánk nézve, hanem az az irányadó, hogy a nemzet érdeke és becsülete mit követel? (Élénk helyeslés és tetszés a szélsőbaloldalon.)

De, t. képviselőtársam, felhívom figyelmét arra, hogy mind a miniszterelnök, mind gróf Tisza István és gróf Andrássy Gyula urak retentőben tévedtek ám akkor és valami csodálatos, hiábaváló munkára vállalkoztak, — valami csodálatos, az embernek megáll az esze, hogy komoly férfiak ilyen játékra hogy adhatják a fejüket, — mikor arra velétek fejüket, hogy ok bebizonyítják a 67-iki törvényből, hogy a nemzetnek a magyar vezényszóhoz, a magyar lófogóhoz stb. nincs joga. Nem azt bizonyították ok be egészen korrektil, amit akartak, hanem azt bizonyították be, hogy nincs világon a törvényben, hogy ezt a nemzet jogosan követelheti.

Hát, t. képviselőtársam, erre is nagyon egyszerű ám a felelet, olyan egyszerű, hogy megint meg fogja lepni és a józan magyart ez ismeri ám, azoknak a választóknak százezerei tudják ám a feleletet. Tudniillik abban a törvényben világosan benne van, hogy mi egy közös hadsereget állítunk. Már most mit tesz az: közös hadsereg? Ez azt teszi, hogy az osztrák nem lehet, mert ha az osztrák volna, nem lenne közös; a magyaré sem lehet, mert ha a magyaré lenne, nem lenne közös. Hát kié?

Vészi József: Mind a kettőé!

Eötvös Károly: Talán uratlan jószág? Magyarországon találkoznak uratlan jószág! Mi az, hogy sem nem az osztráké sem nem a magyaré? Hát a királyé? Ezt nem fogadjuk el.

Vészi József: Nem, mind a kettőé!

Eötvös Károly: Mi adjuk hozzá a katonát, mi fizetjük a királyt is, a katonát is, hát a katonát nem a királyé és mindaddig, míg azt mondják, hogy a királyé, mindaddig egy irtózatos család lesz ebben az országban, egy retentőben valótlanság. (Élénk tetszés, helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.)

Kabik Béla: Meine Armee!

Eötvös Károly: Már most a t. képviselőtársam azt feleli, hogy se nem az osztráké, se nem a magyaré, hanem az osztráké is, a magyaré is. Ugyan mondja meg az istenért, melyik a magyaré. Miért ámitjuk mi egymást, meg a világot? Egymást ámitathatjuk, nálam az nem ér semmit, de szabad-e a nemzetet szemben azt állítani, hogy a magyaré ez a hadsereg részben vagy akármely részben? Miben? Hogy a mi katonáinkat, a mi fiainkat nyersanyagként kezelik, amint ok magukat kijejezik, hogy mitőlünk elvisznek 30,300 lovat, meg 45,000 uncot, ez összesen 75,000 darab szám, hogy mert ennyi anyagot szolgáltatunk, ezért magyar hadsereg? Mert annak se szelleme, — százszor el volt mondva és ezerszer ismételtük önök előtt — annak se szelleme, se iránya, se lelke, se törekvése, se végcélja, se vezényele, se tisztikára, se jelvénye, se önérzete, semmisen magyar. (Élénk tetszés és taps a szélsőbaloldalon.) Hát magyarázza az meg nekem valaki, ám gróf Andrássy Gyula, ám gróf Tisza István t. képviselőtársam magyarázza meg nekem azt, hogy miért és mennyiben magyar. Hiszen mikor mi azt kívánjuk, hogy a vezénylet, oktatás, a tanintézetek, a tisztúkar, a jelvények iránya, szelleme magyar legyen a magyarországi kontingensnek, ez a legkevésbé, amit egy nemzet kérhet. (Élénk tetszés és helyeslés a szélsőbaloldalon.) Ami ezen alól van, az már a nemzetnek undok sértése, rosszakaratu sértése. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) És ha igaz az, hogy a 67-iki törvényben közösben van az a hadsereg kitéjtve és felállítva, akkor annak a hadseregnek magyarországi részében a magyar nemzet minden értékének képviselőre kell jutnia, becsületének, méltóságának, önérzetének, vadjainak, egész törekvéseinek, és a mult összes dicső hagyományainak ott kell lenniök. (Tetszés a szélsőbaloldalon.) Pedig a hadseregben mind-ezeknek hitvány tagadását kijátszását, félremagyarázását, meghamisítását látjuk. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbalon.)

Hát, t. képviselőtársam, igenis, a 67-iki törvényben benn van. Sőt, ha az volna benn, hogy a nemzet megengedje a királynak, hogy felségjogánál fogva a vezérlét, vezényletet és beiszervezetét német nyelven csinálhassa, — pedig az nincs benn — a nemzetnek az a joga, amelynek érvényesítését mi követeljük, akkor is érintetlenül jennmaradna, akkor is, ha ebben a törvényben világosan a nemzetre volna engedelm adva. Mert a nemzetnek élni, becsületét és méltóságát megvédelmezni mindenkor joga is, kötelessége is, akármint mondanak a törvényben. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.) Például az 1716-iki törvényben az is benn van, hogy Rákóczi Ferenc a valódság szabadságnak veszélyes ellensége. (Derűtség a szélsőbaloldalon.) Ez is benne van. Hát talán olyan embert ebben az országban, vagy ezen a földön, aki ezt a szót: „verae libertatis mimicus” a legalvalóbb hazugságnak ne tartaná? (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.) És talál-e olyan magyar embert, tudóst vagy tudatlant, aki egy perig is elhítte volna, amikor ezt a törvényt hozták, még azok közt is, akik hozták, hogy ez igazság és hogy ezt a nemzetnek tisztelben kell tartania? (Tetszés a szélsőbalon.)

De hát a 67-es törvényben ez nincs benne és amikor a magyar nemzet a magyar királyra rábízta, hogy felségjogánál fogva nem osztrák császári felségjogánál fogva hanem magyar királyi felségjogánál fogva a hadsereg vezérlét, vezényletét és beiszervezetét ő állapítsa meg, a magyar nemzetnek sohasem

pontjának rovására, akkor azzal a joggal és kötelességgel élek, hogy a történelmi valóságot helyreállítsam és kimutassam, hogy azok az analógiák, amelyeket itt hevenyésztek, az angol történelem és parlamenti jog szempontjából meg nem állanak. (Helyeslés a jobb-és baloldalon.) E jogom és kötelességem gyakorlásában. t. Ház, nem fog engem semmissé gátolni, még a t. tulajdon bizonyos szárnnyárol nébá néha iderüppenő csipkedések sem. (Mozgás a baloldalon.) Ezek után legyen szabad a többségi elv rideg vagy enyhébb kezelésének kérdésére átérnem és jelelül, egészen röviden megvizsgálom azt, hogy az a formidabilis tekintély, melynek nyomaszó sulyát rakta tegnapi oktetjelemnek egész epületére Eötvös Károly t. képviselő ur, vajjon csakugyan annyira agyonnyomja-e azt, amit mondtam, vagy nem. Az a formidabilis suly tekintély Deák Ferenc volt. Deák Ferenc 1847-ben Kossuth Lajoshoz levelet intézett, amelyben t. képviselőtársam előadásza szerint óva intette az országot a többségi uralom elvének túlrüdeg kezeléséről, és mintegy megprofeciálta az országnak, hogy a parlamentarizmus ha ránt közzönt, akkor a többség révén rettenetes bajok fognak az országra szakadni.

T. képviselőház! Én t. képviselőtársam beszédében e pontjánál szkeptikusan ráztam a fejemet. Időközben voltam bátor beszerezni Deák Ferencnek 1847-ben Kossuth Lajoshoz intézett levelét. Leszek bátor felolvanni az erre vonatkozó passzus, és legyen tanum az egész képviselőház és maga Eötvös Károly t. képviselőtársam is, hogy Deák Ferenc levele ében éppen annak ellenkezője áll, mint amit ő boldó kiolvasott. (Halljuk! Halljuk! a jobb-és baloldalon.) A tész, t. Ház, t. képviselőtársam szerint, ugyebár az hogy ez a levél egy nagy adomció a többségi elv tuhájasa ellen, és mint egy az aggodalom jelzése arra nézve, hogy ha megjön a parlamentarizmus, magával hozza a többségi elv kárhözait és veszedelmét. It a levél. A levélnek erre vonatkozó passzusa így szól: (Halljuk! Halljuk! Olvassa.)

Más alkotmányos országban van az ellenzéknek egy oéja, mely mindenkit egyesít és ez a oél többséget szerezni. hogy a miniszterint megbukjék és az ellenzék emberei foglalkják el annak helyét. S ezt a célt gyakran nem anyagi érdekből, hanem azontiszta sándékból kívánja elérni, hogy az ország az ő elvei szerint, amiket jobbnak tart, kormányoztassék. Ily oét a magyar ellenzék magának ki nem tűzhet, okait fejtegetnem felesleges volna. De még ezenfelül, más alkotmányos országokban, ahol utasítások nincsenek, az ellenzék minden tagja, ha szükséges, alárendelheti nézetét a párt többsége akaratainak, hogy a főcél ne veszélyeztessék. Nálunk azonban, ahol utasítások által kövtek a követek, és valóban lehetetlen, sőt még az sem lehető, hogy minden megyében ugyanazon kérdések mellett és a kérdéseknek ugyanazon főbb részletei mellett fészítsék meg erjüket az ellenzék tagjai, mert gyakran az, ami az egyik megyében kivétel, a másokban oly sok elienszégülésre talál, hogy annak kiküzdése, erősebb vitásza sok más jót is gátolhatja. De hiszen mindez tudod te magad is. Csak azért sorolom föl mindezeket rövid vázlatban, hogy számot adjak neked meggyőződéséről addig is, míg veletek személyesen szólanok. (Tetszés a jobb-és baloldalon.)

Eötvös Károly: Csak eddig van?

Vésszi József: Csak eddig. Ami előtte van, t. képviselő ur, az privát diskurzus arról, hogy mikor fog Deák Pestre jönni, és ami még ezután jön, az azoknak a nehézségeknek a fejtegetése, hogy Magyarországon az ellenzékét meg lehessen szervezni.

Eötvös Károly: Majd én megkeresem.

Vésszi József: Van szerencsém, t. képviselőtársam a könyvet átnyujtani. (Derültség.) Amennyiben az én t. képviselőtársam ennél többet nem fog találni Deák Ferenc ezen levelében, akkor legyen szives velem és a t. Házal együtt koncedálni, hogy különben monumentális emlékezőbetege, mely iránt én bannulattal viseltem, ebben az esetben oserben hagyta.

Eötvös Károly: No no, várjunk csak! (Derültség.)

Vésszi József: T. képviselőház! Az én igen t. képviselőtársam telém intézett személyes vonatkozásokkal azt a többséget, amelynek uralmát ő kárhözatosnak és megöröndőnek tartja, és azt a kormányzatot, melyet ő a választások idején ad hoc központnak keresztelt el, bemutatja egy óriási póknak, amely a szabadelvű pártkörnek, vagy a miniszterelnökségnek egy zugában szövi a nagy érdekhálózatnak pók-szálaít és azzal a jóhiszemű, ártatlan ellenzék leggyeyskéket fogdossa el, hogy életvedvüket kiszívja és abból táplálkozzék. Én valóban oodálkozom, hogy nekem is rész jutott a többség összeállításának ilyen analízisében és hogy egyik klasszikus példája a t. képviselő urnak én voltam. Azt kérdezte ugyanis, hogy ha normális uton folyik a többség összeállítás, akkor az isten miféle csodájából jutottam én innen a Duna ba partjáról, nem a Duna jobbpartjára, Ó-Budára, mert abban már semmi oodálkozás volt nem talál, hanem Szászsebesre, a Királyhágónál? Kézzöntöm t. képviselőtársamnak, hogy szives volt koncedálni, hogy mint újságíró ember, aki már fertályszáz óven keresztül szolgálom a közéletet, van jogosultságom arra, hogy a Királyhágón túl is ismerjék nevemet. De ha a t. képviselő ur azért sodorta be a szászsebesi mandátumot ezen vitába, hogy a többségnek felülről parancsszóra való megalkotása mellett kovácsoljon érveket, akkor legyen szabad egész röviden elmondanom, hogy engem ugyan a Szászsebesen annak idején gróf Horváth-Toldi Lajos halálával megüröndött mandátumra ajánlott a központ, de a megye és a választóközönség tekintettel egy születési hibámra és tekintettel egy olyan erényemre, amelyre büszke vagyok, tekintettel ugyanis zsidó voltomra és magyar szoviszta voltomra, oét elfogadni nem akart. Én lementem — tehát nem látatlanba választották meg — bemutatkoztam a kerület

vezető embereinek, mondhatom, a leglángolóbb ellen-szenvvel találkoztam, mikor leérkeztem, de beszédbe eiegyedtem velük, megismertetem bensőmet, megismeriettem fáradságos, nehéz társalgási órák után a magam szellemi mivoltát és sikerült őket sok hét munkája után a magam számára megnyerni. Hát t. Ház, az a példa, amelyet a szászsebesi mandátummal méltóztatott a Ház elé vinni, az ugyan nem váz azzal a oézzattal, amelyet a t. képviselő ur elérti akart. De t. Ház, ha a többségnek parancsszóra való megalkotásáról van szó, akkor örülök, hogy engem belevett, mert én szembeállíthatom az én szászsebesi mandátumommal, amelynek eredetét immár megmagyaráztam, az én óvárosi harmadik kerületi mandátumommal. Ha parancsszóra lövésnek ezen mandátumot és ha csakugyan az ország közigazgatási közegei teljellel leseküdnek és az első intérsre hanyatt-homlok rohan-tak annak karjaiba, akit a kormány nekik prezentál, akkor méltóztassék az én t. képviselőtársamnak tudomásul venni, hogy a óvárosi harmadik kerületében a legutóbbi országos választásnál a lakosság független elemjéi köröm sorakoztak, de az állami tisztviselőknak nagyon kevés kivétellel az ellenjelöltömre, noha az is szabadelvűpárti programmal lépett fel és noha a párt központja által ajánlott jelölt én voltam. Bocsnatot kérek, de ha ez a kormány székhelyén, az ugynevezett központi terror meleg szomszédságában esbeleit meg, akkor oly vándul-dulás a periferiákban sem eshetett meg a párt központja részéről.

T. képviselőtársam e mellett elsiklik, de két nagy-nagy nehéz kérdéssel állít engem szembe s egyenesen követei tőlem a választ. Az egyik kérdés így szól: itt egy erős konfliktus van a többség joga és a nemzet joga közt. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon. Igazsága közt.) Talán nem nagyon elemietés fogalmak a jog és az igazság, talán lehet őket, mint szinonim fogalmakat egy mással felcserélni; de nehegyselem essék t. ellenfelem okoskodásán, szivesen szubsztituálom azzal, hogy két igazság került összeütkezésbe egymással. A kérdés az, tudom-e én okát ezen konfliktusnak és tudom-e utját a lehető megoldásnak? Erre azt vagvok bátor válaszonni, hogy igenis tudom az okát a konfliktusnak és tudom a módját a lehelő megoldásnak s erre nézve kikérem a t. Ház szives figyelmét. Lehetőleg tömören fogom véleményemet előadni. (Halljuk! Halljuk!) Azokkal szemben, akik az osztrák sajtóban és az osztrák parlamentben a magyar nemzetnek a közös hadseregére nézve fenálló jogaira mondatnak, véleményemet itt nem kell elmondanom, mert az egy-séges hadseregről, a centralisztikus fellogásról szóló véleményemet a sajtóban a legnagyobb ószinteséggel és határozottsággal fejtetem ki s ezeket az osztrák jelölásokat a magyar közöjgöba ütököznek bélyegeztem meg. Erről tehát itt a Ház színe előtt nem kell színt vallanom.

Ha azzal a kérdéssel konfrontáltunk, van-e a magyar nemzetnek joga arra, hogy a közös hadseregben nyelvet, állami jelvényeit érvényesítse, akkor nincs ebben a képviselőházban ember, ki erre a kérdésre nemmel felelne; hiszen ez magától értődik, ezen jog a nemzetétől el nem vitatható. ezt a jogát a nemzet törvényhozásának az 1867: XII. törvényoik nem sinkóította el, s em homályosította. Ha a t. képviselő ur azt mondja, hogy gróf Andrassy Gyula, gróf Tisza István és a miniszterelnök ur beszédeiben ez a jog negatíván, provokálom arra, méltóztassék mindhárom beszédét elolvasni...

Széll Kálmán: Öször mondtam, hogy célszerűségi kérdés!

Vésszi József: ... és azt fogja látni, hogy arról szó sem volt; ellenkezőleg, a miniszterelnök ur ismételtel kijelentette, hogy a nemzet törvényhozásának joga a hadsereg nyelvére korlátlan. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Megállapítván tehát a nemzet törvényhozásának erre vonatkozó korlátlan joga, gondolom, élet vettem annak, hogy az ezután következendőket a t. tulajdonról léiretessék. Ilyen kifejtés után az egész kérdés merő célszerűségi kérdésé alakul át. (Mozgás a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

A szükség célszerűségének kérdése. Ha azt kérdezik tőlünk valamennyitőlünk. Iontos-e az, hogy a magyar állam nyelve, a magyar állam méltósága és önértéke, amint mondan méltóztatott, az államnak minden egyes intézményében teljes száz százalék erejéig kidom-borodva legyen, és hogy foganatra jussone, azt fogom mondani, hogy mindez valóban iontos s a nemzeti fejlődésnek végórája egész kétségtelenül ez. Most jón azonban egy nagy kérdés, amely ben-nünket elválaszt, de amely kérdésnek megváltására én a t. tulajdon itt is, a sajtóban is nagyon szivesen invitálom: ez a helyes sorrend kérdése. (Mozgás a szélsőbaloldalon.) S itt vagvok bátor t. képviselőtársamnak megmutatni a nemzeti életnek tagasabb és a hadseregnél sokkal fontosabb olyan birodalmait, amelyekben a magyar állami érdek, a magyar nemzeti érdek nemcsak hogy nem érvényesül, hanem teljes elhanyagoltságban paragon lekszik, amely parlag földeknek megmunkálása fontosabb is, sürgősebb is, az állami és nemzeti érdek szempontjából üdvösebb is volna s amely helyesebb sorrendnek megválasztása már csak azért is ajánlatos lenne, mert ha mindazon területeken az állam és a nemzet érdekeit teljesen kiéptítettük, akkor a hadseregben — noha ott most egy szerzett teljesjoggal állunk szemben — a nemzeti érdekek teljességében való megvalósítása mindenesetre kevesebb akadályba fog ütözni, mint ma. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.) Mer-e a t. tulajdon velem szemben vitálni és tudja-e bizonyítani azt, hogy az iskolának nemzetété teleme nem sürgősebb fontosabb és üdvösebb feladat, mint a hadsereg? (Helyeslés a jobboldalon. Ellentmondás és zaj a szélsőbaloldalon. Elnök ocsenget. Felkiáltások: A legnagyobb iskola a hadsereg!)

Ugron Gábor: Nem ér az iskola semmi!

Thaly Kálmán: Az is az önök miniszterének a büne, hogy nem magyar az iskola még ma sem!

Elnök (ocsenget): Ocsendet kérek!

Vésszi József: Ha szabad jolytatnom, az imént hallottakra csak annyit jegyzek meg, hogy nem áll, egész közönséges csodás az, hogy a hadsereg a legnagyobb iskola. Az nem igaz. A népiscola a legnagyobb isko a. (Zaj. Elnök többször ocsenget.)

Polczner Jenő: Miért nem magyar?

Vésszi József: Akár kulturális jelentőség, akár a növendékek száma tekintetében a népiscola leg-alább uszseresen felülmúlja fontosság dolgában a közös hadsereget. (Ellentmondás és zaj a szélsőbaloldalon. Elnök ocsenget.) Azonban mondja nekem Eötvös Károly t. képviselőtársam...

Polczner Jenő: A kvótát nem tudjuk fizetni!

Vésszi József: ... vagy mondja meg Polczner képviselőtársam — mondja meg, de hallgasson meg előbb, (Tetszés) hogy mi háladatosabb és mi okszerűbb procedura: az-e, hogy egy nemzetiségi iskolából kikerült, a magyar hadseregbe, magyar szolgáti-és vezényenylvel bíró hadseregbe jutott magyarul nem tudó legény ott a hadseregben két év alatt — mert most már a két éves katonai szolgálat közöttön van — formálódjék át magyarra vagy... (Mozgás a szélsőbaloldalon; telkiáltások: Osztrákká tesszik!)

Széll Kálmán: Egyet sem tettek azzá.

Vésszi József: ... vagy a helyes sorrend nem az-e...

Eötvös Károly: Hát nemétté lehet?

Elnök (ocsenget): Ocsendet kérek!

Vésszi József: ... méltóztassék végighallgatni, vagy a helyes sorrend nem az-e s éppen Szeged városának t. képviselője egyetértheim velem abban, hogy ami népiscola a magyar állam területén van, annak magyar legyen a tanyelve, magyar legyen nemzeti szíleme...

Thaly Kálmán: Ezt már rég kellett volna megtenni!

Vésszi József: ... és így nemzetivé és állami-vá tett népiskolából kikerült, kelőleg preparált emberanyag azután menjen be nyelvével és jelvényeivel a magyar hadseregbe?

Polczner Jenő: Hát miért nem csinálják? (Zaj a szélsőbaloldalon.) Beleegyeztünk, hozzájárultunk!

Vésszi József: Tessék proponálni! Felszóítom a t. ellenzékét, ha a t. ellenzék olyan nagyra van a szabadelvűpárt tarkaságával, akkor méltóztassék ilyen proposícióval ide jönni, mi meg fogjuk szavazni... (Zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Arra nincs pénz!)

Thaly Kálmán: Az önök kötelessége!

Polczner Jenő: A kvótára és a civiliszi fel-emelésére vanpénz!

Vésszi József: Mi meg fogjuk szavazni; de hogy az ellenzéknek egysége van másodperccel fogja tudéni ezt az indítványt, arra igazán kíváncsi vagyok. (Mozgás a szélsőbaloldalon.) T. képviselőház! Talán volna egy még hálásabb és még sürgősebb terület annak, hogy a magyar állam nyelve, a magyar nemzet nyelve érvényesüljön.

Eötvös Károly: Jól van de nekünk nem az kell, most nem az van napirenden!

Vésszi József: Tessék a t. képviselő urnak gondoskodni arról, hogy az adminisztráció a jarástól lefelé a községekben mindenütt a magyar állam, a magyar nemzet nyelvében jolyjon. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Gabányi Miklós: Bizzák reánk!

Polczner Jenő: Adják ide a hatalmat nekünk! (Zaj.)

Vésszi József: Ez is igen hálás tere a nemzeti munkának. Tessék továbbá arról gondoskodni, hogy Magyarországon jelezkező többség nélkül lelkész-kedni csak olyan magyar állampolgároknak lehessen, akik a magyar nyelvet szóban és írásban teljesen bírják. Ez is egy nagyon alkalmas módja a nemzeti munkának. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Méltóztassék arról meggyőződve lenni, hogy a közös hadsereg magyarra tételének ideje ésszerűen csak akkor következhetik el, ha mindezek a reitorok már keresztülvitettek. (Zaj és ellentmondások a szélsőbaloldalon.)

Thaly Kálmán: Akkor sohasem következnek bel!

Vésszi József: Az én igen t. képviselőtársam azt mondta nekem, mutassak neki Angliában példát arra, hogy idegen nyelvein folynak iontos állami funkciók és hogy idegen elemek tudnak betrukodni az állami életbe. Egyesenes felszóitást iteztet nozzam. En közbe-szóltam, hogy a Hannoveri-báz nem angolabb, mint amennyire magyar a Habsburg-báz, hogy a Hannoveri-báz ereiben nem ocsőgedez több angol vér, mint a Habsburg-báz ereiben Árpád-vér. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Polczner Jenő: Mikor lettek magyarokká a Habsburgok? (Zaj. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Vésszi József: A t. képviselő ur bizonyára jobban tudja nálam, hogy az angol királyi ház címerében foglalt jelző: „Ioh diene” bizonyára nincs angol, hogy a másik címernek a jejszava: „Dieu et mon droit” szinten nincs angolul hogy egy harmadik angol királyi jelző: „Honny soít qui mal y pens” bizonyára szinten nincs angolul. De a t. képviselő ur azt is nagyon jól tudja, hogy Angliában, ha a király konzensusat kéri a legiontosabb közjogi kérdésekhez, akkor a forma, amelylyel a király megengedi, az, hogy: „Ainsi soit fait”, tehát franciául írja rá, hogy: „Igy történnék”.

Ugron Gábor: Ez a normán királyok idejéből való. A miénk is Szent István korá idejében járjon, ne pedig német legyen...

Vésszi József: Es bátor vagvok csak arra utalni, hogy a t. képviselő ur két tőlem külföldi analógiát, hát én mutatok neki analógiát annak a nemzetnek történetéből, amelyet ő a legönértezesebbnek tart. (Élénk tetszés a jobboldalon.) Azt mondja az igen t. képviselő ur, hogy neki az mindegy, 87 estendő óta mit ocselkedett a függetlenség párt mit nem ocselkedett. Nekem se legyen semmi közöm hozzá. 87 estendőig áll a fatengely, most eltörött, vége. Hát én nem törődöm azzal, hogy a függetlenségi párt mit

osinált 37 esztendőn keresztül, de akkor legyen szives a függetlenségi párt sem törődni azzal, hogy a szabadelvű párt most azon a nyomon jár, amely nyomot a függetlenségi pártunk 37 esztendőn működése irányoz el a szabadelvű pártunk.

Széll Kálmán: És melyet eddig nem obstruált meg! **Véssi József:** Azt mondja a t. képviselőtársam, hogy ő 1889-ben már ebben a képviselőházban elmondotta mindazt, ami a mostani vita anyagát és tárgyát képezi. Megengedem, sőt én emlékszem is arra a beszédre, gondolom hibében, mint ő Deák Ferencnek 1865-iki levelére. Valóban, abban a beszédben ugyanaz az anyag fordult meg, amelyet most az ellenzék oldalról hallunk. De 1889 óta az én t. képviselőtársam is volt már elsőnk a függetlenségi és 48-as pártunk. Hát magyarázza meg nekem és ennek a t. képviselőháznak a képviselő ur, hogy mikor ő elsőnk volt a függetlenségi pártunk, amikor tehát a pártkörnyezet szálai az ő kezében voltak, amikor a gyepől ő ő kezében volt: hogyan mulasztotta el azt a kötelességet, hogy obstrukcióra, végsőig menő harcra, olyan harcra, mint aminő most folyik, buzdítsa, kényszerítse saját pártját?

Széll Kálmán: Nem azért tették! (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.)

Lovassy Márton: Nem fogunk részölni erre a szemrenyásra. (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon. Előnk cseppet.)

Véssi József: Én nem értem a köbeszólásokból egy árva betűt sem. (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.)

Olay Lajos: Akkor az egyházpolitika volt napirenden, mi segítettünk benneteket győzelemre! (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.)

Előnk: (Cseppet.) Cseppet kérek!

Véssi József: Akkor nem volt ujonclétszámfelelés, az igaz. Tegnap kifejtettem ezt a kérdést bőségesen: akkor olyasvalami volt, ami sérelmesebb volt, mint az ujonclétszám felelése. Akkor egy közjogi esorba volt, amely ellen küzdeni kellett és a t. képviselő ur mégsem szölitotta fel pártját az obstrukcióra és mégis belátta, hogy az alkotmányosság folytonosságát nem szabad kettévágni és mégsem telet fogadalmat a t. képviselő ur az ország és Isten előtt, hogy mindaddig ősz lejtő nyugalomra nem hajlja és mindaddig pártjának hivatalát betöltőnek nem látja, amíg akár töradalmi uton, akár nem, akár erőszakkal, akár nem, többség ide, kisebbség oda, amíg az ő kívánalmi a közös hadsereg keretén belül érvényesítve nincsenek.

Ugron Gábor: És ez helyes is!
Véssi József: Én nem mondom, hogy helyese vagy nem helyes. Ez más kérdés. Én nem tartom helyesnek, Ugron Gábor t. képviselő ur helyesnek tarthatja. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: Keresztül kell vinni mindent a lehet. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Ha másként nem lehet, erőszakkal. Hol van ő felségének 1868-iki rendelete? Még most sinos végrehajtva. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Véssi József: De az bizonyos, t. képviselőház, hogy ha a t. képviselő ur most kötelességet teljesít, akkor mostanig kötelességet mulasztott. Ez egyszer egészen bizonyos. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Tehát következetességet, az egység irányát és az erre való kötelességet rajtunk a t. képviselő ur ne hajtsa be. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Azt is hallottam t. képviselő urtól, hogy a passzív rezisztencia boldogság, hogy a passzív rezisztenciával soha célt nem értek, hogy néhány boldog szultán gyöngyölgötte csak be magát ebbe a politikába, de okos államférfiak ezzel nem éltek. Hát én vagyok bátor a t. képviselőháznak kimutatni azt, hogy a passzív rezisztencia... (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem azt mondta!)

Kubik Béla: Megbolondult szultán, azt mondta, nem kell csavarni! (Felkiáltások a jobboldalon: Az mindegy! Folytonos zaj.)

Véssi József: T. képviselőház! Ha az én t. képviselőtársam angol dolgokkal nem jön ide a parlamentbe, én török dolgokkal még kevésbé jövök a parlamentbe. mert annak valóban kevés hasznát látom. De hozok fel, t. képviselő ur, egy analógiát a passzív rezisztenciára. (Halljuk! Halljuk! jobboldal.) Tudok rá esztét, hogy egy végtelen nagy nemzeti szerencsétlenségből... (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon. Egy hang a szélsőbaloldalon: Kormányozni nem lehet passzív rezisztenciával!)

Széll Kálmán: Mi kormányoznánk, ha önk megengednék. De önöknek úgy tetszik, hogy ne kormányozhassunk, eltorzított mindent. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldal.)

Véssi József: En tudok rá esztét, hogy egy elalélt nemzet véghetetlen szerencsétlenségéből, rablinciseiből, boldogtanságának örvényéből ki tudott bontakozni a passzív rezisztencia révén (Élénk helyeslés és tetszés a jobboldalon.) és ez a magyar nemzet passzív rezisztenciája volt. (Folytonos zaj és elmentások a szélsőbaloldalon. Zaj.)

Előnk (cseppet): Méltóztassanak csendben lenni, t. képviselő urak!

Véssi József: És ez történt 1848-tól 1865-ig. Én látom azt a józsi mosolyt odát a tulajdonal, amelyet ez a megjegyzés kelet, de talán a hangulat meg fog változni t. képviselőház, hogyha ezt az analógiát egy kissé kipéittem. (Halljuk! Halljuk! jobboldal.) Hát mi ellen folytatott a magyar nemzet a passzív rezisztenciát? (Zajos felkiáltások a szélsőbaloldalon! A német ellen! A nemzet folytatja! Előnk cseppet.) A törvénytelen erőszak ellen! A törvénytelen erőszak ellen folytatja akkor a magyar nemzet a passzív rezisztenciát... (Nagy zaj a szélsőbaloldalon! Előnk cseppet.)

Andrey Gyula: A nemzet ellen nem lehet!
Véssi József: ... a törvénytelen erőszak ellen alkalmazott passzív rezisztenciának akkori sikere valóban nem hat eszgerítően reánk ma, amikor egy másik törvénytelen erőszak ellen szintén a passzív rezisztenciát alkalmaztuk. (Tetszés a jobboldalon)

És már most legyen szabad szavaimat befejezem. Biztosíthatom t. képviselőtársamat arról, hogy a magyar állam nyelvének tisztelőre, a magyar nemzet jogainak létkényen apólsára és őrszésére bennem, de a párt minden tagában és a kormányzatban is hű munkatársat talál. (Ugy van! Ugy van! jobboldal.) Elmentmondás a szélsőbaloldalon.) Teljesen téves a t. képviselő urnak és a tulajdonalnak az a fellogása, mintha ez az oldal, párt és kormány, a nemzetnek a védeőre vonatkozó jogait akár tagadni, akár csökkenteni, akár eihomályosítani akarna. Mi ezen az oldalon azokat a jogokat a magyar nemzet törvényhozása számára éppoly féltékeny gondddal tartjuk fenn, mint önök, és aki azokhoz hozzá akar nyulni, az a mi ellentállásunk súlyát épp úgy fogja érezni, mint az önökét. (Ugy van! Tetszés jobboldal.)

Lovassy Márton: Frázis! Tetteket kérünk!
Véssi József: Azt mondja Lovassy Márton t. képviselőtársam, hogy ez frázis. Hát heltem t. képviselőtársam figyelmet arra, hogy ha Ausztriából elleneséges indiatu hangok a magyar állam törvényhozássának ezt a jogát kétségbevonni merészlik, hát akkor én is ott vagyok, csak úgy, mint ő, a porondon és a publicisztikai küzdőterén; mind a ketten küzdünk és én is teljesítem, nem kisebb elszántsággal mint ő, hazafni kötelességemet. (Tetszés jobboldal.) De ez ezek a fundamentális dolgokkal tisztában vagyunk, ha egymás hazafiságában nem kételkedünk, ha azt a nagy léleért ést elosztattuk, mintha ezen az oldalon a nemzeti Iagnak és érdekeknek támogatása kevésbé őszinte és kevésbé elszánt istápolással találkoznék, mint az önök oldalán, akkor az egész esak sorrendi, césztertségi kérdéső devalválódik és én kimondom azt a megjözdődesemet, hogy egy sorrendi és césztertségi kérdés alatt az ország alkotmányos élete fonálnak folytonosságát kettészakítani oly procedura, amelyet sem a mostani közvélemény, sem a história nem fog az önök részére jóváhagyni. (Élénk tetszés és helyeslés a jobboldalon. Zajos felkiáltások a szélsőbaloldalon: Legyen, nyugodt!)

(Az ülés vége.)

Eötvös Károly úgy értette gróf Andrássy Gyula s a miniszterönk fejtegetését, hogy a német nyelv használata a hadseregben a 67-es törvények szerint nem törvénytelen. Megjegyzi még azt is, hogy ha eddig hibázott is, azt ezután helyrehozza.

Előnk: Meggyözdöm inént az országgyűlési naplóból, valamint magától Borbély Györgytől, hogy a szemtelenség szót tényleg használta. Ezért most utólag rendreajítottam.

Előnk: Áttérünk most az interpellációkra. Megelőzőleg azonban avasim, hogy a mai napirendet szerdán folytassuk. (Helyeslés.)

A Haz így határozott.

Előnk tiz percre felfüggesztette az ülést. Szünet után.

(A kereskedelemügyi miniszter válasza.)

Láng Lajos: Szederkényi Nándor t. képviselőtársam a következő interpellációt intézte hozzám: (Halljuk! Halljuk! Olvassa.) Van-e tudomás a pénzügyminiszter urnak arról, hogy a kereskedelemügyi miniszter vezetése alatt álló állami vasuton szállított, Budapestre magánfelének szóló sertésuh-szállítmányt, ha az tiz kilónál több, az állami pénzügyörök a togyasztási adóvonalon át nem eresztik, azon a címen, hogy tiz kilónál többet tevő szállítmány tilos szállítmány. A pénzügyminiszter ur mi jogon és alapon adott ki az állami pénzügyöröknek ily tiltó rendeletet? Van-e tudomás a kereskedelemügyi miniszter urnak a pénzügyminiszter e tiltó rendeletéről? S ha van, miért nem intézkedik, hogy a főváros területére okként tilosnak jelzett szállítmány a feladásnál ne jöjjen forgalomba, hogy így a felek legalább a jóhiszemüleg feladott vasuti szállítási díjjal ne károsíttassanak?

Van szerencsém erre az interpellációra a magam és a pénzügyminiszter ur nevében a következőket válaszolni: (Halljuk! Halljuk!) A kifogásolt eljárás az a fővárosnak egy rendelete, amely annak idején a földmivelésügyi és belügyi miniszter urral és velem egyetértőleg adott ki 1902. júliusban. Ezzel a rendelettel, mely az ismeretes sárga ívetben jelent meg, eltiltott a sertésuhnak lelt állapotban, valamint friss sertésuhnak behozatala a főváros területére bizonyos kivételekkel. Kivételt képeznek ezen behozatali tilalom alól először a központi vásárosok, másodsor a batóság által engedélyezett s kijelölt valamely hidegsertésuh-vásárra behozott friss sertésuh és lelt sertés és végre harmadsor a magánosok részére nem eladás céljára, ugyanazon cimzett részére egyidőben 10 kilogrammot meg nem haladó mennyiségben szállított friss sertésuh behozatala.

Ebből méltóztatnak látni, hogy a kifogásolt intézkedés tulajdonképpen a togyasztó közönség érdekében tettét; megengedem azonban, hogy abban a formában nem volt szerencsés és azért a érdekeltek hozzájárulásával és tudomásával a főváros ezt a rendeletét megváltoztatni szándékozik. A megváltoztatás valószínűleg abban az irányban történik, hogy meg lesz engedve vidéken gazdálkodó budapesti lakosoknak, hogy saját használatukra bizonyos mennyiségű lelt sertést a főváros területére hozhassanak. A behozatal azonban bizonyos feltételekhez, nevezetesen egy előírt igazolvány felmutatásához lesz kötve. A közlekedési intézetek megfelelőleg utasítandók lesznek, hogy a Budapestre szállított, 10 kg-nál nagyobb súlyú sertés-küldeményt csak abban az esetben vegyenek fel, ha a feladó a küldeményt az előírt igazolvány kíséretében adja át. Így azután, azt hiszem, azok a bajok, melyek iránt a t. képviselő ur panaszt emelt, orvosolva lesznek. Kérem választomat tudomásul venni.

Szederkényi Nándor s a Ház tudomásul vette a választ.

(Magyar alattvaló sérelme.)

Andrey Gyula a következő interpellációt terjeszti elő: Az úszkúbi os. és kir. osztrák-magyar konzul folyó évi április 9-én Pavlovics György temesmegyei varjasi illetőségű hazánkfiától, midőn nála utlevelével jelentkezett, a m. kir. belügyminisztérium által Európa egész területére kiállított utlevelét minden ok nélkül elvette s őt egy kétéltűjussos, németnyelvű „Passkarte” oimú kényszerutlevéllel hazautazásra szoritotta. Ezen tényállás alapján tisztelettel kérdezem a m. kir. miniszterönről: Mielőtte jogon vehette el az úszkúbi os. és kir. osztrák-magyar konzul egy magyar honpolgártól a magyar királyi kormány által kiállított külföldi utlevelét? Mielőtte jogon kötelezhetette azt személyes szabadsága sérelmével a hazautazásra? Szándékozik-e a t. miniszterönről ur a külügyek intézésére törvényben biztosított befolyásánál fogva sürgősen intézkedni, hogy a nevezett hazánkfián ejtett sérelem megtoroltassék és megfelelő kártérítésben részesítessék? Szándékozik-e intézkedni, hogy a jövőben a külügyi képviselet külföldön elhelyezett közegei a magyar királyi kormány által kiállított utleveleket s a magyar honpolgárok személyes szabadságát tiszteletben tartásák? Végül szándékozik-e sürgősen intézkedni hogy külföldi képviseletünk közegei a követségek és konzulátusok a hozzájuk forduló magyar honpolgárokkal magyar nyelven érintkezzenek és a részükre kiállított mindennemű irataikat a diplomáciai nyelv mellett egyedül magyarul állítsák ki?

Az interpellációt kiadták a miniszterönröknek.

(A Rába-szabályozás.)

Szabó István a következő interpellációt terjeszti elő: Van-e tudomás a miniszter urnak hogy a Rába-szabályozó-társulat árterületén, különösen az első Rába menti vidéken ismét nagymérvben jelentkeztek a belvizek, melyeknek előfolyása biztosítva nincsen és hajlandó-e odahatni, hogy a Rábaszabályozó-társulat a belvizek levezetésének kérdését mielőbb megoldja?

Daranyi Ignác: Nem ismeretlen előttem azon körülmény, miszerint azon vidék, amelynek érdekében a t. képviselő ur felszólalt, a belvizektől aránylag sokat szenved és éppen, mert ismerem ezeket a viszonyokat, midőn a Rábaszabályozó-társulat beadta hozzá az ő munkálatainak terveit, ezen terveket visszadtam a társulatnak pótlás végett és pedig oly cöből, hogy a belvizek levezetéséről is megfelelő gondoskodás történjék és a társulat figyelmébe ajánlottam, miszerint a belvizek levezetésének biztosítására több helyen szivattyutelepeket létesítsen. Ezt annál is inkább kötelességemnek tartottam, mert az 1835-iki évi XV. törvények világosan rendelkeznek a tekintetben, hogy azon vidéknek nemcsak ármentesítéséről hanem belvizek szabályozásáról is kell gondoskodni. Különben, miután a társulatnak függő nagy kérdései vannak s miután a Rábaszabályozó-társulat keretében nagy érdekelentétek is urakodnak, eméltögra szükéségesnek találtam az érdekelteket, és pedig úgy összeállítva, hogy minden árnyalat képviselve legyen, egy június 8-dikán személyes előnkletem alatt tartandó értekezletre meghívni, erre az értekezletre a belvizek szabályozására való tekintettel Szabó István képviselő urat is meg fogom hívni. Kérem, méltóztassék választomat tudomásul venni. (Helyeslés.)

Szabó István s a Ház tudomásul vette a választ.

(A Taxis-ügy.)

Nessi Pál: Mintán a honvédelmi miniszteri székbe kivezényelt táboreszernagy ninos jelen, indoklás nélkül terjeszti elő a következő interpellációt: Való-e, hogy báró Taxis József os. és kir. tábornok azért lett nyugdíjazva s illetve azért volt kénytelen nyugdíjaztatását kérni, mert a hűsvégi ünnepek alatt a főltamadashoz a katonai zenekari azért állította távolba a kivonult csapatoktól, hogy a distúz alkalomával ne keljen a zenekarnak a „Gottenthalé-t játszania”? Mivel indokolja a miniszter ur ezen eljárást? Ezen eljárást megengedhetőnek tartja-e a hadsereg harcoképességének emelésére irányuló kötelességgel? Megmondhatja-e a miniszter ur, hogy ki volt az, aki nevezett tábornokot ezen igazán előrelátó böles intézkedésért denuncialta? S minthogy ezen denuncialis innár, úgy látszik, rendszerré vált a hadseregben, mit szándékozik tenni, hogy ezen „a tisztii állás becsületével” össze nem férő rendszernek egyszer s mindenkorra vége vessék?

Széll Kálmán: A magam részéről természetesen nem szándékozom erre az interpellációra reagálni, mert hiszen az a honvédelmi miniszter urhoz van intézve s ő fog rá válaszolni; nekem csak észrevétel van a képviselő urnak egy kifejezésére. (Halljuk! Halljuk!) amelyet mint a kabinetnek feje és mint miniszterönről kénytelen vagyok visszautasítani. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) A képviselő ur azt mondta, hogy „kivezényelt császári és királyi táboreszernagy mint honvédelmi miniszter”. Engedem kérek, a honvédelmi miniszter itt nem mint kivezényelt császári és királyi táboreszernagy...
Nessi Pál: Eddig úgy vetük észre!

Széll Kálmán: ... hanem mint ennek a kabinetnek, ennek a miniszteriumnak tagja és az 1848: III. t. cikk értelmében, mint ennek az országnak felelős minisztere ül. (Élénk helyeslés jobboldal.) Zaj a szélsőbaloldalon.) Vaconek rossz vice, kétéltűesnek helytelen, a magam részéről tehát visszautasítom. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.)

Nessi Pál fenntartja kijelentését, mert szerinte a honvédelmi miniszter nem úgy viselkedik mint ahogy egy alkotmányos miniszterhez illik. (Zajos elmentődás jobboldal.) Az interpellációt kiadták a honvédelmi miniszternek.

(Az állami tisztviselőik segélye.)

Gabányi Miklós a következő interpellációt intézte a pénzügyminiszterhez: Kérem a t. pénzügy-

miniszter urtól, mi fog történni azon megtakarított 200.000 koronányi összeggel, mely összeg azóta az állami tisztviselők, alisztek és szolgák fizetésrendezése, vagyis két év óta az eddigi gyakorlat szerinti segélyek, szorgalomjutalmazások és előléptetések megvonása folytán megmaradt azon tőrüg alatt, hogy a fizetésrendezéssel együtt megkapnak mindent? Kérem, hogy az eddigi hosszas gyakorlat után ürügyben volt segélyezés-, jutalmazás- és előléptetéshez szükséges összeg, ha utólagosan is, utalványozással ki minél előbb az érdemeseknek, annál is inkább, minthogy a jelekből látva, a rendezés még sokáig nincs kilátásba helyezve.

Az interpellációt kiadták a pénzügyminiszternek. A jegyzőkönyv hitelesítése után. Előnk 1/2 órák bezárta az ülést.

BELFÖLD

A beruházások. A *Budapesti Napló* mai száma szó szerint való szövegében közli azt a törvényjavaslatot, amelyet Lukács László pénzügyminiszter az államigazgatás különböző ágai-ban végzendő magyaránnyu közmunkákról a törvényhozás elé terjesztett. Minthogy a törvényjavaslat adatai is, céljai is, eszközei is igen világosak, lehet talán ezen a helyen elsőben is szólni e munkaprogramm etikai szépségéről. Mert bár a koncepció már hetek óta kész és megfontolt minden területet, amely a törvényhozás számára megéri, mégis a kormány kerülte minden tüntető látszatát annak, hogy az emésztőn üres obstrukció semmittevésével szembehelyezi a maga munkás szándékát. És bármilyen serény munka folyik is a miniszteri bürokrácia és bármilyen hálás dolga volna is a kabinetnek, hogy oszontációval vigye a fórumra az ország javát szolgáló javaslatát az ország kárát okozó kisebbségi erőszakkal szemközt: — mégis a kormány erkölcsi, nemes tartása, tartózkodása a kihívástól, szoliditása és férfiasága utszélen hagyja a fel-tünés hangos sikerét és zajtalan számol az országnak, mit dolgozott érette, egyelőre, amíg az ellenzéknek úgy tetszik, nem egyszerűs mind a közvetlen hasznára is. Mert hogy mikor térhetünk komoly munkára, néhai Rudolf eszázsr legbevaltabb csillagászai se tudnak megmondani, ha véletlen föltámadnának. Különbön kár volna. Rendes polgári ésszel persze bajos felfogni, hogy lehet gátat vetni a komoly gazdasági tevékenység elé egy olyan ellenzéknek, amely szünetlen az ország anyagi elernyedését siratja, de mert tetszett az új századnak így virradnia reánk a nagy gazdaságpolitikai feladatok közből, hát csak viselünk kell, amíg lehet. A pénzpiac dologtalan: a kormány kíná neki nevezetes tranzakciót. Az építőipar pang: a kormány a fellendítésére törekszik nagyszabású aikotásokkal. Nincs munka: a kormány ad. A közhivatalok rosszul helyezkednek el ódon födelek alatt: a kormány monumentális palotákat tervez számukra. Az államvasuti hálózat sokesztendő vársában gyönyörű fejlődésében megrekedt: a javaslat új ereket nyit bővülésére. A szociális politika legszebb hajtásait is mutatja a javaslat a gyermekvédelem magyaránnyu szolgálásában és a nemzettest leghatályosabb edzésében. Gondja van az állami üzemek eredményes munkájának biztosítására, hidakra, az igazságszolgáltatás kicseit balkánizú vidéki házainak ujjakkal való pótlására: — mindarra egyszerűval, amit az ellenzék addig sürgetett, hogy amikor végre megvan, hát — nem lehet meg. Hiszen nem kell esodálkozni azon, hogy az obstrukció megtadja az ujoncokat. Abban a kurzusban, amelyben nemzeti jelszavak alatt ilyen országrontó szellem járja, — ujoncok vagyunk mindannyian. Ez az ujjajta honvédelem.

A polgári perrendtartás. A képviselőház pénzügyi bizottsága tegnap Vancsó Gyula elnökele alatt folytatta a polgári perrendtartás törvényjavaslatának tárgyalását. A bizottság a sommás visszahelyezési s a sommás határperekben követendő eljárásról szóló VI. címet változatlanul elfogadta, azután tárgyalta a bányaujgyekben való bíráskodásról szóló VII. címet, de föggőben hagyta azt a kérdést, hogy a járásbírók bányaujgyhatósági jogkörrel felruházassanak-e. A bizottság megkezdte a fizetési meghagyási eljárásról szóló VIII. cím tárgyalását is, a tárgyalás folytatását junius 4-ére, délután 5 órára halasztotta.

A király az obstrukcióról. Bécsből jelenti tudósítónk: A király tegnap a királyhídi táborban adott udvari ebéelen a mosonmgyei főispántól tudakozódott a megyei viszonyokról és megkérdezte, vajjon a politikai események befolyással vannak-e a megyére. A főispán azt felelte a királynak, hogy a megye éppen most készül tiltakozni a parlamenti obstrukció ellen. A király erre azt a reményét fejezte ki, hogy a magyar parlament nemsokára újra megkezdje békés tevékenységét, s azt mondta, hogy a magyar kormány nem adhatja föl álláspontját.

A magyar-horvát pénzügyi egyezmény.

Budapest, május 29.

A Horvát-Szlavonországokkal kötött pénzügyi egyezmény megújítása tárgyában kiküldött országos bizottság ma este 6 órák Wekerle Sándor elnökele alatt ülést tartott, melyben a kormány részéről Szell Kálmán miniszterelnök, Lukács László pénzügyminiszter, Cseh Ervin horvát miniszter és Papp Elek pénzügyminiszteri osztálytanácsos vettek részt. Az előadói tisztelet Falk Miksa töltötte be.

Wekerle Sándor elnök az ülést megnyitván, konstátálta, hogy a horvátok utolsó válaszüzenete a tagoknak megküldetett, annak tartalma előttük ismeretes és így felszólítja a magyar országos bizottság tagjait, tegyék meg észrevételeiket s nyilatkozzanak kiváltképpen arról, mikor vélik megindítandónak a magyar részről proponált és a horvátok által elfogadott szóbeli tárgyalásokat?

Kossuth Ferenc abban a nézetben van, hogy a jelen pillanat a horvát és a magyar bizottság közt való szóbeli tárgyalásra kevés alkalmas. A közel-múltban lefolyt horvátországi események mégis bizonyos izgatottságot keltek a kedélyekben s ez az izgatottság a tanácskozások nyugodt menetére kedvezőtlen befolyást gyakorolhat.

Szell Kálmán miniszterelnök nem osztja Kossuth nézetét. A horvátországi események, melyekről a magyar országos bizottság hivatalos tudomással különben sem bír, a tanácskozásokat nem befolyásolhatják. Ugy tartja, hogy a szóbeli tárgyalásokat célszerű volna mielőbb megindítani. E tárgyalások időpontjának meghatározását a két elnök megállapodásáról tenne függővé. A magyar országos bizottság azonban a szóbeli tárgyalások előtt egy két nappal minden esetre még egy ülést tartana, hogy a közös tanácskozás során elölgialandó álláspontjára nézve határozzon.

Falk Miksa előadó is abban a nézetben van, hogy a szóbeli tárgyalások minél előbb megindítandók. De a tárgyalások gyakorlati eredményének megkönnyítése végett indítványozza, hogy a horvát bizottság felkértesse, miszerint a szóbeli tárgyalásokba már konkrét javaslatokkal lépjen. Nevezetesen jelölje meg szabatosan a státus-qnak azon részeit, melyeknek megváltoztatását kívánja.

Barta Ödön mindenekelőtt azt kéri, vajjon a horvát válaszüzenet magyar fordításának hitelességéről ki vállalja el a felelősséget? Kifogásokkal tesz azután a válaszüzenetnek egyes részei ellen, végre pedig ő is osztja Kossuth Ferencnek azt a nézetét, hogy a jelen pillanat talán nem alkalmas szóbeli tárgyalások megindítására. Busath Ferenc nem óhajtja, hogy a magyar bizottság a horvát renunciumra írásban feleljen. Csatlakozik Szell Kálmán miniszterelnöknek propositiójához, mely szerint a szóbeli tárgyalások mielőbb megindítandók volnának.

Hegedűs Sándor úgy véli, hogy a bizottságra a jelenlegi mulékony természetű horvát események befolyással nem lehetnek. Ő is mellette van a szóbeli tárgyalásoknak, sőt azoktól éppen azt várja, hogy meg fogják szüntetni a Magyarországi és Horvát-Szlavonországok közt fennálló differenciáknak leg-olabb egyrészt, melyek a mostani agitáció egyik eszközeül szolgálnak. Kéri végül a kormányt hogy az eddigi elszámolási módra nézve részletes kimutatót terjeszzen a bizottság elé.

Berevicsy Albert elvben szintén mellette van a szóbeli tárgyalásoknak. A részletek meghatározását az elnökségre óhajtja bízni.

Szell Kálmán miniszterelnök Barta felszólására reflektálva kijelenti, hogy a horvát renuncium magyar fordítású revidáltatni fogja a miniszterelnökség hivatalos fordítói osztályával, hogy a fordítás hitelessége felülálljon minden kétségben.

Kossuth Ferenc arra hívja fel az országos bizottság figyelmét, hogy az 1868. XXX. t. c. magyar és horvát szövege közt eltérések mutatkoznak.

Wekerle Sándor elnök kijelenti, hogy e kérdésnek az országos levéltár után utána fog járni s utánjárásának eredményéről a bizottságot értesíti. Egyszermind határozatilag kimondja, hogy a magyar országos bizottság többsége a szóbeli tárgyalásokat a horvát bizottsággal mielőbb megindítandónak véli, a közös tanácskozások időpontjának meghatározásával az elnök bízik meg. aki egyszerűs mind a horvát bizottságnak figyelmébe fogja ajánlani azt is, hogy a szóbeli tárgyalások lényegesen megkönnyítenének és gyakorlati eredmény gyorsabban volna elérhető, ha a horvát bizottság azon helyzetben volna, hogy a státus quo módosítására vonatkozó kívánásait szabatosan körülírva ismertelné meg a magyar bizottsággal.

Barta Ödön: Mintán a szóbeli tárgyalások megindítása határozatba ment, fel kell hoznia, hogy az ő értesülése szerint ezek a közös tárgyalások a múltban német nyelven folytak. Ez ellen a leghatározottabban tiltakozik. A magyar országgyűlés által kiküldött bizottság másnyelven, mint az állam nyelven, nem tárgyalhat és ő tennartja magának, hogy ha a magyar állam nyelvének ezen joga nem fogna teljes tisztelet-

ben tartatni, ő ezt minden törvényes eszközzel megakadályozná.

Wekerle Sándor elnök e felszólásra azt válaszolja, hogy a múltban is, a közös tanácskozások során a magyar országos bizottság tagjai kizárólag a magyar nyelvet használták, a horvátok pedig horvátul beszéltek, amihez még az országgyűlésnek nyilvános üléseiben is joguk van. Csak ha az együttes tanácskozás bizalmas értekezleté alakultát, történhet meg, hogy az egymással való érintkezés megkönnyítése céljából más eljárást követek. De ő biztosítja a felszóláló bizottsági tagot, hogy a hivatalos tanácskozásokat, miként eddigelő, úgy ezentel is, csakis a törvényszabta nyelven fogják folytatni.

A napirend ki lévén merite, az elnök az ülést bezárta.

Két törvényjavaslat.

Az uszoratórvény és a kereskedelmi törvény módosítása.

Budapest, május 29.

Plósz Sándor igazságügyminiszter a képviselőház mai ülésén két fontos törvényjavaslatot nyújtott be. Az egyik az uszoráról és káros hitelügyletről szóló 1883. évi XXV. t. cikk módosításáról és kiegészítéséről szól. Az ellenzék részéről már évek óta sürgettek ezt a törvényjavaslatot, kilátásba is lett helyezve nem egyszer a benyújtása, míg végre most az igazságügyminiszter benyújtotta. Hiába fogja sürgetni az ellenzék ennek a fontos, rég óhajtott javaslatnak a képviselőházban való letárgyalását, sorsa ennek is csak az lesz, mint az állami tisztviselők fizetésrendezéséről szóló törvényjavaslaté, melynek sürgős letárgyalását már oly sokszor és erőlyesen követelte az ellenzék, de akarata a kormány makacs és eszkönyös magatartásán megtört. A javaslatot, mely számos kirívó anomáliát akar megszüntetni, mindenesetre csak örömmel üdvözölhetjük.

A másik törvényjavaslat a kereskedelmi törvénynek a kereskedelmi üzlet átruházására vonatkozó részét módosítja és egészíti ki.

A két törvényjavaslat teljes szövegében a következő:

I.

Törvényjavaslat

az uszoráról és káros hitelügyletekről szóló 1883. évi XXV. t. cikk módosításáról és kiegészítéséről.

1. §. Aki a vele szerződő fél szorult helyzetének, könnyelműségének, értelemi gyengeségének vagy tapasztalatlanságának kihasználásával, akár hitelnyújtás és általában bármely szolgáltatójának előlegejében, akár a másik felet terelő köteleztetés teljesítésére engedett halasztás, vagy a másik fél ellen fennálló valamely követelésének módosítása vagy megszüntetése fejében oly vagyoni előnyt köt ki, vagy szerez a maga vagy harmadik személy javára amely a saját szolgáltatójának értékét az eset körülményeihez képest feltűnően aránytalan mértékben meghaladja, ugyszintén az is, aki bármely más esetben az uszorás vagyoni előnyt a vele szerződő fél szorult helyzetének, könnyelműségének, értelemi gyengeségének vagy tapasztalatlanságának tervszerű kihasználásával köt ki vagy szerzi meg a maga vagy harmadik személy javára: az uszora vétségét követi el s egy hónapnál bő hónapig terjedhető fogházzal készítsz koronától négyezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő.

2. §. Büntetett képez az uszora és két évig terjedhető börtönnel, ötszáz koronától nyolcezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő, ha az uszorás:

1. azt kiskora vagy gondnokság alatt álló személy ellen követte el;
2. az uszora elpalástolása végett előzetesen ítéletet, ítélet hatályával bíró más határozatot, vagy bírói egységet eszközölt ki;
3. az uszorás vagyoni előnyt váltó alakjában vagy más módon palástolva kötötte ki vagy szerezte meg;
4. a teljesítést a kötelezett fél esküjével, becsületszavával vagy hasonló megerősítés mellett, vagy oly módon ígértette meg, mely a kötelezett felet bünvádi vagy fegyelmi eljárásnak teheti ki;
5. az uszorás szerződésekkkel üzletszerűen foglalkozik; vagy
6. uszora miatt már büntetve volt és büntetésének kiállása óta három év még nem tel el.

Ezenfelül az elítélt, ha külföldi, az országból egyszermindenkorra vagy határozott időre kiutasítandó, ha pedig belöldi, az 5. és 6. pontok esetében abból a községből, ahol az uszorát elkövette, esetleg az egész törvényhatóság területéről, sőt a szomszédos törvényhatóságok területéről is egyszermindenkorra vagy határozott időre kiutasítható. Belöldi elítélt illetőségi községből és abból a törvényhatóságból, amelyhez az a község tartozik, ki nem utasítható.

3. §. Ha az elítélt az uszorát engedélyhez kötött ipar vagy foglalkozás gyakorlása körében követte el, ennek az iparnak vagy foglalkozásnak folytatásától egy évtől öt évig terjedő időtartamra eltiltható.

4. §. Az 1.-3. §-okban meghatározott büntetéssel büntetendő az is, aki oly köteleztet, amelyről tudja, hogy az 1. §-ba vagy a 2. §-ba ütköző szerződésből származik, megszerez, ha azt vagy érvénye-

siti, vagy másra átruhazza, vagy reá biztosítéket szerez.

5. §. Uzsora miatt büntetésnek nincs helye, ha a tettes a felelősen megítélte előtt a szerződés semmisségét a sértettel szemben elismeri és a 7. és 8. §. szerinti kötelezettségének eleget tesz.

6. §. Semmis minden oly szerződés, amely által az egyik szerződő fél a másik fél szorult helyzetének, könnvelműségének, értelemi gyengeségének vagy tapasztalatlanságának kihasználásával oly vagyoni előnyt kéri ki, vagy szerez a maga vagy harmadik személy javára, amely a saját szolgáltatásának értékét az eset körülményeinek képest feltűnően aránytalan mértékben meghaladja.

7. §. A szerződő felek mindegyike köteles természetben, vagy ha ez nem lehetséges, értékében az időközben hozott hasznokkal együtt visszatéríteni a másiknak azt amit a semmis szerződés alapján kapott. A sérelmet okozó fél köteles visszatéríteni azt is, amit a semmis szerződés alapján harmadik személy kapott és a másik félnek okozott kárért teljes kártérítéssel tartozik.

A sérelmet szenvedő fél felszabadul a visszatérítési kötelezettsége alól, amennyiben a kapott vagyoni előnytől hibáiban kívül esett.

Ha a visszatérítés tárgya készpénz, a bíróság a teljesítésre a sérelmet szenvedett félnek kérelmére az ítéletben méltányos halasztást adhat és megengedheti azt is, hogy tartozásait részletekben törlesse. Az engedett halasztás arányában a másik felet terhelő visszatérítési kötelezettség teljesítésének határideje is méltányosan meghosszabbítandó.

8. §. Ha a sérelmet okozó fél a sérelmet szenvedő fél által váltott vagy egyéb oly okiratot adottot magának, vagy másnak, amelynek harmadik jóhiszemű birtokosával szemben az alapul fekvő jogviszonyból merített kifogásnak helye nincs, a sérelmet szenvedő fél követelheti hogy a sérelmet okozó fél bírói letétbe helyezését által biztosítsa annak az esetleges kárnak összegét, amely a sérelmet szenvedő felet azáltal érheti, hogy az okiratot harmadik személy érvényesíti ellene.

9. §. A semmis szerződésben megállapított követelésre szerzett biztosíték a visszatérítési és kártérítési követelés fedezetére szolgál.

10. §. Ha a büntető- és polgári eljárás egyidőben van folyamatban: a büntető-bíróság a nála folyamatban lévő eljárástól a polgári bíróságot értesíti.

Ha a büntető-bíróság vád alá helyező, látógyaralást, vagy közvetlen idést elrendelő határozatot hozott (1896. évi XXXIII. törvények 268., 268., 2-3. §-ok), az a polgári bírósággal közlendő s ennek a határozatnak a polgári eljárásban a végrehajtásra a büntető eljárás jogerős befejezéséig az 1881. évi LX. törvények 36. §-ában meghatározott halasztó hatálya van.

Ha a büntető-bíróság az uszortat jogerős ítélettel megállapította, a polgári bíróságnak ezen elítelezés ítélete hatályát veszti és a polgári bíróság a pör folytatásilag tárgyalását rendeli el. Ennek a végrehajtásra ugyanolyan hatálya van, mint a felsőbb bíróság azon határozatának, amely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot feloldotta vagy pótlólagos elrendelés mellett megsemmisítette (1881. LX. törvények 39. §-ának b.). Ez a szabály megfelelően alkalmazandó akkor is, ha a polgári bíróság az ügyet nem ítélettel, hanem végrehajtható végzéssel intézte el.

11. §. E törvény nem alkalmazható az olyan kereskedelmi üzletekre, amelyek által a fél a vagyoni előnyt bejegyzett kereskedő terhére kötötte ki vagy szerezte meg.

Nem esik e törvény alá évi 8 százalékok meg nem haladó kamatok vagy kamat tekintete alá vonható más vagyoni előnyök (1817. VIII. törvények 2. §) kikötése vagy szerzése.

12. §. Ennek a törvénynek hatálybalépésével az 1888. XXV. törvények 1-16. §-ai elvesztek hatályukat.

Az e törvény hatálybalépése előtt elkövetett uszora miatt is a büntető eljárás hivatalból indítandó meg.

Ennek a törvénynek 1-3. és 5. §-ai alkalmazandók arra is, aki az e törvény hatálybalépése előtt kötött szerződést e törvény hatálybalépése után érvényesíti, másra átruhazza vagy reá biztosítéket szerez, ugyancsak arra is, aki az ily szerződésből származó követelést, tudva, hogy az az 1. §-ba vagy 2. §-ba ütköző szerződésből származik, ennek a törvénynek hatálybalépése előtt vagy hatálybalépése után megszerzi, ha azt e törvény hatálybalépése után érvényesíti, másra átruhazza, vagy reá biztosítéket szerez.

A 6-9. §-t ennek a törvénynek hatályba lépte előtt kötött azokra a szerződésekre is alkalmazni kell, amelyek e törvény hatálybalépése előtt teljesítéssel vagy más módon még le nem bonyolítottak.

A harmadik és negyedik bekezdés rendelkezései nem alkalmazhatók, ha a követelés tekintetében ennek a törvénynek hatálybalépése előtt jogerős ítélet, ítélet hatályával bíró jogerős végzés vagy bírói egyezség keletkezett.

13. §. E törvény hatálya kiterjed a magyar állam egész területére, Horvát-Szlavonországok kivételével.

Az uszóról és káros hitelügyletekről szóló 1888. évi XXV. törvényeknek e törvény által nem érintett rendelkezései Fiume városára és kerületére kiterjesztetnek.

14. E törvény végrehajtásával az igazságügyi és belügyi miniszterek bíznak meg.

II.

Törvényjavaslat

a kereskedelmi üzlet átruházásáról.

1. §. Aki kereskedelmi üzletet szerződés után átvesz, felelős az átruházónak az üzletből eredő azokról a kötelezettségeiről, amelyeket az átvetel idején ismeri, vagy a rendes kereskedő gondossá-

gával megduhatott. Az átruházó felelőssége érintetlen marad.

Ki van véve a csőd folyamán való üzleteladás esete.

2. §. Ha az átvevő az üzletet házasársától, saját vagy házasársának lel- vagy lemenő ági rokonától, testvérétől vagy féltestvérétől, vagy e személyek valamelyikének házasársától vette át, az átruházónak az üzletből eredő kötelezettségeiről az 1. §-ban meghatározott korlátozás nélkül felelős.

Ugyanez áll akkor is, ha az átvevő az átruházóval szemben az üzletből eredő kötelezettségeket magára vállalta.

3. §. Ha az üzlethez tartozó vagyon nem egészben vétetett át, az eset összes körülményei szerint kell megítélni, hogy üzletátruházás törté-e?

4. §. Ha valaki egyes kereskedővel ennek fennálló üzletre nézve közkereseti vagy betéti társaságba lép, a társaság az addigi üzletből eredő összes kötelezettségeikért felelős.

5. §. Az 1875. XXXVII. t.-c. 20. §-a hatályát veszti.

6. §. E törvény végrehajtásával az igazságügy-miniszter, illetőleg Horvát-Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmátországi bán bízik meg.

A közvélemény megmozdulása.

Budapest, május 29.

Brassóból jelentik a Magyar Távirati Irodának Brassó megye törvényhatóságának gróf Lázár István főispán elnökelete alatt ma tartott tavaszi közgyűlésén Adam Károly ügyvéd. a barcasági szász kerületi választmány elnöke, indítványt terjesztett elő, mely szerint a törvényhatósági bizottság köteletségének tartja a parlamentben hetek óta uralkodó obstrukció ellen állást foglalni és óvatossággal emelni az ellen hogy a kisebbség akaratát erőszakosan a többségre erőszakolja, amivel nemcsak az alkotmányos kormányzást, de a törvényhozásra hivatott tényezőző működését is az ország sulos kárára lehetetlenné teszi. A közgyűlés kéri a képviselőházat, hogy az obstrukciót minden törvényes eszközzel küzdje le, az alkotmányos állapotot mielőbb állítsa helyre. Az indítványt magyar részről Rombauer Emil, Harmath Lajos, dr. Zakariás János támogatták. Dr. Lurtz Károly országgyűlési képviselő hazafias szellemű beszédben indokolta az indítványt. A szászok — ugymond — az állam egyetemes érdekeit tartják szem előtt. Állásfoglalásuk az obstrukcióval szemben honpolgári kötelesség. Kuresian, Lengeru, Kanouiu román ügyvédek az indítványnak a napirendről való levételét követelik, mert az obstrukció elítélése bízalom a kormány iránt. Magyarország 67-től ex-leben van, a nemzetiségeket a magyar állam elnyomja. Lurtz cáfolja a románok állításait, mire a közgyűlés Adam indítványát egyhangulag elfogadta.

Ungvármegye törvényhatósága, mint Ungvárról jelentik, mai napon tartott közgyűlésében 131 szavazattal 28 ellenében elhatározta, hogy az indenmity elleni obstrukciót elítéli és bizik a kormány és a képviselőház hazafiaságában és bölcsességében, hogy a kibontakozás útját ezen áldatlan és káros helyzetből megtalálja s ily értelemben felir a képviselőházhoz és a kormányhoz. Az ellenzéki bizottsági tagok obstrukciója miatt a közgyűlés este 6 óráig tartott.

Hunyvármegye mai rendes közgyűlésén, egy dévai távirat szerint, Szentiványi Gábor indítványára 125 szóval 2 ellenében a törvényhatóság az obstrukciót helyteleníti és a kormánynak bizalmat szavaz.

Máramaros vármegye törvényhatósági bizottsága báró Rosner Ervin főispán elnökelete alatt megtartandó rendes közgyűlésében Balogh Mihály prépost, görög-katolikus püspöki külbélynök és több társa által beadott indítvány folytán állást foglalt a képviselőházi obstrukció ellen. Az indítvány mellett Balogh Mihály és Nyegre László országgyűlési képviselők beszélek, nagy hatást kelte, ellene pedig dr. Junger László, dr. Lányi János, Veres Dénes és Tóth Ferenc szóáltak fel. A közgyűlés 97 szavazattal 29 ellenében elhatározta, hogy a képviselőházhoz feliratot intéz az obstrukció ellen, Széll Kálmán miniszterelnök és a kormány iránti bizalmat pedig feliratban tolmásozolja.

Székelgyűlvárhelyről jelentik: Széll Kálmán miniszterelnök a következő távirattal válaszolt Udvarhely-vármegye bizalmi nyilatkozatára:

Igaz meglepéssel vettem a vármegye tisztelt közönségének a folyó hó 23-án tartott rendkívüli törvényhatósági bizottsági közgyűlésben hozott azon hazafias határozatot, amelyben az obstrukciót feltétlenül elítélte, személyem és a kormány iránt rendületlen bizalmukat fejezték ki. Hazafiaságom, törvény- és alkotmánytiszteltem iránt nyilatkozott lelkes szavak örömmel töltöttek el. Az obstrukció indokolatlan voltának különös hanguloyozása megnyugvásomra szolgált és kitartásra buzdít. Fogadják igen becses megnyilatkozásukért legmelegebb köszönetemet. Hazafias üdvözléssel. Széll.

Széll Kálmán miniszterelnök az Árvavármegye közgyűléséről küldött üdvözlő táviratra a következő sürgönyvel válaszolt:

A legmelegebb köszönettel vettem a vármegye tisztelt közönségének folyó hó 23-án tartott törvény-

hatósági bizottsági közgyűlésében egyhangulag hozott és velem távirattalg között azon lelkes határozatot, melyben a képviselőház kisebbségének erőszakos és a parlamentarizmus alapelveivel ellenkező magatartása leletti aggodalmaiknak kifejezése és a folyamatban lévő obstrukció elítélése mellett a kormány által egyetértő módjegésem iránti feltétlen bizalmat jelentette ki. De megnyugvással és örömmel bíztam e egyuttal további kitartásra buzdít a kormány azon elhatározásának mellátalása is, hogy az ország kormányzatát a jelen nehéz viszonyok között is saját felelősségére tartani kész. Hazafias üdvözléssel. Széll.

Abauj-Tornavármegye állandó választmánya ma tartott ülésében tárgyalta számos bizottsági tagnak a közgyűléshez beadott indítványát, amely tiltakozik az ellen, hogy egy szabad és tiszta választás által mandátumot nyert parlamenti többség támogatását bíró kormányval szemben, mely a közbiztonság iránt tanusított legnagyobb tisztelettel kezeli a közhatalmat, az alkotmányos kormányzás lehetőségét a kisebbségnek erőszakos eljárása által megnehezítésk, s ily módon az ország a törvényen kívüli állapot veszélyébe sodortassék.

A vármegye közönsége a képviselőházhoz 1902. évi 928 kgy. szám alatt intézett feliratában annak az óhajnak adott kifejezést, hogy a törvényhozás a lehetőségig kímélje meg az országot a katonai terhek további felelősségtől, e mellett azonban a közgyűlést kizárólag az alkotmányos tényezőző szabályozó működésétől várja az ország ügyeinek elintézését és törvényeink megalkotását és ezért hiszi, hogy a törvényhozás, karöltve a kormány hazafias akaratműködésével, érvényt fog szerezni a többség akaratát legitím nyilatkozásának a jelenlegi alkalommal is és az alkotmány megrázkodatlanság nélkül rendes mederbe fogja terelni az ország kormányzását.

Az indítvány ellen egyedül Szalay László országgyűlési képviselő szóalt fel, az állandó választmány többi tagjai azonban, gróf Hadik János orsz. képviselőnek hatásos felhasználása után, a beadott indítványt egész terjedelmében magukévá tették és elfogadását a f. évi június hó 8-án tartandó közgyűlésnek ajánlották.

Nagyküküllő vármegye állandó választmánya e hó 26-án ülést tartott, amelyen a küszöbön álló rendes tavaszi közgyűlés tárgyszorozatát állapították meg. A közgyűlésre Baltes Gyula, a vármegyei románság egyik vezető indítványt jelentett be a képviselőházhoz az obstrukció ellen intézendő felirat tárgyában. Az indítványt előreláthatólag egyhangulag elfogadja a vármegye közgyűlése.

Aradáról táviratozzák: A megyei szabadelvű párt Vásárhelyi László elnökelete alatt népes közgyűlésen foglalkozott az obstrukcióval. Vásárhelyi László hosszú beszédben ostromozta az obstrukciót, amelylyel a kisebbség az alkotmányban biztosított jogokkal visszaél. Kérte a pártot, hogy a honpári meggyűlésen támogassák Bahndy Antal indítványát. Felolvasták az indítványt, mely azt javasolja, hogy a megye ítélje el az obstrukciót, mely a parlament rendes működését lehetetlenné teszi. Fejezettek ki bizalmat a Széll Kálmán bölcs vezetése alatt álló kormányt, amely bizonyára igyekeznék fog a parlament megzavart rendjét visszaállítani. Ertesítések e határozatról a képviselőházat és a kormányt. Az indítványt egyhangú lelkesedéssel elfogadták.

Az aradi kereskedelmi és iparkamara a budapesti kamarának obstrukcióellenes feliratához nem járul hozzá, azzal indokolván, hogy nem politikai, az obstrukciót azonban gazdaságilag rendkívül károsnak tartja.

A debreczeni kereskedelmi és iparkamara ma Szabó Kálmán elnökelete alatt gyűlést tartott, melyen Szávay tükár a folyó ügyek referálása után bemutatta a budapesti kamara átiratát az országgyűléshez intézendő felterjesztés ügyében. A közgyűlés a budapesti kamara e javaslatához nem járul hozzá és nem támogatja azt hasonló szellemű felirattal, mert az országgyűlés képviselőházában folyó politikai küzdelemben való befojyása magát illetéketlennek tartja és nem akar alkalmat szolgáltatni, hogy állásfoglaló határozatát még a budapesti kamara kérvényében körülrít általános alakban és akárcsak félreértésből is pártpolitikai fejezővel felhasználják.

Eddig a következő vármegyék és városok hoztak határozatokat az obstrukció ellen s juttatták azok az illetékes helyekre:

Vármegyék: Árva, Bács-Bodrog, Baranya, Bars, Bihar, Borsod, Brassó, Csongrád, Esztergom, Fogaras, Gömör, Hunyad Maros-Torda, Máramaros, Nógrád, Nyitra, Pozsony, Sáros, Somogy, Sopron, Szolnok-Doboka, Temes, Tolna, Torontál, Torda-Aranyos, Trencsén, Turóc, Ugocsa, Udvarhely, Ung, Vas, Verőce, Krassó-Szörény, Zólyom és Zemplén.

Városok: Győr, Kassa, Komárom, Késmárk, Pozsony, Sopron, Szolnok, Temesvár és Zombor.

KÜLFÖLD

Osztárákellenes tüntetés Olaszországban. Az olaszok közt most terszvéreleg propagálják azt az állítást, hogy Ausztriának kormányzati elve a horvát-szlaven elemekkel mindenütt

hátterbe szorítani az olasz elemet. Ebbeli főfogásukban megerősítették őket az innsbrucki és triezsi egyetem ügye s a San-Girolamo kollégium fölötti kitört harc. Ez a főfogás elégséges ürügyül szolgál az olaszoknak, hogy pár nap óta a nagyobb városokban tüntessenek Ausztria ellen, viszont a tüntetések a lappangó irredentizmust lobbantották lángra.

Arra a bécsi táviratra, hogy az olaszországi tüntetés igazságtalan, a *Popolo Romano* azt jegyzi meg, hogy ezeknek a tüntetéseknek nem szabad tulajdonosan nagy jelentőséget tulajdonítani, mert nem találunk visszhangot a lakosságnál. A *Corriere della Sera*-ban Dovidio tanár azt írja, hogy az egészséges ész ellene mond az irredentista tüntetésnek, de az érzelmek igazat ad neki. Ehhez járul még az a kérdés is, hogy miért nem panaszkodnak a franciaországi és a svájci olaszok?

Az olasz kormány megbizta gróf Nigra bécsi nagykövetet, hogy az Ausztria-Magyarország ellen Olaszországban történt tüntetés miatt fejze ki sajnálatát gróf Goltchovszki közös külügyminiszter előtt.

A balkáni forrongás. Nincs terünk a Balkánról érkezett sok jelentéktelen hírt, melyek nagyobbára házak fölröszöléséről s kölcsönös biokázásokról szólnak, mind közölni. Csak azt említjük föl, hogy a *bolgár kormány* a szófiai török biztosnak oly biztosításokat adott, melyek a portánál nagy meglepődést keltenek.

Konstantinápoly, május 29.

Drinápolyból érkezett jelentések szerint az elmúlt napokban 2, mintegy 40 löny bolgár banda Tirnovadik mellett Kirkilissétől keletre megtámadott egy csapatkülönítményt. A csapatkülönítmény 5 katonát vészített. A bandák két halott hátrahagyásával menekültek. Egy harmadik banda az erdőben megtámadott 2 parasztot és egy gyermeket. Miután a parasztokat megebezték és a gyermeket megölték, Bulgáriába menekültek.

Konstantinápoly, május 29.

A legutóbbi határmenti eseményt török részről következőleg adják elő: E hó 20-án a Mihalic melletti bolgár határőrség, mely Drinápolytól északnyugatra fekszik, a török határőrségnek jelezte, hogy annak nem szabad többé használnia bizonyos vitás gyalogúsvényt. Midőn e hó 22-én egy altisztból és 3 emberből álló török jörőr haladt az úsvényen, rálöttek és egy katonát megebezték. A bolgárok a sebesülteket át akarják vinni a határon és midőn ezt az altiszt meg nem engedte, őt is megebezték. A török részről a helyszínre küldött tiszt őrsg kiszabadította a sebesülteket. Az hírlak, hogy a bolgár őrseget komitébeliek vagy Mihalic falu lakói segítették. Utóbbi napokban Kirkilisséből 43 letartóztatott bolgár érkezett Drinápolyba, kiket hadbírószág elé fognak állítani.

Konstantinápoly, máj. 29.

A szultán *Szinotjev* nagykövet előtt kijelentette, hogy az ellenzéki albánok elleni akciói eddigi eredményeivel meg van elégedve, hogy még a dibrioták is meghódoltak és elfogadták a katonai szolgálati kötelezettséget.

Az angol vámpolitika. Az imperialisztikus vámmió kérdése, mely tegnap került szóba az angol alsóházban, lázban tartja az egész angol politikai világot, de nagy érdeklődést kelt a külföldön is. E kérdésben *Balfour* miniszterelnök is nyilatkozott, kijelentvén, hogy közte és *Chamberlain* közt semmi nézeteltérés nincs, mert bizonyos kikötések mellett ő is szükségesnek tartja, hogy Anglia meg tudja védelmezni gyarmatait a külföldi jövő gazdasági megkározás ellen. *Chamberlain* gyamatügyi miniszter, az imperialisztikus politika inagurálója és látásmása szintén beszélt, azt hirdetőn, hogy a vámmió és vámrendszer kérdése a közel jövő legfontosabb problémája Angliának. *Balfour* így végezte beszédét:

Ha megértek a közvélemény, ha Anglia népe és gyarmatai azon véleményvel lesznek, hogy tenünk kell valamit hogy a brit birodalom olyan gazdasági helyzetbe hozhassunk, mely egyenlő Amerika lényeges gazdasági helyzetével, akkor eljárásunk igazolást fog nyerni. Nem vagyunk bizonyosak ennek a tervnek a keresztülvihetősége felől. (Ellentmondás az ellenzék sorában.) Ha nem bizonyul keresztülvihetőnek, vagy valamely más terv nem vezet hasonló eredményre, avagy ha a brit birodalom a gazdaságilag elkülönített egységek sorában marad akkor hiába reméljük azt, hogy az angol-szász faj ezen ágára győzedelmes gazdasági elchaladás vár, amely felé pedig Amerika kétségtegetlenül halad. (Tetszés.)

Ezután *Chamberlain* gyamatügyi miniszter szólalt fel és kifejté, hogy mindig az volt a nézete, hogy Cobden arra a magyarázatra támaszkodott, hogy a szabadkereskedelem abban áll, hogy az áruk szabad cseréjét idézze elő, természetes árai mellett. Mi teljesen helyeselnék azt, hogy az áruk cseréje természetes árai mellett menjen végbe. De a mi nézetünk

szerint bizonyára vannak eltérések ettől a szabadkereskedelmi doktrínától, amelyek gondos és közvetlen figyelmünkre tartanak számot. Mily eredményt vár az ellenzék a mai vitától? Az ellenzéknek tudni akarják, vajjon *Balfour* és én éles ellenében vagyunk-e egymással. Megkapták a választ. *Hugh Cecil* azt mondja, hogy nem tartja tanácsosnak, hogy szorosabb egyesülést létesítsünk. amennyiben mindenképp adópolitikai egyesülést idéznék elő. Én ellenben azt mondatom hogy ez tanácsos. Mert hogyan értékel Németségország egységét? Ejsősorban a vámegvesztet által és e nélkül nem is értheték volna el. Ennek az ügynek a nép elő kell jönnie és én teljesen bizonyos vagyok benne, hogy a nép a terv mellett fog nyilatkozni. Hajlandó vagyok ezt az ügyet az ország munkái elé terjeszteni. Ily adó jelentékeny összeget becsátana a kormány rendelkezésére, amelyhez háromnegyed részben a munkások és egy-negyed részben a gazdagok járulnának hozzá. Az egész összeg a szociális törvényhozásra, az akkor esedőre való nagy jászra és más új dolgok megvalósítására fordítanék, ha ezt a politikát elfogadná. Ennek az adónak nem kellene szükségképpen védválnak lennie, de alkalmilag ilyenképp szolgálhatna.

Chamberlain beszéde után a ház június 8-ig elnapolta üléseit.

HIREK

Beregvolgy köhög.

Hallották a szörnyű, a megdöbbentő esetet? Róla beszél az egész város, kávéházakban, uton, utszélen csak a nagy hírről lehet hallani s szomorkodva, suttogva adják szájról-szájra:

— Beregvolgy köhög!

S tudják-e, hogy micsoda... pardon! kicsoda Beregvolgy? Nevét ősmerni kell minden magyarnak, mert ő dedunokája a nagy Kincesemnek s kétréas favoritja a derbynek. Egy-egy kis fogadása van rá minden jobb-fajta pincérnek és borbélylegénynek, Bécsbe két detektív utazott vele, hogy senki közelébe ne férközhessék s bántalom ne érhesse a nemes mént. De a végzet utja kifürkészhetetlen s ah! Beregvolgy mégis beteg lett. Köhög! Igazán döbbenet fog el s ki kell fakadnunk a természet ellen, hogy szeszélye olykor a legnemesebb dolgok ellen fordul.

Beregvolgy köhög!

Ugy lehet, hogy a 2400 méteres derby-távolság hosszu lesz neki, ugy lehet, hogy utközben elfogja a köhögés, hogy versenyt nem nyerheti meg s ez olyan csapás lesz, aminő hazánkat a mohácsi vész óta nem érte. Ezért fogta el a szörnyű hír hallatára láz és félelem az egész országot s minden magyarszem Beregvolgy szügyét vizsgálja, hogy s miképen emelkedik s vajjon légzése rendben van-e, vagy nincs.

Oh boldog Magyarország! Mit bánod te a parlamenti zavarokat, mit bánod ezer gondodat és bajodat, mit bánod, hogy a nemzetségek fészkelődnek, hogy Horvátország közel áll a forradalomhoz, neked minden gondod csak az, hogy Beregvolgy köhög!

Nagyváradon egy fiatal tudós ellen foglalnak állást a klerikális jogakadémia tanárai, mert hiva a természetes fejlődésnek, harcosa az emberi igazságoknak, de ez nálunk alig zavar vizet, a földolog az, hogy Beregvolgy köhög.

Ki is törödnék nálunk kulturával, tudományval? Színházainkban léha divat járja, elsőrendű szinpadokon protekciós gyenge férfiművek kerülnek színre, melyeknek semmi közük az irodalomhoz, az élethez, a világhoz s ha német színtársulatok kerülnek hozzánk, fájdalommal látjuk, hogy közönségünk s színházaink elmaradtak, hogy a világot mozgó nagy kérdések nálunk legfőlebb szöviccekké enyésznek, hogy társadalmunk könnyelmű s hogy nálunk minden lelkesedés, minden nemzeti érzés ma ebbe a szomorú ténybe olvad:

— Beregvolgy köhög!

De kár kétségbe esnünk. A késő éjjeli órákban táviratok jelentik, hogy a baj muld. hogy a derby napjáig Beregvolgy talán meggyógyul s fit and well áll starthoz. Beregvolgy meggyógyul, ne sirj, nemzetem!

A tisztelendő ur szennyese.

Lauchs István főtisztelendő ur Nagy-Tétényben káplán. Külső megjelenése azonban plébánosra vall. Méltóságos, ünnepélyes, tekintélyes, amint ez már illik is a paphoz, akinek maszatos száju gyerekek esókolják végig a kezét, ha átmegy a nagytétényi piacra a patikába egy pohár keserűre, s a ki fiuk, lányok, férfiak, öreg anyókák lelkiüdvösségének a pásztora már e földön is, ugyszólván protektora mindazoknak a nagytétényieknek, akik remegve megállanak az Ur színe előtt s bebocsátást kérnek a mennyek országába az audiencián. Lauchs tisztelendő urtól viszik magukkal föl a passzst, ugyanattól a tisztelendő urtól, akivel szegényen nagy injuria esett meg nemrégiben. Olyan nagy, hogy a tisztelendő ur a bírósághoz fordult megtorlásért. Egy Wippenhauser nevezetű dunabodgányi kőbánya-felügyelő fölkereste a tisztelendő atyát új otthonában s miután jól megreggeliztek s egy kis borocskát is ittak, kétszer rálött. Harmadszor már nem süthette el a revolvért, mert a többi reggeliző ur lefogta a kezét. Lauchs tisztelendő uron azonban így is sérelem esett. Eltekintve attól, hogy egy ilyen szent életű emberre fegyvert fogni már magában is égbekiáltó bűn, surolta a golyó a tisztelendő ur arcát. Azt az arcot, amely urfelmutatáskor magasztos fényben ragyog s megebezte a kis újját is a tisztelendő urnak. A mivel hiányossá válik jövőre az áldás, amit a tisztelendő ur szór le a hivek földi bűnökkel terhes fejére. — Ellenben elmulasztotta Wippenhauser ur ki-lönni a tisztelendő ur szemeit, amelyekről ki-sült, hogy a mise alatt élénken figyelik meg a hölgyek bluzait, hogy vajjon gyűrűttek-e vagy nem. — Milyen mellékes lehetett ilyenformán ennek a tisztelendő urnak a mise...

Lauchs tisztelendő ur tehát panaszos. Az ügy azonban rettenetesen érdekes. Isten őrizzen attól, hogy azt mondjuk, hogy: jellemző. Dehogyan. Haem ha szórványosan, itt-ott előfordul ilyesmi, az is nagy pusztítást vihet végbe annak a népek az egyszerű lelkületében, amely akár Nagy-Tétényben, akár másutt körskörül a világon egyedül vezérnek a papot ismeri el. Akinek nem kell orvos, aki nem hisz az intelligenciának, még a diplomás bábától is bizalmasan fordul el, akinek egész lelkivilága, mindensége a pap. Ha a tisztelendő urban is megrendül a hite, semmije se marad. A Lauchs tisztelendő ur dolga pedig nagyon is alkalmas erre. Ez a derék atya mindennapos barátja volt Wippenhausernek, a feleségének pedig a szeretője. Évekig s persze a szegény férj volt az utolsó azoknak a sorában, akik tudtak erről a viszonyról. Végre is, amikor a tisztelendő ur a saját sürgős kívánságára elkerült Dunabodgányról Nagytéténybe, jó lelkek kezére játsztak egy levelet, amiben a pap szemrehányást tesz az asszonynak, hogy megalasja őt (Lauchst) Wippenhauserrel (a férjvel). Láttam — írja — láttam a misén, hogy gyűrűt a bluzod. — Tehát a misén, ahol közönséges földi halandónak meg nem adatott áldást élveztet. Itta az Ur vért egyedül s ette az Ur testét — egyedül. Azonközben odakaosingatot, hogy mi van a rékivel s vad dühbe borulhatott, amikor azt kellett következtetnie némely — nem tagadom, hogy nekem érthetetlen — jelekből, hogy az asszony a hites urával paráznalkodott, mialatt ő talán éppen az utolsó kenetet adta föl valami e világról utra készülő hívő léleknek. — Miután Wippenhauser ur elolvasta a levelet, zsebevágta a revolvért, elment Nagytéténybe s kétszer rálött a papra. Nem találta el, ami öreg hiba, mégörgebb hiba azonban az, ami azután következik. Az, hogy Lauchs tisztelendő ur a helyett, hogy leimádkozta volna nagy titokban a két térdéről a bört, hogy ilyen olcsón, horzsolásokkal menekült, eljött passzsonnak a pestvidéki törvényészék elé. Igazságot követel azért, hogy a férfi, akinek a feleségét az ágyasává alácsontította le, ráfogta a revolvért.

Szörnyű szemérmelenség kell ahhoz, hogy valaki ilyen egyéni piszokkal az arcbőrén elmenjen a nagy nyilvánosság elé s arrogánsan elégtételt kérjen két rá nézve nagyon szerencsésen elsült revolverlövésért, amiben attól az embertől volt része, akinek az életét tette tönkre. Hiszen ez a revolveres ember — minden józan, tisztességes ember szemében — a becsületének a lovagja, míg a tisztelendő ur maga a meztelenre vetkőztetett hívtáviszony, ha panaszosnak adja is ki magát. Panaszos? Hát azt hiszik, hogy a világ folyását figyelemmel kíséző tömeg gondolkodás nélkül hitelt ad a törvényeségi formáknak s elhiszi, hogy mert panaszos, hát igazán jussa van a panaszra a papnak? De-hogy. Ebben az ügyben a fura nevű köbnyász a rokonszenves ember, a panaszos pedig utálatos fráter, — aki azonban egészen más világításban állana előttünk, ha amikor beleszerelmesedett az asszonyba, ledobta volna a csuhát s beállott volna finának a nősténye kedvéért. Ha megszűntette volna az összeköttetést az egyházzal s nem nyalatta volna tovább a kezét a gyerekekkel, mint különös tisztességre igényt tartó, szent férfiú. Ha férfi, aki kihozza a más fészekből az asszonyt, férfi legyen. Hanem a misén az ol-tár elől fancesalogni az asszonyra, aztán meginni a férj borát, aztán be-be suhanni a jóbratát fészekbe, mint a kakuk-madár... Pfüj, de undok...

Minék engedték meg ennek a papnak azt, hogy a nagyközönség előtt tergesse ki a maga szennyességét? A bűnök eltussolása soha sincs rendjén, éppen csak ebben az esetben lett volna böcs dolog. Meg az ilyenekben. Ne lásson mindent a nép. Ne ábránduljon ki az egyházból időnek előtte.

(Th)

Budapest május 29.

BUDAPESTI NAPLÓ. Május 31-ikén új

előfizetés nyíltik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetés ezen a napon lejár, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul köldhessük tovább.

— **Személyi hírek.** Csávossy Béla udvari tanácsos, a képviselőház háznagya, ma többnapos tartózkodásra oszvási birtokára utazott. — **Semsey László** országgyűlési képviselő, akit a napokban a Herzl-féle szanatóriumban megoperáltak már túl van a veszélyen, állapota jolyton javul s valószínű, hogy már rövid időn belül elhagyhatja a szanatóriumot. — **Hadasy János** képviselő is már jobban érzi magát s alapos remény van a felgyógyulására.

— **A király szemléje.** Bécsből jelentik, hogy a király ma délelőtt a királyhídi táborból odaérkezett és a Hofburgba hajtatott.

— **Kitüntetés.** A király, mint a hivatalos lap mai száma jelenti, **Winkler Lajos** budapesti állami gépgyári művezetőnek, a gazdasági gépek gyártása körül teljesített szolgálataiért a koronás ezüst érdemkeresztet adományozta.

— **Vilmos császár Ferenc József királynak.** A német császár — mint bécsi tudósítónk telefonton jelenti — ajándéka küldött **Ferenc József** királynak egy letovszkát, a gyalogságnál most elrendelt újfajta zubbonyt, amely királyunk mértékére készült. A német császár ajándékát ma adta át **Bülow** őrnagy a királynak.

— **A görög király Romániában.** Bukarestből jelentik **György** görög királynak a román udvarnál való látogatása most már végképpen elhatározott dolog. Már februárban úgy volt, hogy a két uralkodó Abbáziában találkozik, de ez a találkozás elmaradt, mert **Károly** királyt előbb az országgyűlés, utóbb más dolgok itthon marasztalták. A találkozás célja ióképpen a balkáni dolgok megbeszélése, de részben személyes szimpátiá is. A látogatás idejét pontosan nem állapították meg még, csak az bizonyos, hogy a nyáron lesz és Szinajában, a királyi család nyári rezidenciáján.

— **Egy alispán jubileuma.** Komáromból jelentik, **Ghygy** Dénes Komáromvármegye alispánja esü-törtőkön töltötte be tízeves szolgálatát. Ez alkalommal a tisztakar meleg óvációkban részesítette.

— **Monitorok az Al-Dunán.** A dunai hajóraj fele levezett Orsovára, a vívári gyakorlatok elvégzésére. Tegnap érkezett meg Orsovára a **Szamos** és **Körös** monitor egy torpedóhajóval, ma pedig utnak indult a **Lajta** és **Maros** nevű monitor két őrnagy hajóval, amelyek szombat reggel érkeznek meg Orsovára.

— **A hollandi királynő férje Bécsben.** Bécsből jelentik: A hollandi királynő férje ma délután Bécsbe érkezett. A nyugati pályaudvaron diszszázad foglalt állást zászlóval és zenével. A fogadáshoz megjelentek: a hollandi főkonul, a német nagykövét és a nagykövetség több tagja, továbbá számos katonai és polgári méltóság. ¼ óra után megérkezett a király, akit tábornagyok egyenruhát viselt, az oránia-nassauai rend szalagjával. 5 óra 25 percek érkezett meg a herceg vonata. A zenekar a hollandi himnuszt játszotta. A király melegen üdvözölte a herceget és megá-razta a kezét. A kíséretnek bmmutatása után a király a herceggel nyitott fogaton nagyszámu közönség lelkes üdvözlése közt a Hofburgba hajtatott, ahol a herceget a legfőbb udvari méltóságok üdvözölték. Este ¼ órakor a hollandi követnél ebéd volt, melyen megjelent **Rainer** főherceg is.

— **Három minisztériumi palota.** A képviselőház tegnapi ülésén benyújtott törvényjavaslat tudvalegleg három minisztériumi palotának építési költségeiről is gondoskodik. Három újabb nagyszabású középületről van itt szó, amelyek kétségtelenül újabb diszei lesznek fővárosunknak. A belügyminisztérium központi épületének emelésére 3,200,000 koronát kérnek a törvényjavaslataban. Az új palota számára a közmunkák tanácsának rendelkezésére álló s az új országház mellett fekvő telek szemeltetett ki, és pedig azért az, hogy a belügyminisztérium, mint legfőbb közigazgatási hatóság könnyen megközelíthető legyen. A belügyminisztérium mostani épületét pedig a közigazgatási bíróság és az országos levéltár foglalja el. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium, amely most az államasutakba beolvadt egykori magyar nyugati vasút házában 48,000 korona évi bért fizet, szintén új, a szépművészetek minisztériumához méltó diszes palotát kap, amelyre három millió koronát irányoztak elő. Az új építkezést főképp a mostani bérbérvett épület elégtelensége teszi elhalaszthatatlanná, már azért is, mert az onnan kiszorult hivatalokért százezer koronánál több bért fizet a minisztérium. A szükséges telket még nem szerezték meg, amint hogy azt sem tudni még, hol fogják építeni az igazságügyminisztérium palotáját, amelyre 3,500,000 K-t irányoztak elő. Ez a minisztérium tudvalegleg jelenleg a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium számára emelt állami épületben van a földmívelésügyi minisztériummal együtt és ma már egyik minisztérium sem fér el abban a házban, úgy hogy a földmívelésügyi minisztérium 120,000 korona bért kénytelen fizetni alantas hatóságainak elhelyezésére, az igazságügyminisztérium pedig előbb-utóbb szintén kénytelen lenne póthelyiségek kibérléséről gondoskodni. Pénzügyi szempontból is indokolt tehát a palota építése. A közvélemény természetesen lelkes örömmel üdvözi ez új építkezéseket, amelyek jelentékenyen hozzájárulhatnak építőiparunk felpezsdítéséhez, de már most reméli, hogy a terveket nyilvános pályázat útján fogják beszerezni. Megköveteli ezt a művészet magasabb érdekei mellett értekezünk mostani helyzete is, akiket szintén érzékenyen érint az a sajnálatos pangás, amely a fővárosi építkezés terén már több év óta reájuk nehezedik.

— **A filharmónikusok József Ágost főhercegnél.** A Filharmónikusok Egyesületének küldöttsége ma délben tisztelgett **József Ágost** főhercegnél, hogy megköszönje neki s nejeinek **Augusta** főhercegnőnek, hogy jubileumukat megjelenésükkel megtisztelték. A küldöttség **Mészáros Imre** vezetésével **Kerner** István karmesterből és **Faludi** Károly alelnökből állt. **Mészáros** Imre szép beszédben mondtó a főhercegnék hálás köszönetet azért a kedves készségért, melyvel irántuk viseltetik, jóindulatukért, amelyek legzebb biztosítékát adták, amikor a filharmónikusok május elején leolyt ötvenéves jubileumán megjelentek és ezzel az ünnepség fényét leledhetelleenné tették. A főherceg kegyességének és jószágának osekély viszonzásán **Mészáros** elnök ányintotta a filharmónikusok remek kiviteli albumát, kérve, hogy azt magánkönyvtára számára elfogadni kegyeskedjék. **József Ágost** főherceg szívesen látta a küldöttséget, köszönettel fogadta az albumot és válaszában megígérte, hogy úgy, mint eddig, ezentul is állandó érdeklődéssel és szeretettel kíséri a filharmónikusok működését. A válasz elhangzása után **Mészáros** elnök bemutatla a főhercegnék **Kerner** és **Faludit**, akikkel hosszasan társalgott Budapest zeneművészeti viszonyairól és a filharmónikusok működéséről.

— **Magyar szerkesztő Münchenben.** **Jósa** Károly jeles festőművész és illusztrátor hazánkba, akit a párisi életből volt vázlatai a tavalyi budapesti téli tárlaton öltöztetettek, a művészetek fővárosában, Münchenben egy most megindult illusztrált hetilapnak (*Die Auster*) a művészeti szerkesztője lett. A lap a *Simplicissimus* módorában van szerkesztve.

— **A tiara-ügy vége.** A tiara-ügyet, amely a párisi Louvrenak annyit kellemetlenséget okozott, mint Párisból jelentik, végképpen lezárták. A sok hírlapi közleményre méltott tiarát **Rahumovszki**

aranyműves művének jelentették ki. **Rahumovszki** különben kitüntetés is érte, amennyiben a párisi szalon a kis érmet adományozta dekoratív-művészetének az elismerésére.

— **Szanatórium-sorsjegyek.** A legutóbb beterjesztett törvényjavaslatok közt igaz örömmel fogja üdvözölni a közönség **Lukács** pénzügyminiszter ma benyújtott törvényjavaslatát is, amelyvel a szegénysorsu tudóbetegnek szanatórium-egyesületének siet határozat segítségére. Egy nagyszabású, hárommillió névértékű nyerevénykölcson engedélyezésére kér abban a javaslatban felhatalmazást a pénzügyminiszter, biztosítván a humánus egyesület tervének sikerét azzal is, hogy a nyerevénykölcson kötvényeit és rájuk eső nyerevényeket mindennemű bélyeg, illeték és adó alól fölmentik.

A miniszteri indoklásban elmondatik, hogy a tudóvész hazánkban oly mérvű veszedelmet képvisel, melynek mind nagyobb pusztításai nemcsak humanitárius szempontból, hanem politikai s különösen a népesedési és közgazdasági politika szempontjából a legkomolyabb megfontolást követelik. Európa nyugati kulturállaiban már régóta köztudata ment át a rendszeres védekezésnek elődázhatlan szükségessége s ezen államok e részben már hosszabb-rövidebb idő óta kiterjedt szervezetekkel bírnak, melyeknek áldásos működését a halalozások statisztika élénken tükrözi vissza. Angliának, nagyszámu szanatóriumi segélyével, sikerült 1838. óta mintegy 61 százalékkal csökkenteni a tudóvész okozta halalozások számát; Poroszországban — ugyancsak erélyes védekezés után — sikerült elérni, hogy a tudóvész okozta halalozások száma az 1889—1897. években összesen mintegy 184,000-rel volt kevesebb, mint az előző 9 év alatt. Magyarországon a tudóvész pusztításai igen jelentékenyek és évről-évre gyarapodók; a tudóbetegnek száma évenként hozzávetőleg 500,000-re tehető; a halalozások száma pedig — tudóvész jolytán — 1892-ben mintegy 46,000, 1897-ben pedig már 74,000 volt. Ezen szinte megdöbbentő helyzet dacára Magyarországon a rendszeres védekezés csak legújabb keletű. A mozgalom a társadalom köréből indult ki 1897-ben. Az egyesület szanatóriuma jelenlegi terjedelmében csak 116 beteg elhelyezésére alkalmas és nemcsak állandóan telve van, de a jelentkező betegeknek csak egy részét képes befogadni. Ennek a szanatóriumnak létesítésével azonban az egyesület szerény pénzeszközeit nemcsak kimerítette, hanem túl is haladta, úgy, hogy további pénzbeszerzésről kellett gondoskodni egyrészt a már elvállalt kötelezettségek teljesítése, másrészt az egyesület tevékenységének folytatása, nevezetesen a már meglévő szanatórium kibővítése és a tudóvész elleni védekezésre vonatkozó ismeretek népszerű terjesztése céljából. Az egyesület vezetői már régebben elhatározták egy nyerevénykölcson felvételét; a szándék azonban a pénzhiány helyzetének kedvezőtlen alakulása miatt a legújabb időki nem volt megvalósítható. Most végre sikerült az egyesületnek egy budapesti bankosportál szerződést kötni, mely szerint a bankosportál egy három millió korona névértékű nyerevénykölcsonra venne át az egyesületől meghatározott árlólyamon és ezenfelül a bankosportál tiszta nyereségében 50 százalékos erjéig leendő részesedés mellett. Ezzel az egyesület oly anyagi eszközök birtokába jut, hogy humanisztikus célját megvalósíthatja.

— **Pokolgép a cári palotában.** Rémesen hangzó esetről beszélnek Londonba érkezett menekültek. Az eset szerintük a pétérvári cári palotában történt. Nemrégiben a cár leányainak nevelője reggel kileno óra előtt a gyermekek szobájába ment, hogy leekét adjon. Az órára tekintett és látta, hogy még öt perc hiányzik kileno órából. Visszament tehát a szobájába s egy könyvet hozott onnan. Mikor visszatért a gyermekek szobájába, meglepetve vette észre, hogy az óra még mindig ny.o.c. óráit és ötvenöt percet mutatott. Ez annál csodálatosabb volt, mert az óra ingája rendesen mozgott, de a szerkezet valami különös hangot adott. Azonnal elhívták az órást, aki az óra belsejében egy dinamitöltényt és egy pokolgépet talált, amelynek az lett volna a hivatása, hogy egy bizonyos órában felrobbanjon.

— **Uj rabbi Zentán.** Zentáról írják, hogy **Schweiger** Herman zentai főrabbiá megválasztott székesfehérvári főrabbi f. hó 27-én nagy ünnepességgel iktatták hivatalába.

— **Hajza egy tudós ellen.** Nagyváraáról jelentik: **Somló** Bódog jogakadémiai tanár ügyében ma délután a jogakadémia tanári kara ülést tartott, amelyen hitelesítették mult ülésüknek jegyzőkönyvét, szegyenletes határozatukat holnap fogják felterjeszteni a miniszterhez és ugyanakkor publikálni is fogják. A határozat ellen két tanár különvéleményt jelentett be. A határozattal együtt fel fogják terjeszteni **Somló** Bódog terjedelmes nyilatkozatát is, melyben megteszi észrevételeit az ellene felhozott vádakra.

Külföldi elektrotechnikusok Budapesten.
Tegnap este a Vereinigung der Elektricitätenwerke tagjai közül mintegy százan, sokan nejjükkel, kétnapi tartózkodásra Budapestre érkeztek. A vendégek, akik Európa összes nagyobb városából gyűltek össze, a budapesti bizottság tagjai fogadták és a városi villamos vasút külön kocsijain a Royal-szállóba kísérték, ahol a vendégek részére szállás volt rendelkezésre. A megérkezés után a szálloda terraszán gyűlt össze a társaság. Ma reggel a Vigadó-téren levő Kioszk-kávéházban találkoztak a társaság, amely 9 órakor a központi városbászástól a közúti vasút külön kocsijain kiérkezett az Egyesült Villamosági Részvénytársaság izzólámpa-gyárához, onnan a káposztásmegyéri vízművekhez, ahol Halmos János polgármester fogadta a vendégeket.

A külföldiek gyönyörűséggel nézték a vízműtelep örök arányú berendezését, aztán hajón mentek egész Dunakesz alá. Visszatérve a palotai szigeten kötöttek ki. Az óserdő gyönyörű fáin alatt a főváros frissítői vendégléte meg az elektrotechnikusokat. A vendégek aztán külön hajón a Margitszigetre rándultak ki, onnan ismét hajón a budai hajóállomásra mentek és gőzsiklón föl a várba, ahol megnézték a királyi palotát, a Mátyás-templomot és a Halászbástyát. Majd visszatérve Pestre megtekintették a parlamenti palotát, a Kuria házát és a földalatti vasuton kiindultak a Városligetbe. Hét órakor Tabánban találkozott a társaság, megnézték Szent Gellért szobrát és egy gellérthegyi vendéglőben megvacsoráztak. Este a Népszínház előadását nézték végig.

Pétervár jubileuma. Pétervárról táviratozták: Ágyúörög jelezte ma reggel a város 200 éves fennállása örömnünepének kezdetét. Ünnepléses felvonulásban vitték Nagy Péter csónakját a Péterházaokból a Péter-szoborhoz. Egy gőzös nyitotta meg a menetet, mely a Megváltó képét és a papságot vitte. Ezután egy bárka következett Nagy Péter csónakjával, melyet egy gőzsiklóból, yachtokból, ószerű gályákból és evezős csónakokból álló flottilla követett. Midőn a vár előtt felvonták Nagy Péter csónakjára a cári lobogót, megkezdődtek az üdvölkések. Az összes hajók tisztelegtek és tarka zászlódszít állították. A téli palotánál egyesült a papság az ott várakozó egyházi menettel és folytatta útját a Szent Izsák székesegyház felé. Csapatok állottak sorra. Voltak köztükk a Nagy Péter alatt alapított ezredékből való zászadok. Egyházi énekek dala között vonult a menet az admirális parton és harangzúgás közt ment a székesegyházba, ahol a méltóságok viselői, a diplomáciai kar, a külföldi küldöttségek és a város képviselői várták a cári párt.

Miközben az egyházi menet a Szent-Izsák egyháza vonult, történt az új Troickij-híd megnyitása a cári pár jelenlétében. Ez ünnepély után ő felségei egyenesen a Nagy Péter emlékhöz hajtottak, hol az egyházi menet megérkezte után ünnepléses tedeum volt és a polgármester ő felségeinek emlékérmeket nyújtott át. Minután a cári pár szemlét tartott a sátorok előtt elvonult csapatok felett, a közönség lelkes életése között a téli palotába távozott. Eközben a városok képviselői a Péter és Pál székesegyházban letették Nagy Péter sírjára az e célra készült emléket. Este a városbázán diszülés volt. Az ülés után fogadták a hadsereg, az egyetem, a tudományos társaságok, Moszkva városa küldöttségei, továbbá az idegen városok képviselőit, élükön Kirschner berlini főpolgármesterrel és Deville párisi községfőnöki elnökkel, valamint a többi orosz városok képviselőit.

Halálozás. Nagyváradról jelentik: Móricz Pált ma délután temették el örösi részvét mellett Bereitő-Ujaluban. Ott volt Bethly László Biharvármegye főispánja, Molnár Viktor Temesvármegye főispánja és az elhunyt kiterjedt rokonsága és családja. A ravatal nagyon sok koszorú borította, köztük Biharvármegye koszorúja. Móricz Pált a temetőben a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Dr. Bachrach Ernő fővárosi ügyvéd harmincöt éves korában meghalt.

Oroszországból kitiltott újságíró. Londonból jelentik: A Times szerkesztősége közli, hogy pétervári levelezőjéről táviratot kapott, amely szerint az orosz kormány meghagyta neki, hogy hagyja el az orosz területet. Határidőül eredetileg a tegnapi napot állapították meg, de az angol nagykövét közbenjárására a levelezőnek három napot adtak ügyeinek rendezésére.

Távvisz. Kolosméből (Komárommegye) jelentik, hogy tegnap ott nagy tűz pusztított. A tűz 12 házat és sok melléképületet hamvasztott el.

Egy Afrika-utazó meggyilkolása. Egy párisi telegramm jelenti, hogy Gaston Dubois de Saule, huszonnyolc éves tudományos utazót Afrika északi partján egy vadász-kirándulás alkalmával egy dalkali meggyilkolta.

Jelenlét az iskolákban. Ily cím alatt rózsahegy-i jelentés alapján megírt hírlíreket Stelesék Sándor ügyvéd annak kijelentésére kért fel, hogy ő nincs összekötöttesben a rózsahegy-i gimnázium tóljaku ifjúságával.

A Duna-ünnepély mérlege. Két héttel a Duna-ünnepély lezajlása után a rendező-bizottság abba a helyzetbe jutott, hogy véglegesen tiszta képet nyújthat a közönségnek az ünnepély mérlegéről. Tegnap délután 4 órakor gróf Szápáry Pál elnöklöte alatt ülést tartott az ünnepély elnöki bizottsága. Gróf Szápáry Pál megnyitó beszédében visszatekintést nyújtott az ünnepély kérépéről. A nehézségek — ugymond — amelyekkel a rendezőségnek meg kellett küzdenie, ismeretese a jelenlevők előtt. Annál örövendesebb, hogy az anyagi eredmény minden várakozást felülmúl, mert noha a tartós rossz idő az ünnepély lényének ártott, mert a gellérthegyi túzijátékot, a vulkánkitörést elrontotta, a játékonny célra szaténbánczer korona jut. Ekkora összeget Magyarországban még egy ünnepély sem jövedelmezett. És ezzel hálás köszönettel tartozik mindazoknak, akik önfeláldozó járadságokkal működtek közre a siker érdekében. Együttal előterjesztést tesz az elnök aziránt, hogy a játékonny célra fennmaradt összeget milyen arányban ossza szét a bizottság. Most egyelőre százezer korona kerül kiosztásra, mert a tizenhétezer korona hátralévő összeget két ókbból kell visszatartani. Igen sok pártfogónak megígért hozzájárulása még ideig nem folyt be, és így az összeg még tetemesen meg fog növekedni. Másrészt pedig netalán utólag felmerülő kiadásokra kell fedezet. Ezekután a százezer korona felosztását a következőképpen javasolja:

1. A Mária Jozefa főhercegnő védnöksége alatt álló magyarországi három játékonny-egyesületek 35.000 korona.
2. Budapest székesfőváros szegényei 20.000 korona.
3. Budapesti Önkéntes Mentő-Egyesület 20.000 korona.
4. Hirlapírók Országos Nyugdíjintézete 15.000 korona.
5. A Budapesti Újságírók Egyesületének segélyalapja 5000 korona.
6. A Magyar Képzőművészek Egyesületének nyugdíjalapja 5000 korona.

A hátramaradt összegre később fogja az elnökség szótlanítani.

Az elnöki ülés ezt a javaslattal egyhangulag elfogadta.

Ezután dr. Csécsy Nagy Miklós, mint a bizottság főpénztárosa előterjesztette a bizottság zárszámadásait. A bevételek összessége 280.595 korona, a kiadások összessége 143.286 korona. A részletes zárszámadás adataiból örömmel győződött meg a bizottság, hogy a kiadások túlnyomó nagy része magyar iparosoknak és vállalkozóknak jutott. A tiszta maradvány 117.309 korona.

Dessewffy Arisztid a bizottság nevében felkéri gróf Szápáry Pál elnököt, hogy a bizottság háláját juttassa el a királyhoz, mint az ünnepély védnökéhez, továbbá József főherceghez, aki a Margitsziget átengedésével az ünnepély erkölcsi és anyagi sikerét nagyban előmozdította, valamint a királyi ház többi tagjainak. A bizottság mely hálaérzi magát lekötötte a sajtónak mely őszintén fázadosan buzgólkodott a nemes cél érdekében. Felkéri a sajtóbizottság elnökeit, Falk Miksát, Rákosi Jenőt és Vészi Józsefet, hogy a rendezőbizottság köszönetét fejezzék ki a sajtó egyesületeinek.

Dr. Csécsy Nagy Miklós jogtanácsos szép szavakkal jelezte ki a bizottság háláját gróf Szápáry Pál elnök iránt, aki fáradhatatlannak bizonyult nemcsak feladata izgalmas és nehéz munkájában és aki a nagyszabású vállalkozás sikerének legfőbb tényezője volt. De köszönet illeti azt a szervezetet, mely a rendezés technikai részét általános megelégedéssel látta el az idegenforgalmi társulatot, valamint az ünnepély főtitkárt Reimann Gyulát, aki őszintén munkásságával nagy érdemeket szerzett magának.

A bizottság nagy lelkesedéssel járult hozzá a javaslathoz és köszönetnyilvánítást fogadkozni a foglaltat.

Gróf Szápáry Pál elnök, megköszönve a maga és munkatársai nevében a kitüntetést, újból háláját fejezte ki a bizottságnak közreműködéséért és beárta az ülést.

Leleplesest kíváncsi ügynétség. Krescsányi Kálmán detektívönk — mint említettük — a napokban Bek és Marsalkó detektivek társaságában elutazott Komárommegyébe, hogy ott a Budapestben letartóztatott kíváncsi ügynétségök társait kutassa. A detektívönk ma érkezett vissza felvidéki utjából a fővárosba, még pedig fényes eredménnyel. Sikerült ugyanis neki kinyomozni és leleplezni az egész bandát, amely a szegény felvidéki népet bírtok eladására és a kivándorlásra oszbitotta.

Szomorú dolgokat látott a detektívönk a Felvidéken. Egész községek néptelenedtek el, sok helyütt alig van férfi, úgy hogy mindenféle férfimunkát az itthon maradt asszonyok végeznek s egyes községekben alig maradt katonaköteles ember. Megirtuk, hogy a rendőrség Budapestben letartóztatott három rutén parasztot: Gajecz György petrovai, Prusták János kornyai és Hrabik János viszokai földművesek voltak ezek, akik Amerikába akartak vándorolni. A három paraszt azt mondta a kihallgatásnál hogy egy Kajli nevű ember biztatására indultak neki a hosszú utnak. A rendőrség megállapította, hogy ez a Kajli tulajdonképpen Weinberger Salem nagymihályi ember, akinek állandó foglalkozása volt a kivándorlási ügynétségkésztés. Rendszerint a vásárokon fogta áldozatát s ezt a három embert is ott csípte el. A három rutén atyafi kis birtokát egyen-

kint 330 koronáért adta el. A mult hétfőn találkoztak Ungváron Weinbergerrel, aki már ott várta nekik nyolc más kivándorlóval egyetemen. Csabágy jöttek vonaton s ott adta át őket Weinberger Steinfeld Mórának, akit a rendőrség már Budapesten letartóztatott. Steinfeld jött velük Kőbányára s itt a bírtokot tehát, a 330 koronából átadott nekik 93 forintot, tehát a Bécsig való utiköltségre nem kevesebb, mint 72 forintot vonni le tőlük. Ez az ut tudvalevőleg 13 koronába kerül. Ezen a nyomon indult el Krescsányi detektívönk s megállapította, hogy a kirándulási ügynétség főnöke tulajdonképpen Weinberger Salem, aki Pécelen lakik két ügynétségsával, Kis és Handelsmann nevű emberekkel. A felvidéki kivándorlókat rendszerint Pécelzig szállították kisebb csoportokban. Az emberek az éjszakát a három ügynék lakásán töltötték s reggel hozták be őket a fővárosba a munkásvonattal, hogy megérkezésük ne keltsen feltűnést. A nagyobb csoportok egészen Kőbányáig jöttek, ahol Weinberger felesége vette át őket s részint gyalog, részint pedig villamoson hozta be őket a fővárosba. Megállapította a rendőrség azt is, hogy a kivándorlási ügynétségek Debreczenben is van egy társuk s ez nem más, mint Neumann polgári biztos, aki minden Debreczenben át szállított kivándorlót után négy koronát kapott Weinbergerektől, hogy szemet hunyjon. Weinberger Salemet Nagy-Mihályon, Grossmann Sámuelét Kőhancsón és Kaufmann Ignácot szintén Nagy-Mihályon tartóztatta le Krescsányi. Ott e őbb a szolgabíró ítélte el őket, majd pedig a fővárosba kerültek, ahol bárő Splényi tanácsos, a IV. kerületi kapitányság vezetője fog itélkezni felettük. Két ügynék: Bleyer Gyula Fakéről és Schwarcz Mendl Manó Homonnáról megszökött s ezeket most keresi a rendőrség. Azt is megállapította Krescsányi detektívönk, hogy a szóvetkeznek Bécsben is voltak ügynékeik, még pedig Grossmannak négy testvére, továbbá Spinner Ignác és Brommer hordárak. A kivándorlók ilyen nagy apparátus mellett olyan nagy arányokat állítottak, hogy például a homonnai járásban a 130 sorozatszámos legény közül mindössze tizenkettő maradt otthon, a többi mind Amerikába vándorolt. Kiderült, hogy az ügynétség a Falck és társa hamburgi cégnek dolgozott s erre vonatkozólag táviratok is kerültek a detektívönk kezébe. A rendőrség az érdekes ügyben még folytatja a vizsgálatot.

Horvátországi zavargások. Zágráb tudósítónk jelenti, hogy ott senkit sem itéltek el státiális uton. A sebesültek száma 10-15, köztük 6-8 súlyos sebesült, akik a halálal vívdónak. A katonaság tapintatosan viselkedett, valahányszor közbe kellett lépnie, Néhány reggeli lapnak az a jelentése, mely szerint Erdődy grófnak Samobor melletti vadászkastélyát elpusztították, a valóságban arra redukálódik, hogy gróf Erdődy egész egyszerű vadászkunyhójának bevették az ablakait.

Bészből táviratozták: A dalmát képviselők tegnap hazatarttak, de Bécsben hagytak egy öttagú bizottságot, amely folytatja a megkezdett akcióit.

Zárai távirat jelenti: Maharskában ma érkezett meg a Croatia gőzhajó árbocon a magyar lobogóval és fedélzetén katonasággal. A lakosság közt erre nagy izgatottság támadt s a hajóhidhoz esendőrséget rendeltek ki, amely elzárta az utat. A község Koerber miniszterelnököt táviratolt intézett, amelyben kérte, hogy a katonaságot rendeljék vissza, mert Dalmáciában nincsenek agresszív jellegű zavargások, csak éppen tiltakozó gyűlések a horvátországi események ellen.

Cirkvenicáról jelenti: A horvát partvidék lakossága már kezdi azoknak a nagyrészt kikoholt híreknak kárát vallani, amelyek ottani zavargásokról szólnak; a lakosság legnagyobb része ugyanis az idegenekből él, azokat azonban a horvát partvidéken lefolyó állítólagos zavargásokról szóló hírek elriasztják Cirkvenica látogatásától. A lakosság meg fogja keresni a közigazgatási hatóságokat, hogy a saját útján viseltesse fel és nyugtassa meg a községét, ne hogy Cirkvenica az ugynevezett horvát zavargások miatt elveszítse fűrdőkösényét.

A főhercegnő kelengyége. Frigyes főherceg neje, Izabella főhercegnő, a magyar ipar leghebbe támogatói közé tartozik. Ujabb bizonygat adta ennek azzal, hogy léánya, Maria Anna kelengyét, aki a napokban ment térhez Bourbon Elías herceghez, legnagyobb részben magyar cégnél rendelte meg: a Wein Károly vezetés alatt álló késmári szövőgyárnál. Ez már a második eset, hogy a főhercegnő a szepesi városnak adott elsősegét az idegen gyárak termékei felé.

Túzjáték a Margitszigeten. Holnap, szombaton lesz a Margitszigeten a József főherceg védnöksége alatt rendezett három öklusből álló túzijáték és kivilágítási ünnepély utolsó estéje. A rendezőség mindent elkövetett az előző két ünnepély erkölcsi és anyagi sikerének érdekében. Az erkölcsi siker nem is maradt el. Gyönyörű volt a túzijáték, a kivilágítás, a ragyogó lampionfüzerek stb. Az anyagi eredmény azonban sajnos. eddigelő nagyon kicsiny. József főhercegneg ingyen engedte át a szigetet az ünnepély céljaira s így módon lehetővé tette a rendezőségnek, hogy a község és egy koronáért tekinthet meg a szép látványosságot, mégis aránylag keveszen látogattak az előző két estét. A szombati esti ünnep felillmulja szépségével még az előző ketőt is. A tündéri kivilágítás zenekarokon kívül a túzijáték csodálatos dolgokat fog produkálni és pedig automobil- és kerékpárversenyt, mozgó, tűzes alakokkal, Niagara-vízest, akrobaták bírköztását. A befolyó tiszta jövedelmet forintos zálogodulak kívil-

tására, a Szamaritanus Egyület utján rokkantak segítségére és a László-gyermekmenhely javára fordítják. Az ünnepség valóban megérdemli a közönség támogatását. A tizházték este 9 órakor kezdődik.

— **Színésznap és főhadnagy.** Csongori Mariska holttestét ma reggel 9 órakor kivitték a kerepesi temető halottsházába s ott diszes ércokroporsóban ravatalra helyezték. Délelőtt már sok színésznap kereste fel a halottsházat s legfőképpen térdepelve imádkoztak az elhunyt holttesté mellett. Vécsy Ervin főhadnagy a XVII-ik számú helyőrségi kórház VII-ik pavillonjában fekszik, ahol eszmélelére tért, s valószínűleg megmenthetik az életnek. A sebesült maga a kórház vezetője, *Serbanics* törzsorvos kezeli. Egész napon át sokan látogatták meg a sebesült főhadnagyot.

Ma Csongori Mariska tragédiájáról olyan hírek kerültek forgalomba, amelyek arról szólnak, hogy Csongori Mariska nem természetes halállal halt meg, hanem öngyilkosságot követett el. Csongori Mariska az utóbbi időben csakugyan sokat betegeskedett, de a közelmúlt napokban jobban érezte magát és kis leányvá sátákat is tett már. Időközben arról értesült, hogy Vécsy Ervin huszárfőhadnagy nőülni szándékozik, ami nagyon elkésérlette. A mult csütörtökön — valószínűleg e miatt — hevesen összeszólkaztak a szerelmeseik. Este a huszárfőhadnagy távozott Csongoritól, aki végzetlenül magára maradt kis leányával. Másnap Csongori Mariska állapota rosszabbra fordult. Mindenki azt hitte, hogy idegbejaja és akkor keletkezésben volt hashártyagyuladása fokozódott. Harmadnap azonban Csongori váratlanul fölkelte és felkereste egy régi jó ismerősét és orvosát, dr. *Szeitz* Imrét oszmóri-uti lakásán és megvallotta az orvosnak, hogy ezélt három nappal *elkeseredésben megmérgezte magát.* Az orvos megvizsgálta Csongorit és kétségtelenül megállapította hogy a szerencsétlen *teremtés gyufajalattal mérgezte meg magát* Csongori elmondta ezután, hogy 20 doboz gyufát tejen feloldott szattinta meg. A színésznőnek rendkívüli fájdalmai voltak. Kinjain gyomormossással igyekezett az orvos enyhíteni. Majd hazavittette és rendelkezései szerint folyt Csongori gyógykezelése. Aznap délután Vécsy polgári ruhában szintén fölkereste dr. *Szeitz* ot és kérte, hogy jőjjön el Csongorihoz, mert rosszabbul van. Másnap a művésznő állapota valamivel javult, majd ismét rosszabbra fordult. Ekközben Vécsy többször kikocsizott az orvoshoz és kétségbeesetten kérte, hogy jőjjön el és mentse meg. A tegnapielőtti éjjel ott töltötte az orvos Csongori lakásán, kivül egy ápolónő, a kis Lili és Vécsy voltak állandóan a betegnél. Minden hiábavaló volt már ekkor, mert a foszfor azóta lassan felszívódott és megkezdte a testben romboló munkáját. Csongori ekközben imádkozni kívánt, mire elhivaták *Hiacintus* szerzita-átját. Vécsy a másik szobában, melynek ajtaja nyitva volt, a környezet szemeláttára leveleket írogatott; azok közül kettőt, egy, az asztalán levő vasládikába helyezte, egyet pedig kabátja zsebébe. Reggeli három órakor kocsizörgés volt hallható, mire a kis Lili az ablakhoz futott megnézni, hogy ki érkezik. Vécsy ezalatt odatértelt Csongori ágya elé és abban a pillanatban, mikor a pap a szobába lépett, Csongori Mariska ágya előtt föbelötte magát. Az orvos gyorsan beköszötte a vérző homlokot és az ájult Csongorit a másik szobába vitte. Nemsokára megérkezett a szerencsétlen katonatiszt édesanyja, aki amikor találkozott az orrossal, végtelen fájdalommal szokta:

— Ez a negyedik huszár-fiam, aki öngyilkos.

Csongorit a roppant izgalom és a pusztító mérreg mindjobban és jobban elgyöngítette, míg tegnapi este tínyolc órakor szörnyű szenvedéseitől megváltotta a halál.

— **Jó Egészség.** Dr. Nagy Albert népies egészségügyi lapjának ez évi 11-ik száma is ügyesen és életravalóan szolgálja emberséges feladatát. Az elevenen szerkesztett lapba dr. Szőke István, dr. Marton Sándor dr. Vámosy Zoltán egyetemi m. tanár, dr. Leiszner Rezső iriak hasznos cikkeket. A kéthetenként megjelenő újságnak egész esztendőre két korona az előfizetési ára. A kiadóhivatala V. Nagykörút-utca 14. szám alatt van.

— **Felrobbant kazán.** Ma kora hajnalban kázánrobbanás történt a Magyar Petroleumpár-Részvétel-társaság Kén-utca 8. számú telepén. A robbanás folytán egy munkás meghalt, három megsebesült. A robbanás hajnali fél négy órakor történt a gyártelep szabadon lévő kazánosrai között. Tízennyolc kazán sorakozott egymás mellé, amelyeknek az a rendelkezése, hogy a petroleum kivonása után megmaradt kátrányszerű anyagot lepárolás után dolgozzák fel. Hajnalban, amikor folyt az üzem, a XVIII. számú kazán felrobbant. A robbanás folytán tűz támadt a kazán környékén, amelyet a hamarosan kivonult tűzorszék, amelyeket *Szcerbousky* Szaniszló főparancsnok és *Janicsék* Andor tüzifülegyel vezetett, fél óra alatt lokalizálták a tüzet. A robbanásban *Pata* Béla galíciai 27 éves munkás oly súlyos sebeket

szenvedett, hogy meghalt, három munkás: *Zsimba* Antal 26 éves, *Vidár* Ferenc 34 éves és *Sinder* Ferenc 26 éves galíciai napszamosok égési sebeket szenvedtek. Ezeket a mentők a Szent-István kórházba vitték. A rendőrség részéről *Sedőky* V. Ede és oszengeri *Csenlerics* Béla rendőrfogalmazók mentek ki, akik nyomban helyszíni vizsgálatot tartottak. A kázánrobbanást egy 5—10 centiméter széles aulról, lefelé menő hasadék mutatja, de a robbanás okát nem lehetett nyomban megállapítani. A tüvziszgálat holnap lesz.

— **Öngyilkos katona.** *Dengyel* Pál 32. ezredbeli katonát aki nyolc nap óta *Koller* Viktor ezredsnél a IV. hadtest vezérkari főnökénél, mint tisztiszolgá volt alkalmazva, ma reggel fél 6 órakor ágyában vérbetágyva találták. A nyomban előhívott *Hunze* katonai főorvos majd a helyszínen megjelent rendez katonai törvényszéki bizottság minden kétséget kizáróan konstataita, hogy *Dengyel* Pál, akin pár nappal ezelőtt elmezavar tünetei mutatkoztak konyhakkéssel a mellkasába ejtett szurással öngyilkosságot követett el.

— **Kettős kivégzés.** *Ümből* táviratozzák, hogy ott a törvényszéki épület udvarán kettős kivégzés volt. Egy kőműves özevgyét és egy földművet vittek vesztőhelyre rablógylkosságot miatt.

— **Elűjűdött hajó.** *Triestből* jelentik, hogy *Rovignoból* érkező hírek szerint a magyar-horvát tengerhajózási társaság egy gőzöse *Velencébe* menet elcsúszott egy olasz vitorlás bárkát. Az egész legénység megmenekült, csupán egy tengerész sérült meg veszedelmesen.

— **Halálos kerékpározás.** *Regensburg* közelében az országuton *Tichtner* György kereskedőségét, aki távkerékpár-versenyben első díjat nyert, szembe került egy megvadult tehénnel. A szerencsétlen kerékpárúst a bős állat földöntötte és agyontiporta.

— **A Sídoli-cirkusz** előadásai még mindig telt házak előtt folynak. A közönség különösen a Sídoli igazgató által kitűnően idomított lovakat kedveli, ezenkívül *Mr. Georg Francis* szögior lovasmütávyái *Le Bertinos* testvérek a 3. 5 és 7 éves kerékpárúvűveszek, *Adrienne* de *Holstein* iskola-lovarnó nyertek meg a közönség tetszését. A pünkösdi ünnep alatt, vasárnap és hétfőn 2—2 előadás lesz. délután 4 és este 8 órakor. A délutáni előadásokra gyermekek mérsékelt beépődij mellett vehetnek részt s azért minden szülőnek ajánlható, hogy gyermekeit erre a délutáni előadásra vigye el.

(x) **Ha ószál a haja,** használja a Stella-vizet. Ára 2 K. Kapható egyedül Zoltán gyógytárában, Budapest, V., Szabadság-ter.

(x) **Zoltán Desső** bluz-árúháza Király-utca 30. sz. július végéig vasár- és ünnepnap zárva.

A Klotild-Szeretetház ünnepe.

Budapest május 29.

Magasztos nivatásához méltó ünnepség keretében ülte meg ma a Klotild-Szeretetház Egyesület fennállásának negyedszázados jubileumát. A jubiláris alkalom ünnepségét emelte az emberbaráti egyesület legújabb alkotása, a budakeszi új szeretetház felavatása. Az ünnepi közgyűlésen avatták fel a lóvaros telkén épült budakeszi-úti szeretetházat, mely egy középsőt és egy oldalpavillonnal, összesen hatvan gyermek ellátására van berendezve. A középső pavilon az igazgatósági helyiségeket, tantermet, disztermet, betegszobákat tartalmazza, a két oldalépület a cselődiakóházakat és a műhelyeket foglalja magában, ahol a gyermekeket asztalos, könyvkötő-, cipész munkákra oktadják, foglalkoztatják ezenkívül a gyermekeket földmunkával is. Az intézet diszítési és felszorelési munkáit több fővárosi cég a jótékony cél iránti nemes áldozatkészségből ingyen készítette. Az intézet előtt gyönyörű park terül el, a lépcsőfeljáró homlokzatát *Klotild* főhercegnység domborműve — *Sirobi* Alajos műve — disziti amelyet ugyancsak a mai ünnep alkalmából lepleztek le.

Az ünnepen *Klotild* főhercegnység és *Erszébet Henriette* főhercegnő is jelen voltak, pontban 11 órakor érkeztek meg *Szirmay* grófnő udvánhölgy kíséretében. A magas vendégeket a bejárat előtt gróf *Bathányi* Lajos elnök üdvözölte, mire *Klotild* főhercegnység az a jelenlévők éljenzése közepette szíves szavakkal köszönte meg az üdvözlést, majd a fejjártnál kétoldalt sorfalat álló gyermekekre tekintette meg, kedvesen tudakozódva fűk hógylétükről, egyik-másik arcocskáját meg is simogatta. Ezután a főhercegnység az egész diszes társaság élén az intézet középső pavillonjának elsőemeleti disztermébe ment, ahol az ünnepi közgyűlést tartották meg. *Klotild* főhercegnység és *Erszébet Henriette* főhercegnő *Andrássy* Tivadar grófnéval egyetemben külön asztal mellett foglaltak helyet, míg a rendez elnöki asztal mellett gróf *Bathányi* Lajos elnök és *Emich* Gusztán és dr. *Münlich* Aurél másodelemlők ültek. A diszes közönség sorában ott voltak: *Wlassics*

Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter mint a Széll Kálmán miniszterelnök által megbízott kormányképviselő és neje, *Darányi* Ignác földmiveltésügyi miniszter, gróf *Andrássy* Gyula és *Tivadar* és gróf *Telesi* Sándor országgyűlési képviselők, *Széll* Ignác államtitkár, *Emich* Gusztáv udvari tanácsos, *Halmos* János polgármester, zalai *Fenyvessy* Adol bírói tag; gróf *Bathányi* Lajosné, gróf *Andrássy* Tivadar leányai *Münlich* Aurélné, dr. *Neumann* Ármánné, *Böke* Gyuláné, *özvegy* *Országh* Sándorné, *Devecsi* Ferenc és neje, *Hállay* Ferenoné, dr. *Adler* Zsigmond főorvos, *Elek* Pál és neje, *Somlyai* József árvaházi igazgató, *Szőcs* András intézeti igazgató, *Lederer* Ábrahám, *György* Aladár *Tirsohel* Jánosné gondnokné *Hirsch* Istvánné, *Holzhus* Károlyné, *Lafranco* Mariska és *Erzsike*, *özvegy* *Lafranco* Jánosné, *Matzinger* Rózsa, *Fuchs* Malvin, *Wilde* Margit, dr. *Hanzély* Lászlóné, *Gáll* Jenőné, dr. *Baumgar* en *Egmontné*, dr. *Gomperz* Miksáné, *Friedländer* Jenőné, *Lavosovics* Betty, *özvegy* *Palmer* Endréné, *Tavy* Károlyné, *özvegy* *Márkus* Lajosné és leánya, *Farnady* Elemérné, *Varga* Róza. *Tabody* József os. és kir. kamarás a Fehér Kereszt Egyesület képviselőjében, *Magyar* József az intézet jelenlegi igazgatója, *Szőts* András az intézet volt igazgatója. A Bölcsőde-Egyület képviselőjében: *Adler*-*Bancolai* Hedvig, dr. *Vajda* Adol, *Thők* Endre és neje és *Bálint* Sándorné; az Országos Gyermekmenhelyi képviselőjében: *Herzberger* Sándorné, *Dezső* Imréné, *Nádasdy* Gusztáv dr. *Jarmay* Gyula; a Szeretetház Egyesület képviselőjében: dr. *Hernády* Mórné alelnök, *Bayer* Bólané és báró *Edelsheim-Gulay* Lipótné; a Szamaritanus-Egyesület képviselőjében: dr. *Karics* Károlyné; a Gyermekbarát-Egyesület képviselőjében: *Habóthy* Sándor és *Bérczy* István.

Az ünnepi közgyűlést gróf *Bathányi* La. os elnök nyitotta meg, halás köszönetet mondott a tisztelegnek megjelenésükért, majd felhívta *Palmer* Kálmán titkár az egyesület rövid történetének előadására. *Palmer* Kálmán ezután felolvasta az egyesületnek leüdüles szavakban megirt. dióhába foglalt történetét, amely fölélliti, hogy a Klotild Szeretetház-Egyesület *Molnár* Aladárnak köszönni létesülését, aki hazánkban az első szeretetházat szervezte. Emelkedett szavakban méltatta azokat a nagy érdemeket, amelyeket az egyesület telvirágoztatása körül tízenegy évi elnöksége alatt gróf *Andrássy* Gyuláné szerzett, aki 1880 március 19-étől 1891 február 8-ig viselte az elnöki tisztelet; alatta az intézet növekedésének száma megtekintéséről, a vagyon megszerzéséről. Halás szavakkal emlékeztek meg a királyi ház támogatójáról, amelynek kegyéből viseli az intézet 1883 óta a Klotild-nevet, különösen *Maria Dorothy* és *Margit* főhercegnők buzgó érdeklődéséről, majd *Erszébet* királynénak 1887 március 29-én történt váratlan látogatásáról s a kormány, a székesfőváros, a katonai építészeti hatóság és a társadalom támogatásáról. A közgyűlés az élénk tetszéssel és elhözvesszel fogadtott jelentés után leárgyatta a választmány évi jelentését a számvizsgáló bizottság jelentését és az 1903-ik évi költségvetést s megadta a felmenyit a választmányának, az igazgatóságnak s lovag *Falk* Zsigmond pénztárosnak, aiti abból az alkalomból, hogy az egyesület vagyonának 25 éves kezelés után aggtörára való hivalkozással lemondott, tiszteletbeli taggá választották. A számvizsgáló-bizottság tagjait (*Burchard*-*Selavary* Kóndrád, *Lederer* Ábrahám és *Osztoics* Mihály) ura megválasztották, ugyszintén a választmányak az alapszabályok érte mében kisorsolt részét is; *Szendray* József választmányi tag lemondván, helyébe báró *Edelsheim Gyula* Lipótot vá szattották meg; ellenőr *Muckmayer* Ferenc lovag lemondása következtében dr. *Kéleti* Gyula lett.

Az ünnepély a kalmából 6 felsőház üdvözölő-táviratot intéztek; ezután felolvasták az üdvözölő-iratokat és táviratokat, amelyeknek sorában a Budapesti VIII. ker. Általános Közjótékonykásági Egyesület, a Szeretetház Országos Egyesület, az Országos Nőképző-Egyesület, valamint gróf *Telesi* Géza és *Verdy* Károly tanfelügyelő üdvözöletet voltak. Ezután gróf *Bathányi* Lajos megköszönte a fenségeinknek kegyes megjelenésüket és a közgyűlést bezárva, felkérte a vendégeket az intézet megtekintésére.

Ez alkalmából *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter üdvözölte a kormány nevében *Klotild* főhercegnység 6 tiszteletét, kimentvén egyúttal *Széll* Kálmán miniszterelnököt, akinek megbízásából jelent meg. A főhercegnység kegyesen fogadta a jelentést és örömet nyilvanította a miniszter megjelenésén. A fensége beszélt *Darányi* Ignác földmiveltésügyi miniszterrel is, aki az intézet első jogtanácsosa volt.

Az intézetet tekintették meg ezután a vendégek. A főhercegnők mindenképp egy tanyteremben jelentek meg, ahol az egybegyűlt növekedés hársány éljenzéssel fogadták az alkalmi dal élénklésével üdvözölték a magas vendégeket. *Kohli* János növekedés szép s avak kíséretében virágoktrátt nyújtott át *Klotild* főhercegnységnek, aki megsimogatta a gyermekeket és látható örömmel fogadta az üdvözlést. Azután a betegszobákat tekintették meg, ahol *Lackovich* Elemér intézeti orvos fogadta a főhercegnöket s szolgáit magyarázatokkal Gróf *Bathányi* Lajos elnök meg bemutatva a főhercegnységnek *Gerster* Kálmán műépítész, az intézet építőjét, aki előtt *Klotild* főhercegnő megelégedését fejezte ki. Lementek ezután az első emeleten levő elnöki szobába, ahol egy *Klotild* főhercegnység, mint *Erszébet Henriette* főhercegnő beirták nevüket a vendéglönyvbe. Majd lejűttek a lépcsőfeljáró homlokzatán elhelyezett s lepellé födött domborművű mellképhez, ahol időközben nagy közönség gyűlt össze. Itt dr. *Münlich* Aurél egyesít-

let másodolbök intzett 6 fenségeshez lendület beszédét:

A legmélyebb hála és köszönet érte volt az — mondotta a szónok — amely egyesületünk arra indította, hogy ezen a díszes helyen, ahol e pillanatban egyesültünk fennállásának 25 éves fordulóját és egyszerűsödését szeretnénk emelt ezen új hajlék megnyitását ünnepeleljük, és királyi fenség szoborállítását helyezzük el örök emlékeztetőül mind volt, mind leendő, mind leendő növendékeinknek arra az oadaid ijejedelmi pártfogásra, amelyben fenség egyesületünk és intézetünk legkegyelmesebb védnökségének egész ideje alatt részestette. A mi törekvésünk az, hogy e falak között az elhagyott gyermekekből a hazának és a társadalomnak munkás honfiakat és polgárokat neveljünk, és ebben a törekvésünkben mindig a legmagasabb mintákat gyánánt fog előlünk állani fenség. aki ügyünket példás nagylelkűséggel támogatta, Kérjük fenség. kegyeskedő megengedni, hogy a legmagasabb képmását feltüntető emléket állhasson az örökre hirdethessék halánkat.

E szavaknál a közönség lelkes éljenése közt lehullott a lepel a mellképről mire dr. Münnich Aurél így fejezte be beszédét:

— Isten árasza el minden áldásával fenségedet, hogy hazánk, nemzetünk javára évek hosszú során át lehessen még a magyar nők mintaképe!

A lelkes éljenés után *Klotild* főhercegnő szives szavakban köszöntö meg a róla való megemlékezésnek e szép jelét. Ezután az intézet volt növendékei nevében *Bajthay* Károly csinos beszédben mondta el a régi növendékek halálját úgy az intézet mint a védnökön iránt és egyszerűsödését felajánlotta a fenséges asszonynak a régi növendékek gyűjtését amelyet az intézet céljaira szántak valamint egy általa készített díszes albumot, amely az új intézetről való felvételeket tartalmaz. *Klotild* főhercegnő megköszönte a fogadtat a hála és őszinte megnyilatkozásait, köszönettel átvette a gyűjtött összeget s érdeklődéssel szemléte meg az albumot.

A pavillontól jobbra és balra elhelyezett család-házakat tekintették meg e után. Ezek közül különösen a 6—8 éves növendékek számára készült családhoz nyerte meg a fenségek tetszését. Itt a gyermekek rendszeres ípparal még nem foglalkoznak. de a kézi ügyesség elsajátítására mindenféle apró játékszereket, csecsebecskéket, sőt apróbb háztartási cikkeket is készítettek; minden papírulladékok értékesítének. Ilyen készítményekből Velasiz tanító és neje vezetésével ez alkalomra egész kiállítás készült, amelyben kosármunkák, szalmafonatok, kalapok, papucskok, játékszerek létesen voltak elrendezve. *Erzsébet Henriette* főhercegnő is élénken érdeklődött az egyes tárgyak iránt és nagy figyelemmel halgatta a magyarázatokat. Ezután még a másik családokban elhelyezett asztalos- és egyéb műhelyeket szemlélték meg és közel másfélórai ottidőzés után a közönség lelkes éljenésé-től kísérve, elhajtattak az intézet épületéből.

FŐVÁROS

(*) **A községi választások névjegyzéke.** Az igazgató-választmány *Mérő* János királyi tanácsos elnökésével ma délelőtti ülést tartott, amely alkalommal kihirdette a választók névjegyzékére vonatkozólag május 25-én hozott határozatait. Elrendelte a választmány, hogy mindazokat a határozatokat, amelyekkel valakit a névjegyzékből kitéröltek, az illetékel irásban közöljék. A kihirdetett határozatok ellen június 6-áig lehet fellebbezni. — *Seregi* Zoltán tanácsjegyző mint a választmány jegyzője, bejelentette, hogy a virilisták névjegyzékének a munkálatai annyira előrehaladtak, hogy ki lehet tűzni a jelentkezés határidejét arra, hogy az adónak kétszeres beszámítására vonatkozó bejelentést az illetők megtegyék. Az igazgató-választmány ennél fogva fihívja az erre jogosultakat, hogy június 1-től 8-áig személyesen vagy a meghatalmazottaik útján mutassák meg az okirataikat *Seregi* Zoltán jegyzőnél, a Központi városháza II. emeleti 212. számú helyiségben.

(*) **Inasiskolai tanítók képesítő vizsgálatát.** A tanács két esztendeje, hogy az inasiskolák általános szívnálatt emelje, dr. *Bárcay* István tanácsos kezdesere általános irányú, építő- és gépipari szaktanfolyamokat szervezött, amelyekre összesen 90 fővárosi tanítót vettek föl. E tanfolyamokat a napokban megszüntették s ma fejezték be a tanítók képesítő vizsgálatokat. E vizsgálatokra a kereskedelmi miniszter *Mátyusfi* Márton osztálytanácsos, iparoktatási főfelügyelő elnökésével nagyobb bizottságot küldött ki. Az eredmény, bár a bizottság a legnagyobb szigorral járt el, valóságos meglepő. Az összes elnevezettek, egy kivételével, képesítettnek nyilvánították. Közöttük 20 tanítót különös díszesrelet is kiüntettek. A tanfolyamokat őszől kezdve újra szervezik s ezzel lassacskán előrik, hogy a tanítók valamennyien megszerzik a szakképzettséget, amelytől az inasoktatás-ügy modern irányba való fejlesztése függ.

SZÍNHÁZ, ZENE

Vendégzsemperelesek a Nemzeti Színházban. A Nemzeti Színház igazgatósága tervbe vette, hogy a jövő hónap folyamán a vidék elsőrangú művészeinek és művésznőinek alkalmat nyújt arra, hogy tehetségüket a főváros közönségének bemutassák. Ebből a célból júliusra több vendégzsempereles lesz a Nemzeti Színházban. Legelsőnek a jövő hét folyamán *Tólvölgy* Margit, a kolozsvári Nemzeti Színház művésznője fog vendégzsemperelelni *A városi taidr* Yanoita szerepében és a *Stuart Mária* címszerepében.

A Vigaszínház pünkösdi előadása. A Vigaszínházban pünkösdi vasárnapján és hétfőjén két-két előadás lesz. Mindkét estén a *Forgószél kisasszony* adják. Ezek egyszerűsödés a darab utolsó előadásai, mert *Fedák* Sári ugyanakkor bucsuzik a *Vigaszínház* közönségétől. Előzőleg még hétfőn délután eljátssza a *Codköszerzett völgényben* *Abraj* Irént. Vasárnap délután *Mici hercegnő* kerül színre Varsányi Irénnel.

Fővárosi Nyári Színház. A budai színházban ma este a *New York szípe* kerül színre. Az összevagy előadás keretében sikeres bemutakozása volt egy szimpatikus vendégnek, *Sólti* Vilma kisasszonynak. A fiatal színésznő kedves jelensége a színpadon, rutinos a stéka és csinos az éneke. A közönség a vendéget szeretettel taposolta.

Hírek a Népszínházról. *Planquette* operettjének, a *Rip van Winklenak* ma lesz 120-ik előadása a Népszínházban. Az új átdolgozás ma is szép közönséget gyűjtött a Népszínházba. *Lisbeth* szerepét *Zilahiné-Singhofer* Vilma és *Ripet* *Raskó* Géza énekl. A *Rip* pünkösdi vasárnapján is színre kerül. — A *Bob herceg*, *Huszka*, *Marios* és *Bakonyi* operetteje, pünkösdi hétfőjén ismét színrekerül még pedig részben új szereposztással. *Bob herceg* szerepében *Szekély* Irén, a szegedi színház szépbangú művésznője fog vendégzsemperelelni. Ez előadásra már most váltakozó jegyek a Népszínház elővételi pénztáránál és a városi jegyirodáknak.

Beóthy László színháza. *Krausz* Károly háztulajdonos, akinek király-utcai házában a Rémy-féle mulató volt, kérvényt adott be a fővárosi hatóságához, hogy ezt a helyiséget akkéat alakíthassa át, hogy ott kisebb szindarabokból álló színelőadásokat tarthassanak. Az engedelmet kileno évre kéri s a terveket bemutatja. A mérnöki hivatal az engedelmegadást javasolta s ugyanazt ajánlotta egyhangulag a középítési bizottság is. Arra való tekintettel, hogy nem új színház nyitására van szó, hanem az eddig dalsarnokként használt helyiség átalakításáról, annál is inkább, mert a kulturális érdek azt kívánja, hogy a dalsarnoknál felsőbbloku műintézet alakítását a fővárosi hatósága mozdítsa elő. A tanács, mielött az átalakításra vonatkozó engedelmet kiadta volna, az ügyet a színházvizsgáló-bizottsághoz tette át, amely a kérvényt ma vette tárgyalás alá. *Horváth* János tanácsos elnökésével. S mert a kérvényben is jelezve volt, hogy az új színház művezető-igazgatója *Beóthy* László lesz, az ülésre őt is meghívták. A színházvizsgáló-bizottság őt szóval kettő ellen úgy határozott, hogy a kérelem teljesítését javasolja.

A Vigaszínház bemutatása. A Vigaszínházban kedden került bemutatásra *Gatanul* és *Bernnek Dupont* című bohózata, mely *Párisban* a legzajosabb siker: aratta.

Róman dráma magyar színpadon. *Solyom* színésziskolája június 14-én már a második róman drámát mutatja be a Népszínház közönségének. Első volt *R. Rossetinek* *A lecke* című színműve. A második melyet *Napasta* címen *Caragiale* a bukaresti Nemzeti Színház igazgatója irt, Berlinben (*Aranka* címen) nagy sikert aratott. Mindakettőt dr. *Alexis* György fordította. A *Napasta* magyar címe *A bossza* lesz, amennyiben e dráma tárgya az ismeretes cine'n mintyével kongruál. A darab egyéb erősségein kívül egy-egy alakjának rendkívül realiztikus színészesével tűnik ki.

Lindh Marcella Londonban. Londonból jelentik, hogy *Lindh* Marcella asszony ma tartotta a St. James-Hallban második hangversenyét. Az óriási közönség, amely a nagy csarnok minden zugát betöltötte a kiváló művésznőnek minden énekszámát kitérölő tapssal fogadta.

MŰVÉSZET

□ **Az Erzsébet-szobor pályázata.** Az Erzsébet királyné emlékére emelendő szoborra kihirdetett pályázat első alkalommal tudvalegőleg nem jart eredményrel s a szoborbizottság új pályázatot hirdetett. Az új pályázaton a következők jelentették be részvételiüket: 1. *Margó* és *Popper* szobrászok;

Schoor és *Fischer* építészek; 2. *Teles* *Ede* és *Téry* *Emil*; 3. *Maróti* (*Rintel*) *Géza*; 4. *Dunai* *László*; 5. *Hickel* *Rezső* és *Mátvai* *Lajos*; 6. *Vorb* *László* (két tervvel); 7. *Hogyas* *Ferenc*; 8. *Tóth* *András*; 9. *Dankó* *József*, *Papp* és *Szabolcs*; 10. *Róna* *József*; 11. *Biró* *Ferenc*; 12. *Andrájka* *József*; 13. *Zala*, *Edlét* és *Jámbor*; 14. *Fadruss*, *Korb* és *Giergl*; 15. *Trayer* *János*, *Benkó* *István*; 16. *Kater* *Albert*; 17. *Mikola* *Ferenc*. Az Erzsébet-emlék végrehajtó-bizottsága a szobrok, illetve a pályatervek átvételével és helyökhöz kijelölésével *Ráth* György bizottsági elnököt és *Rákosi* Jenő és *Hausmann* Alajos bizottsági tagokat bizta. A pályaművek szállítását már ma reggel megkezdették és azonnal hozzá is fogtak a főállításhoz. A pályatervek ez alkalommal a városligeti Műcsarnok valamennyi termét eliohaglják, a két jobb-oldali kis terem kivételével. A pályázók kedden, június 2-án, délelőtti ülést tartanak, amelyen két tagot választanak a zsűribe.

□ **Művészeti felolvasás.** Dr. *Róza* *Miklós*, a Nemzeti Szalon tükára művészeti felolvasást tart a *Bachmann* és *Pörge* festőművészek vezetése alatt álló testiskola helyiségében (Újpest, Zrínyi-utca 5. sz.) szombaton délután öt órakor.

□ **A lakberendezési kiállítás.** A Magyar Iparművészeti Társulat lakberendezési kiállítását, tekintettel a pünkösdi ünnepek alkalmával terüandó vidéki közönségre, szombaton este fényesen kivilágítják. Ezen a napon a kiállítás nyitva van reggel 9 órától este 9 óráig. A belépődíj mint rendszeren 60 fillér. Pünkösdi vasárnapján a kiállítás 9 órától délután 5 óráig van nyitva. Hétfőn a kiállítás zárva marad.

Nyiltér.

Ki sokat ül és nincs alkalmá hosszasan séták vagy egyes sportágaknál az altesti szervek rendszer működését előmozdítani, annál a rég bevált „Styria-forrás” tisztán, emésztést és anyagcserét előmozdító hatás.

(Az e rovat alatt közlötteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **A hásiarát.** A nagytétényi római katolikus plébánia ebédőtermében 1902. évi július hó 28-án reggel izgalmas jelenet játszódott le. *Wippelhauser* György duna-bogdányi bányakezelő, aki mint látogatóba jött vendég időzött a plébánián, hirtelen felugrott a reggelire terített asztal mellől s revolvert rántva, rálött barátjára *Lauchs* István római katolikus segédlelkészre. A golyó a kaplán jobb arcát horzsolta anélkül, hogy jelentékenyebb sérülést okozott volna. Hónapokon át folytatta ez ügyben a pestvidéki törvényték a vizsgálata, amely a következő adatokat derítette ki a merénylet előzményeiről: *Wippelhauser* György dunabogdányi bányakezelő éveken át benső baráti viszonyban volt *Lauchs* István volt nagytétényi, utóbb veresboglári római katolikus segédlelkészszel. Ez a baráti viszony csak erősödött akkor, amikor *Lauchs* — 1901. év március havában — Dunabogdányba került segéd elkösznek. A kaplán napos vendég volt a bányakezelő házában, de nem éppen baráti szeretettel készítette őt erre a sűrű mindennapos látogatásokra, hanem *Wippelhauser* fiatal felesége. Tovább mint egy évig élt vissza barátja vendégzsempereletével és bizalmával *Lauchs* István segédlelkész. Az egész íalu tudott már erről, csak a férj nem. Ezért lepte őt meg 1902. év május havában az a körülmény, hogy barátja váratlanul, gyorsan áthelyeztette magát Dunabogdányból Nagytétényre. Hiába faggatta *Wippelhauser* az áthelyezés oka felől, *Lauchs* kitérőleg azt a választ adta, hogy a társaséleti viszonyok készítették őt Dunabogdány elhagyására. E költözése után bekövetkezett a katasztrófa a bányakezelő családi életében is. Felesége, akiben addig feltétlenül megbízott, elhagyta s Szigetmonostorra költözött. Ekkor tudta meg a szerenésietlen bányakezelő a szomorú valót. A tanuk, a levelek, mind meggyőzték őt arról, hogy a jobarátt visszaét bizalmával. A mélyen sujtott férj leszámolni akart a csábítóval s ezért 1902. július 26-án korán reggel Nagytéténybe ment. *Lauchs* épp a reggeli misét végezte. *Wippelhauser* megvárta,

Koronajárások 101.50. Magyar koronajáradék 100.—. Osztrák-magyar bank 118.30. Dél vasút részvény 14.75. Elbavölgyi vasút —. Bécsi váltófér 852.66. Párisi váltófér 812.25. Unio bank részvény —. Alpesi bányarészvény 190.—. Az irányzat nyugodt.

Frankfurt, május 29. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Artyolamok januárja. Esti forgalom Osztrák hitelrészvény 209.70 Német bank —. Disconto —. Berlin kereskedelmi bank 154.25. Gelsenkircheni —. Harpeni 177.80. Laura-kohó 213.50. Olasz járadék —. Az irányzat csendes.

Kassa, május 29. (Zárja.) 42%-os ezüst-járadék 100.50. 1890. sorozat 154.50. Dél vasút 14.70. 4%-os Osztrák aranyjárdék 103.—. Osztrák hitelrészvény 209.10. Osztrák-magyar államvasút 146.20. Olasz járadék 103.60. 4%-os magyar aranyjárdék 101.60. Az irányzat csendes.

Budapest-köbányai sertés-kereskedelmi csarnok jelentése.

Május 29. A sertésüzlet irányzata: változatlan. A) Hízott sertések ára: I. A Magyar elsőrendű: Óreg nehéz (párónként 400 kilogramm feletti súlyban) 112—114 fillérig. Óreg közep (párónként 300—340 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Fiatal nehéz (párónként 320 kilogramm feletti súlyban) 120—122 fillérig. Fiatal közep (párónként 251—320 kilogramm terjedő súlyban) 120—121 fillérig. Fiatal könnyű (párónként 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — II. Magyar szedett: Nehéz (párónként 280 kilogramm feletti súlyban) — fillérig. Közep (párónként 240—260 kilogramm súlyban) — fillérig. Könnyű (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — III. Romániai: Nehéz (párónként 320 kilogramm feletti súlyban) — fillérig. Közep (párónként 250—320 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Könnyű (párónként 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — IV. Romániai eredeti (Stachl). Nehéz (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Könnyű (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — V. Szerbiai: Nehéz (párónként 280 kilogramm feletti súlyban) 118—120 fillérig. Közep (párónként 240—260 kilogramm terjedő súlyban) 118—118 fillérig. Könnyű (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban) 112—114 fillérig.

Sertésállomány 1903. május 27. napján volt készlet 47.176 darab. — 1903. május 28. napján felhajtott 303 darab. — 1903. május 28. napján elszállított 739 darab, 1903. május hó 29. napjára maradt készletben 46.733 darab.

Időjelzés.

— Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. — Budapest, május 29.

Hazánk időjárásában az esős jelleg van túlsúlyban. Tegnap az ország déli részein voltak hevenyint jelentékeny zivataros esők, míg egyebütt a csapadék jobbra 5 mm-en alul maradt. A hőmérséklet a normális körül volt.

A magas nyomon Oroszország felett, az alacsony pedig dél nyugati Európában helyezkedett el.

Európában a hőmérséklet általánosan emelkedett és az idő jobbra derült. Zivataros esők voltak Francia- és Németországban, meg a Bakánon.

Küldés. Változóan felhős, meleg idő várható, helyenkint zivataros esőkkel.

Viz állás.

Table with columns for location (Maj. Maj., Máj. Maj.), water level (M. Sziget, Tökeshaza, V-Namény, etc.), and values.

Napirend.

Naptár. Szombat, május 30. — Római-katolikus: Ferdinánd király. — Protestáns: Nándor. — Görög-orosz: (május 17.) Andronik. — Zsidó: Sivan 4. Sabbath Bara 6 P. — Nap két: 3 óra 52 percek. — Nyugszik: 7 óra 30 percek. — Bold két: 7 óra 44 percek reggel. — Nyugszik: 10 óra 36 percek este.

A miniszterek nem fogadnak. A képviselőház hármagya fogad délelőtt 11 órától 12-ig. Nemzeti Múzeum. Képtár. Nyitva van délelőtt 9 órától délután 1 óráig.

Műegyetemi múzeum (Kerepesi-ut 72.) d. e. 9-től 1 óráig.

A Nemzeti Szalon kiállítás nyitva délelőtt 9 órától este 8 óráig. Belépőjű 1 korona.

A földtani múzeum (Stefánia-ut 14.) Nyitva délelőtt 9 órától 1 óráig. Belépőjű 1 korona.

Az aquanomi csatlások és múzeum. Megtekinthető egész nap. III. ker. Ó-Buda, Kilsz-Szent-Endrei-ut. Helyiérdekű vasút a Pálffy-térről.

A kereskedelmi és iparkamara könyvtára (Szemere-utca 6. sz.) nyitva minden hétköznap fél 10-től fél 2-ig.

A fővárosi könyvtár (Károly-kört 28.) mindennap nyitva van, köznapokon délelőtt 9—1-ig, vasár- és ünnepnapokon 9—12-ig.

Műcsarnok könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 1-ig. Akadémiai könyvtár nyitva 3—7-ig. Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 12-ig és délután 3 órától este 8 óráig. Művelődési egyesület helyiségei a Markó- és Súlyom-utca sarkán, reggel 8 órától este 6-ig. Egyetemisták egyesületének az Ullic-utcon délelőtt 7 órától 12 óráig és d. n. 3 órától 8 óráig. Állatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépőjű 60 fillér. Magyar Kereskedelmi Múzeum. Igazgatóság, kereskedelmi szaknyelvtár, tudakozó-osztály és kézi mintatár: V. kerület Váci-kört 22. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. Hazai termékek állandó kiállítása és kereskedelem-történet-gyűjtemény, továbbá a házi-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetők árúitásokat is eszközöl) a városi ipar csarnokában (vasár és ünnepnapokon is) nyitva délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. A külföldi kirendeltségek közötti üzletvezetés (Magyar kereskedelmi részvétel) V. Váci-kört 22. szám alatt.

Advertisement for Dr. Kajdacs József, a specialist in men's diseases (Férfi és Női Nemi Betegségeket), including syphilis and impotence. Located at Budapest, IV., Kigyó-utca 5. I. em.

Advertisement for Guttman L. Budapest, featuring various types of paper and stationery. Address: IV. Városház-utca 2. Kossuth Lajos-n. sarkán.

Advertisement for Legszébb Legjobb Legolcsóbb PAP-PAP-PAP, featuring images of beds and a list of prices for various bedding items.

Advertisement for Hinkó Kaufmann & Co. Zágráb, Horvátország, featuring a list of prices for various goods and services.

Advertisement for BUTOROK, featuring a list of prices for various types of beds and mattresses.

Advertisement for DÓCZIM. Budapest, featuring a large image of a shoe and a list of prices for various types of shoes.

Advertisement for GICHNER JANOS, featuring a list of prices for various types of paper and stationery.

Advertisement for Dr. FABINYI, a specialist in men's diseases, featuring a list of prices for various types of medicine and services.

Advertisement for ANYÁK TANÁCSADÓJA ÉS ÚTMUTATÓJA, featuring a list of prices for various types of books and services.

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
Orelio J. vendégfellépítővel.

A nürnbergi mesterdalnokok.
Opera 3 felvonásban. Szövegét és zenéjét írta Wagner Richárd. Fordította dr. Váradi Antal.

Személyek:

Hans Sachs	Orelia	Moser	Pichler
Veit Pogner	Szendrői	Ortel	Ney B.
Vogelsang	Dalnoki	Schwartz	Kárpát
Nachtigal	Mihályi	Foltz	Kornai
Bockmeyer	Hegedüs	Stolzingi Walth.	Broulik
Kotner	Beck	Eva	Krammer
Zorn	Kiss B.	Dávid	Gábor
Eisslinger	Bartoluzzi	Magdaléna	Válint

Kezdeté 7 órákor.

VIGSZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
Fedák Sári k. a. mint vendég.

Forgószél k. a.
Énekes bohózat 3 felvonásban. Irta Kratz és Stobitzer. Fordította Beöthy László. Zenéjét összegyűjtötte Kún László.

Személyek:

Paul Roland	Balassa	Liane	Fedák S.
Aurelie	Nikó	Ravelin	Szerény
Lebardieu	Hegedüs	Blanche	Hegedüsö
Claire	Rostagni	Serignan	Tapolczai
Gaston	Tansy	Dubois	Vendrei

Kezdeté 7 1/2 órákor.

NÉPSZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
Rip van Winkle.
Regényes nagy operetta 4 felvonásban. Irta Mailhac Gille és Farnie. Fordították Evva Lajos és Falk Rikárd. Zenéjét szerette Planquette Robert.

Személyek:

Derrick	Solymosi	Lisbeth	Singhoffner
Adrien	Magda	Pekly	Szerdahelyi
Van der Bilt	Kovács M.	Jacinte	Harmath
Noik	Ujvári	Hudson	Rózsa
Katrina	Kápolnai	Szellem	Kenedi
Rip van Winkle	Raskó	Törpe	Dezsőfi

Kezdeté 7 1/2 órákor.

MAGYAR SZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
A drótosztót.
Nagy operetta előjátékkal, 2 felvonásban. Irta Leon Viktor. Fordították Ruttkai György és Mérei Adolf. Zenéjét szerette Lehár Ferenc.

Személyek:

Günther	Boross	Pfefferkorn	Sziklai
Mici	Kornai	Zsuzsika	Szentgyörgyi
Jankó	Rubos	Milos	Ráthonyi

Kezdeté 7 1/2 órákor.

URANIA SZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
Frizzo
Átváltozó művész vendégfellépője.
Kezdeté 7 1/2 órákor.

FŐVÁROSI NYÁRI SZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
Klo-Klo.
Énekes bohózat 4 felvonásban.
Kezdeté 7 1/2 órákor.

VAROSLIGETI NYÁRI SZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
Három kívánság.
Operett 3 felvonásban.
Kezdeté 7 órákor.

UJSZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
A váróteremben.
Utána:
Izák feloldozása.
Keleti operett 3 felvonásban.
Kezdeté 8 órákor.

NEMZETI SZÍNHÁZ.
Szombat, 1903. május hó 30-án.
A titok.
Vígjáték 3 felvonásban. Irta Wolf Pierre. Fordította: Fái J. Béla.

Személyek:

Jauvenel	Ujházi	Trévoux	Náday
Jauvenel-né	Rákosi	Langeancó	Helvey
Henry	Dezső	Geneviève	Paulay
Santenayné	Lánczy	Marie	Ligeti

Kezdeté 7 1/2 órákor.

Ős-Budavára
Nyitva d. u. 6 órától reggel 4 óráig
Ma szombaton, május hó 30-án.
A magyarországi és külföldi tornasportok szórakoztató és leközlő tagjai részére

Nagy rózsaszünetpály
A fényárban úszó, virágokkal díszített területen szemléltető

Diszfelvonulás. Nagy tűzijáték
a Mont-Pellée káptató és tűzijáték a vízen!
A Korvin-terti nagy variété színpadon

Diszeloadás
a világ leghíresebb attrakciójával este 9 órákor kezdődik.
A körkép kávéházban

FOLIES COMIQUE
Kittinés műsorral. Két remek bohózat.
A szabad területen íszenzáolás mutatvány.
Belépődíj 1 kor. Tűzdel jegyekre 40 fill. ráfizetendő

FŐVÁROSI ORFEUM
Waldmann Imre igazgató
Nagyemlék-utca 11.

Még csak bezárólag május 31-ig:
nagy nemzetközi művész-és különlegességi-előadás
Kezdeté 8 1/2 órákor.

Az ideai évad utolsó előadása
1903. május 31-én.
A téllekerben reggel 5 óráig Vörös Elek előadások hangversenye.

HA MÁR
semmiféle kísérlet nem használt, próbálja meg a Szapal eszű-és kőszvény-kenőcsöt. Ára 5 korona utasítással. Kapható a „Magyar király” szöveg-szerterében Bpest, V., Marokkai-u. 2/N

Ideal
IRÓGÉP
azonnal és állandóan látható írásnál. Tizedes rovatozásnál. Prospektust és írásmintákat küldenek:
Schott H. és Donnath
Budapest, VII., Erzsébet-körut 1. szám.

Aki a pünkösdi ünnepekre férfi-, fiu- és leányka- RUHÁT
beszereni óhajt, saját érdekében kérem tekintse meg előbb ruháktármat és különlegességemet.

Jutányos, szabott ár.

NEUMANN M.
— cs. és kir. udvari szállító —
férfi-, fiu- és gyermekruha-telepe
Budapest, IV., Muzeum-körut 1.
Képes árjegyzék bérmentve.

Havelok 18.— K.
Raglan 36.— K.
Divatöltöny 29.— K.

Minden tiszta gyapju, Rothberger Jakab, cs. és kir. udv. szállítónál, Budapest, Váci-utca 6.

A szépség titka!
Viruló areszint, szépséget, örök ifjúságot, bársönyhnm kezeket biztosítanak a feltömlhatlan, hivatalosan megvizsgált, tökéletesen ártalmatlan szépség-különlegességeknek elismert, párizsi, valódi Dr. Lejossé-féle Ravissante-Crème (porcellán tégely ára 2 korona), Ravissante-arepor (eredeti doboz ára 1 kor. 20 f.), Ravissante-szépitő (eredeti üveg ára 3 korona), Ravissante-szappan (darabja 1 korona). Értékeltelen utazástoktól óvakodjunk. Kérjük Török József és Török Sándor urak gyógyszerteráiban (Király-utca 12. és Andrássy-ut 26.) mindég házihozottan a párizsi, valódi, Dr. Lejossé-féle, számlabeszor kitüntett Ravissante-szépitő különlegességeket. Ezek az elegáns hölgyek, művésznők kedvencei. Vidéki megrendelések postafordultával expedíállatnak.

Egy használt gyári kémény
(vasbádóghól) 19 méter magas, 60 cmtr. átmérőjű, jutányos áron eladó.
Bővebb felvilágosítást:
Lingel Károly és Fiai-nál
Budapest, VII., Rózsa-utca 4.

Schmidt M.
szígyártó, nyerges és borsódis
Budapest, VIII., Kerepesi-ut 25. sz.
Kocsiszó és lovaszó-szerszámok
Nincsenemü utazóbőröndök.
Megrendelések és javítások pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

3.95
Eri egy finom metszett üvegkészt, mely a következő 41 darabból áll és p.: 12 db vizes-, 12 db oros-, 6 db kőre-pórák, 1 vizes, 1 borostog, 1 likörpálcák, 1 esemegtel, 6 esemegtelnyör és 1 gyümölcs-árvány. Legnámabb kivitelűen 1 frtal drágább. Még nem feloldó áru visszavételük, a pénz visszafizetetik. Lakóút 30 kr. számlatuk fel. Rendelésnél a vasuti állomás megjelölése Böhm J., Budapest, VI., Hunyady-tér 1. szám.

NELKÜLÖZHETETLEN HASZNOS KÖNYVEK,
melyek ugy az ATHENAEUM kiadóhivatalában, mint minden hazai könyvkereskedésben megszerezhető.

A háztartásban. Könyv.
Képes Pesti Szakácskönyv.
Irta: St. Hilaire Jozefa. Adolgozta és bővítette Wiesner Emil. (Német nyelven is kapható.) Ára ..... 4 K
Rész német, Szegedi Szakácskönyv. Ára ..... 4 K
Gyakorlati szakácskönyv. — Irta Festetics Andor né grófnő. Ára ..... 2 K
Háztartási könyvtár. Szerkesztő: Károlyi Emil. I. rész. Vegyes sütemények. II. rész. Különböző italok. III. rész. Gyümölcsbetétek. 500-nál több kipróbált recept. Egy-egy kötet ára ..... 00 f

Humor, tréfa.
Andrássy. Adomák, apróságok. (összegyűjtötte Szász, Pál. Ára ..... 2 K
Mokány Berzsi. Az én viselő dolgaim. Nagyon érdekesek a helyesírásról. Ára ..... 4 K
Bukovay Abszintus. Dialógusmeretek tára. (Adomák.) Ára ..... 2 K

Egészség.
Az ember és az egészséges.
Irta dr. Oláh Gyula. Ára 7 K
Kneipp Sebészet. A gyermekgyógyászat. Ára 2 K
— Orvosi, pályák, tüdő, mosások. Ára ..... 1 K
— Vízkezelés. Ára ..... 2 K
— Összegyűjtött előadásai a betegségekéről és azok gyógyításáról. Ára ..... 4 K
— Vigyázat. Ára ..... 4 K
— Hogyan éljünk? Eletrindító tanácsadó. Ára ..... 2 K

Idegen nyelvek.
Angol nyelvtan. Iskolák és magánhasználatra. — Irta Patterson-Balassa. Ára ..... 2 K 40 f
Bolgar nyelvtan. — Irta Strauss-Dugovich. Ára ..... 2 K 80 f
Francia nyelvtan. — Irta Ahn F.-Havas. Ára 1 K 40 f
Magyar és Német szoboztat. Szerkesztette: Kelemen Béla. I. rész Német-magyar. Ára kötet ..... 2 K
— II. rész Magyar-német. Ára kötet ..... 2 K
Francia és Magyar szoboztat. Szerk. Ujváry Béla. I. rész Francia-magyar. Ára kötet ..... 2 K
— II. rész Magyar-francia. Ára kötet ..... 2 K
Horvát-magyar és Magyar-horvát szótár. Szerkesztette: Margalits Ede. Ára kötet ..... 2 K

Szépség ápolása.
A szépség: művészet. — Ára ..... 4 K
Női szépség. Ára vászonkötésben ..... 3 K 80 f
Diszkötésben ..... 4 K 80 f

Mind ezek a könyvek haphatók az ATHENAEUM könyvkiadóhivatalában VII., Kerepesi-út 54., valamint minden hazai könyvkereskedésben.

Alapított 1875. **WOLF JAKAB** Telefon szám 118.
FÉRFI-SZABÓ
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 22.
Ajánlja a készáru osztályában levő, valódi angol kelméből készült ujdonságait:
sacco öltönyökben,
tennis-lüster és
mosó-öltönyökben
és nyári felöltőkben
Becsés figyelmét kirakataimra tisztelettel felhívom.

